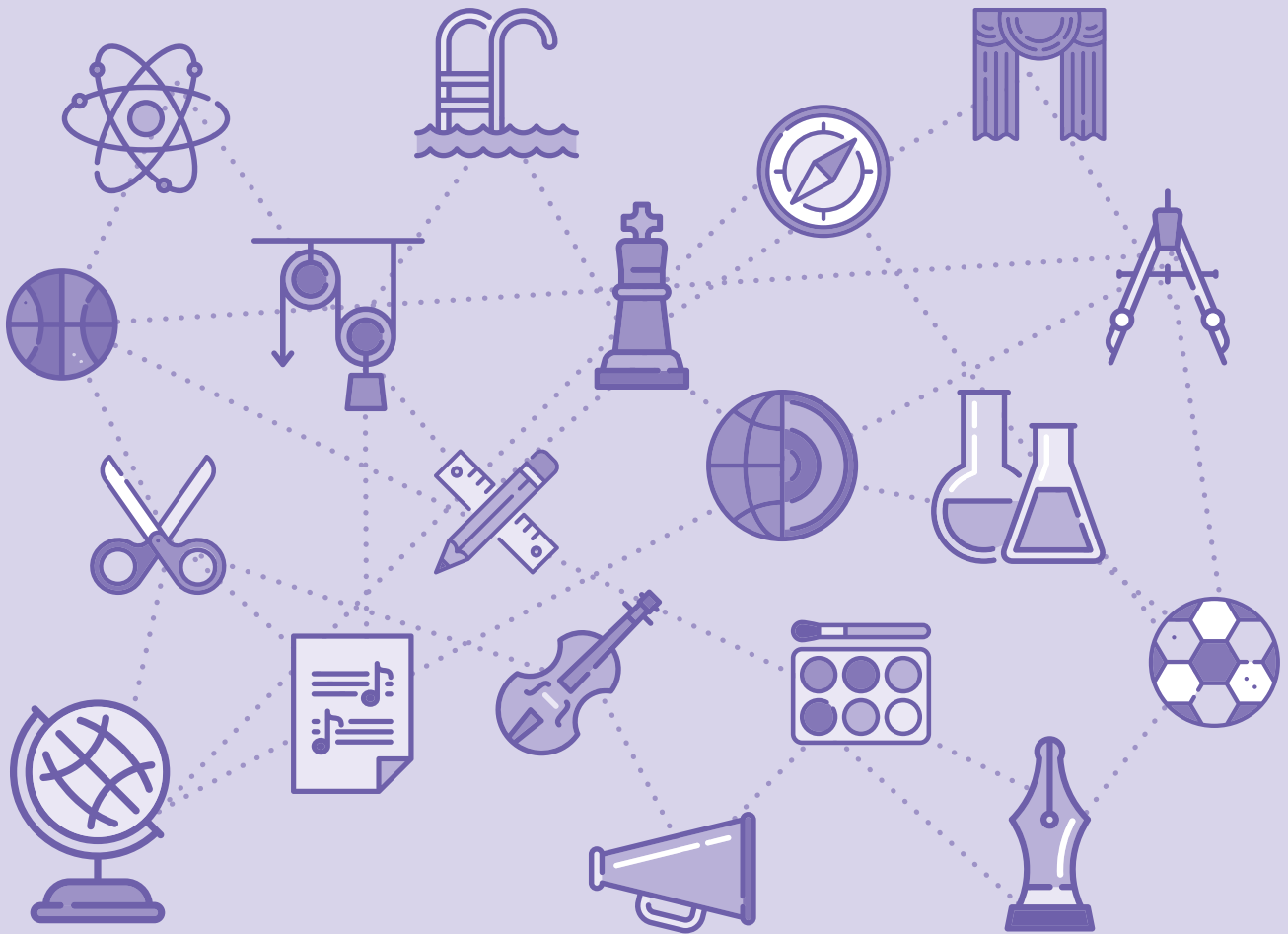

Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието
Ministria e Arsimit dhe Shkencës - Byroja e zhvillimit të arsimit
Ministry of Education and Science - Bureau for Development of Education

Pestalozzi Children's Foundation
Education and intercultural competence - worldwide

AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE NË SHKOLLAT FILLORE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT

RAPORTI NGA HULUMTIMI I GJENDJEVE

Autorë:

Prof. dr. Violeta Petrovska Beshka

Mr. Gorica Mickovska

Prof. dr. Lulzim Mehmeti

Mr. Mitko Çeshllarov

Ajshe Ajrullai

Redaksi profesionale:

Mr. Gorica Mickovska

Përkthim dhe lekturë:

Lumnije Ajdari

Mivedete Mahmuti

Radhitja grafike:

KOMA

Shtypshkronja:

Shoqata e produksionit, marketing, dizajn, qarkullim dhe shërbime ARBËRIA – DESIGN, SHPKNJP
eksport – import, Tetovë

Tirazhi:

400

Shkup, tetor 2020

CIP – Katalogizimi në publikim

Biblioteka Nacionale dhe Universitare „Shën Klimenti i Ohrit“, Shkup

373.3.091.214(497.7)(047)

Aktivitetet JASHTËMËSIMORE në shkollat fillore në Republikën e Maqedonisë së Veriut: Raport nga
hulumtimi i gjendjeve / [autorë Violeta Petrovska Beshka ... etj.]. - Shkup:

Byroja e Zhvillimit të Arsimit,

2020. - 100 fq. : ilustr.; 30 cm

Fusnotat në tekst. – Autorë tjerë: Gorica Mickovska, Lulzim Mehmeti, Zeqirija Hasipi,

Mitko Çeshllarov, Ajshe Ajrullai

ISBN 978-608-206-056-9

1. Petrovska Beshka, Violeta [autor] 2. Mickovska, Gorica [autor] 3.

Mehmeti, Lulzim [autor] 4. Hasipi, Zeqirija [autor] 5. Çeshllarov, Mitko

[autor] 6. Ajrullai, Ajshe [autor]

a) Arsimi fillor – Aktivitetet jashtëmësimore -- Maqedonia - Raporte

COBISS.MK-ID 52768261

FALËNDERIM

Autorët falënderojnë të gjithë bashkëpunëtorët që u përfshinë në procesin e realizimit të këtij hulumtimi, mësime të mësimdhënës, nxënës dhe prindërit që iu përgjigjën pyetësorëve dhe morën pjesë në diskutimet në fokus grupe, si dhe këshilltarët e BZHA që udhëheqën diskutimet në fokus grupe.

PËRMBAJTJA

▶	06	Rezyme përfundimtare
▶	06	Problemi dhe qëllimi i hulumtimit
▶	07	Realizimi i hulumtimit
▶	08	Udhëzimet kryesore nga kontrollimi
▶	14	Hyrje
▶	16	Fjalor terminologjik
▶	18	I. Analiza komparative e parashtrimit sistematik të aktiviteteve jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe në vendet tjera evropiane
▶	19	1. Përgatitja ligjore dhe përcaktimet konceptuale të veprimtarive jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut
▶	22	2. Analizë krahasuese e përcaktimit të aktiviteteve jashtëmësimore në dhjetë vendet evropiane dhe RMV-së

▶	30	II. Eksperienat dhe mendimet e bashkëpunëtorëve profesionalë, mësimeve, nxënësve dhe prindërve rreth realizimit të aktiviteteve jashtëmësimore
▶	31	1. Realizimi i aktiviteteve jashtëmësimore në shkollë - përvojat dhe mendimet e bashkëpunëtorëve profesionalë
▶	54	2. Përvojat dhe mendimet e mësimeve - analiza sasiore
▶	74	3. Përvojat dhe mendimet e mësimeve - analiza cilësore
▶	88	4. Përvojat dhe mendimet e nxënësve
▶	94	5. Përvojat dhe mendimet e prindërve

PROBLEMI DHE QËLLIMI I HULUMTIMIT

Kur bëhet fjalë për përmirësimin e cilësisë së arsimit, duket sikur nuk është e mundur të vendoset një ekuilibër midis aktiviteteve që përqendrohen në mësimdhënie, arritjeve akademike dhe zhvillimit personal, social dhe emocional për të cilin aktivitetet jashtëmësimore janë një potencial i madh. Ekziston një perceptim që aktivitetet jashtëmësimore nuk realizohen në një mënyrë që të sigurojë përmbushjen e funksioneve të tyre. Duke marrë parasysh që kohët e fundit nuk ka ekzaminime më të gjera të pavarura të aspekteve të ndryshme që lidhen me zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore dhe efektet e tyre, ishte e nevojshme të sigurohej një informacion i vlefshëm për situatën me planifikimin, organizimin dhe zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore në shkollat fillore në vendin tonë. Njohuritë e fituara do të përdoren për të përmirësuar konceptin dhe dokumentet e programit, si dhe për të menduar për mbështetjen e mësimdhënësve dhe shkollave për zbatimin e tyre të suksesshëm. Hulumtimi, rezultatet e të cilit janë paraqitur në këtë Raport¹ u zbatua me iniciativë të organizuar nga Byroja e zhvillimit të arsimit, me mbështetjen e Fondacionit të Fëmijëve- Pestaloci.

---

¹ Ky është një version i shkurtuar i Raportit të gjerë nga hulumtimi i bërë në funksion të një koncepti të ri për aktivitetet jashtëmësimore në shkollat fillore të Republikës së Maqedonisë së Veriut, Byroja e zhvillimit të arsimit, 2019 (dokumenti i pabotuar)

REALIZIMI I HULUMTIMIT

Hulumtimi përfshin analizën krahasuese të vendosjes së aktiviteteve jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe vendet e tjera dhe analizën sasiore të përgjigjeve në pyetësorët për mësimdhënësit, bashkëpunëtorët profesionalë dhe prindërit dhe analizën cilësore të diskutimeve në fokus grupe me mësimdhënësit dhe prindërit në lidhje me situatën dhe përvojat me realizimin e veprimtarisë jashtëmësimore. Hulumtimi u realizua në gjysmën e parë të vitit 2019. Hulumtimi përfshin:

- ✓ 404 bashkëpunëtorë profesional nga 226 shkolla që iu përgjigjën një pyetësori;
- ✓ 2748 mësimdhënës nga 264 shkolla që iu përgjigjën pyetësorit dhe 277 mësimdhënës nga 12 shkolla fillore të cilët morën pjesë në diskutimet në fokus grupe;
- ✓ 438 prindër nga 10 qytete që iu përgjigjën një pyetësori për prindërit;
- ✓ 277 nxënës të mësimit klasor dhe të mësimit lëndor nga 12 shkolla fillore në 10 qytete në R e Maqedonisë së Veriut të cilët morën pjesë në diskutime në fokus grupe.

Anketimi me pyetësorët u realizua në mënyrë elektronike. Pyetësorët ishin me pyetje me zgjedhje të shumëfishtë. Në shumicën e pyetjeve ishte e mundur të zgjidheshin disa alternativa. Numri i të anketuarve që iu përgjigjën pyetësorit është mjaft i madh për sa i përket numrit të shkollave dhe numrit të mësimdhënësve dhe bashkëpunëtorëve profesional, por shembulli përzgjidhet vetë duke pasur parasysh faktin se disa mësimdhënës dhe bashkëpunëtorë profesional të cilët refuzuan të përgjigjen në pyetësor ndoshta kanë më pak praktikë në realizimin e veprimtarive jashtëmësimore.

Përveç Republikës së Maqedonisë së Veriut, analiza krahasuese përfshin 10 vende evropiane (Itali, Francë, Gjermani, Austri, Slloveni, Kroaci, Finlandë, Norvegji, Angli, Irlandë) me shpërndarje të ndryshme rajonale dhe sisteme të ndryshme arsimore.

UDHËZIMET KRYESORE NGA KONTROLLIMI

Vendosja e aktiviteteve jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut krahasuar me vendet e tjera të Europës

1. Ka ndryshime të konsiderueshme në vendosjen e aktiviteteve jashtëmësimore midis vendeve evropiane me sisteme të ndryshme arsimore. Ekziston një trend i zakonshëm për t'i konsideruar aktivitetet jashtëmësimore si të rëndësishme dhe në shumicën e vendeve ato janë pjesë e kurrikulës nacionale. Për sa i përket përcaktimit dhe rregullimit konceptual të veprimtarive jashtëshkollore, Republika e Maqedonisë së Veriut është ndër vendet evropiane në të cilat aktivitetet jashtëshkollore rregullohen mjaftueshëm në ligjet dhe kurrikulat nacionale.
2. Në të gjitha vendet e analizuara, përfshirë Maqedoninë e Veriut, aktivitetet jashtëmësimore janë përgjegjësia kryesore e shkollave fillore dhe mësimdhënësve, dhe nxënësit pritet të përfshihen në planifikimin, organizimin dhe zbatimin e tyre.
3. Në të gjitha vendet, si dhe në Maqedoninë e Veriut, aktivitete të ndryshme jashtëmësimore janë realizuar në lidhje me fusha më të gjera të jetës (të tilla si kultura dhe sportet) dhe me lëndë të veçanta. Interesi i nxënësve dhe prindërve për aktivitete jashtëmësimore është i lartë, ose në rritje, siç është edhe qëllimi.
4. Në të gjitha vendet e analizuara, përveç në Angli dhe Irlandë, financuesi kryesor i aktiviteteve jashtëmësimore është shteti. Në të gjitha vendet, përveç Norvegjisë dhe Maqedonisë së Veriut, prindërit marrin pjesë pjesërisht ose plotësisht (Anglia dhe Irlanda) në financimin e aktiviteteve jashtëmësimore.
5. Në të gjitha vendet e analizuara, përveç në Angli dhe Irlandë, financuesi kryesor i aktiviteteve jashtëmësimore është shteti. Në të gjitha vendet, përveç Norvegjisë dhe Maqedonisë së Veriut, prindërit marrin pjesë pjesërisht ose plotësisht (Anglia dhe Irlanda) në financimin e aktiviteteve jashtëmësimore.
6. Në sistemin arsimor në Republikën e Maqedonisë së Veriut, aktivitetet jashtëmësimore janë pjesë e programeve nacionale pothuajse nga fillimet e saj dhe rregullohen në akte të ndryshme normative të cilat përmbajnë detyrime për shkollat për të zbatuar veprimtari jashtëmësimore, por edhe udhëzime për planifikimin dhe zbatimin.
7. Në dhjetë vitet e fundit, përkundër numrit të madh, kryesisht ndryshimeve metodike dhe përmbajtjesore, asnjë vëmendje e veçantë nuk i është kushtuar aktiviteteve jashtëmësimore, si në aspektin e shqyrtimit të situatës ashtu edhe në drejtim të përmirësimit sistematik të zbatimit të tyre.

Realizimi i aktiviteteve jashtëmësimore në shkollat fillore

1. Rezultatet e marra nga hulumtimi i referohen situatës dhe përvojave në lidhje me dy të tretat e shkollave fillore në vend dhe me rreth 15% të mësimitdhënësve. Duke pasur parasysh mundësinë e vetë-zgjedhjes së pjesëmarrësve në mostër, rezultatet e marra nuk mund të përgjithësohen për të gjithë popullsinë e shkollave fillore dhe mësimitdhënësve dhe ndoshta pasqyrojnë një pamje më të mirë se ajo e pranishme në praktikë.
2. Në shkolla, veprimet më së shpeshti realizohen në shkollë dhe / ose në bashkësi (kryesisht ekologjike dhe humanitare), aktivitete jashtëmësimore (piknikë, ekskursione, vizita) dhe pjesë (zakonisht për zgjerimin e njohurive, sporteve dhe arteve kulturore). Ato përfshijnë shumicën e nxënësve. Këto janë, gjithashtu aktivitete përmes të cilave shkolla afirmohet në mjedisin lokal dhe në shumicën e shkollave ato zakonisht realizohen në mënyrë periodike, dhe jo në mënyrë sistematike. Krahasuar me të tjerët, aktivitetet e projektit të filluara nga organizata / institucione të tjera janë më pak të përfaqësuara. Vetëm një pjesë e aktiviteteve jashtëmësimore u realizuan me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore.
3. Edhe mësimitdhënësit edhe prindërit besojnë se duhet të ketë aktivitete jashtëmësimore në fusha dhe lloje të ndryshme dhe se nxënësit duhet të përfshihen në to. Shumica e mësimitdhënësve klasorë mendojnë se ato duhet të jenë të një natyre rekreative, ndërsa mësimitdhënësit lëndorë mendojnë se ato duhet të lidhen me lëndët dhe programet. Mësimitdhënësit besojnë se aktivitetet jashtëmësimore përfitojnë nga nxënësit (për zhvillimin e tyre njohës, personal dhe shoqëror), por edhe për mësimitdhënësit (për zhvillimin e tyre profesional, suksesin në punë dhe komunikimin me nxënësit dhe kolegët). Shumica e prindërve ndajnë mendimin e tyre.
4. Nxënësit nuk informohen me kohë për aktivitetet jashtëshkollore në shkollë, kështu që një numër i madh i nxënësve nuk janë të përfshirë në aktivitete jashtëmësimore, veçanërisht në seksione. Zakonisht nxënësit nuk kanë mundësi të vendosin vetë për aktivitetet jashtëmësimore në të cilat do të marrin pjesë, por zgjedhja bëhet nga mësimitdhënësit. Nga ana tjetër, megjithëse mësimitdhënësit deklarojnë se është e rëndësishme që nxënësit të përfshihen në aktivitete jashtëmësimore sipas interesave dhe afiniteteve të tyre, në praktikë ata nuk i përfshijnë ato në planifikim. Prindërit, gjithashtu besojnë se nxënësit duhet të përfshihen në përputhje me interesat e tyre.
5. Mungesa e burimeve materiale/financiare shihet si një pengesë kryesore për realizimin e veprimeve, aktiviteteve jashtëshkollore dhe aktiviteteve jashtëmësimore me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore. Për sektorët dhe aktivitetet e projektit, kushtet hapësinore dhe puna në turn krijojnë vështirësi më të mëdha. Sipas mësimitdhënësve, mbingarkesa e nxënësve me orë të rregullta është, gjithashtu një pengesë për realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore. Nga ana tjetër, nxënësit rrallë e përmendën atë si një pengesë për të marrë pjesë në aktivitete jashtëmësimore.
6. Shumica e mësimitdhënësve nuk janë të motivuar për të bërë veprimtari jashtëmësimore, sepse mendojnë se nuk po paguhen. Motivimi më i mirë do të ishte të paguhen shtesë për të, por ka mësimitdhënës që mendojnë se është mirë që ata të hyjnë në fondin e orëve për mësim të rregullt dhe të merren parasysh në avancimin e karrierës.
7. Pak më shumë se gjysma e prindërve mendojnë se është e rëndësishme që prindërit të përfshihen në vendimmarrjen për organizimin e seksioneve, veprimeve në shkollë, aktiviteteve në grupe të përziera gjuhësore dhe aktiviteteve jashtëmësimore. Shumica e prindërve, gjithashtu e konsiderojnë të rëndësishme që ata të marrin pjesë në përfaqësimin e interesave të nxënësve në klasë dhe në shkollë.

Seksionet

1. Në shumicën e shkollave fillore, seksionet duket se janë planifikuar dhe zbatuar kryesisht për të siguruar promovimin e shkollës (psh., përmes ngjarjeve dhe konkurseve) dhe për të përmbushur nevojat/interesat e nxënësve që duket se janë përqendruar në përmbajtjen e mësimdhënies dhe të aktiviteteve sportive dhe rekreative. Në shumicën e shkollave realizohen më shumë se 6 seksione, kryesisht me respektimin e plotë të rregullave (një herë në javë, gjatë gjithë vitit shkollor), por me uljen e numrit të seksioneve të realizuara në shkollë, përqindja e shkollave në të cilat kryhen seksionet pa respektimin e rreptë të rregullave. Përndryshe, realizimi i pjesëve ndjek tendencat e moshës që janë të pranishme në planifikim - realizimi më i madh është në ciklin e tretë të të rriturve, dhe më i vogli në të parin.
2. Më të zakonshmet janë pjesët që synojnë zgjerimin e njohurive në lëndët/fushat. Ato konsiderohen si më të dobishmet nga mësimdhënësit lëndorë dhe shumë prindër ndajnë mendimin e tyre. Shumica e mësimdhënësve i kuptuan seksionet herë pas here, ku mësimdhënësit lëndorë ishin më të rregullt sesa kolegët e tyre klasor. Për mësimdhënësit lëndorë dhe për prindërit, pengesa më e madhe për realizimin e seksioneve është puna në turne, dhe për mësimdhënësit klasorë është mungesa e mjeteve, fondeve, ndërsa interesi i nxënësve është problemi më i vogël për të dyja palët. Mbingarkesa e nxënësve me orët është një pengesë për mësimdhënësit, por jo për shumicën e nxënësve.
3. Mësimdhënësit besojnë se seksionet duhet të organizohen në fusha të ndryshme dhe me qëllime të ndryshme. Se cilat seksione do të organizohen dhe zbatohen në shkollë varet nga: nevojat dhe interesat e fëmijëve, personeli mësimor në shkollë, kushtet dhe menaxhimi në shkollë dhe rregulloret e miratuara nga institucionet kompetente (MASH dhe BZHA), ku interesat vijnë në radhë të parë të nxënësve.
4. Mësimdhënësit e konsiderojnë veten të aftë për të planifikuar dhe kryer punë në disa pjesë. Shumica e mësimdhënësve në klasë konsiderohen kompetentë në të gjitha fushat, përveç muzikës, ndërsa mësimdhënësit e lëndëve e konsiderojnë veten kompetentë në fushën e tyre lëndore ose në një fushë për të cilën ata kanë një afinitet. Pothuajse të gjithë mësuesit mendojnë se seksionet duhet të punojnë në një mënyrë të ndryshme nga klasat e rregullta (më shumë në grup, individ, ekip, projekt) dhe më të qetë dhe se ata kanë nevojë për më shumë materiale. Ata dinë mënyra të ndryshme në të cilat studentët mund të motivohen për të marrë pjesë në seksione, të tilla si informimi paraprakisht për pjesët, ofrimi i aktiviteteve interesante, respektimi i dëshirave dhe interesave të tyre, përfshirja e komunitetit të nxënësit në përcaktimin e llojeve të seksioneve. Sidoqoftë, ata nuk janë të motivuar për ta bërë këtë, dhe sipas nxënësve, një praktikë e tillë është e rrallë në shkolla.
5. Mësimdhënësit besojnë se pjesëmarrja dhe arritjet e nxënësve në seksione duhet të monitorohen, regjistrohen dhe vlerësohen. Kjo duhet të bëhet nga mësimdhënësit që i realizojnë ato. Vlerësimi duhet të jetë përshkrues dhe i dokumentuar në dosjen e nxënësit ose përveç certifikatës nxënësit duhet të marrin mirënjohje për arritjet në formën e certifikatave, lavdërimeve, çmimeve.
6. Puna e mësimdhënësve dhe të arriturat e nxënësve në seksione, sipas mësimdhënësve, është relativisht e thjeshtë për t'u ndjekur sepse produktet e punës së tyre paraqiten dhe çdokush i interesuar mund t'i drejtojë dhe vlerësojë ato. Monitorimi duhet të bëhet nga bashkëpunëtorët profesionistë, por mund të bëhet edhe nga kolegët nga stafi profesional (për të ndihmuar njëri-tjetrin), madje edhe prindërit (por jo për të vlerësuar punën sepse nuk janë kompetentë).

Aktivitetet projektuese

1. Aktivitetet e projektit të iniciuara nga institucione ose organizata të tjera janë më të pranishme në ciklin e tretë të të rriturve, dhe më pak të përfaqësuar në të parin. Pjesa dërmuese e mësimdhënësve (si klasorë ashtu edhe lëndorët) morën pjesë në aktivitetet e projektit të iniciuar nga jashtë që janë në funksion të lëndëve / fushave mësimore, sesa atyre që u përkasin fushave jashtëmësimore, që përkon me perceptimin e mësimdhënësve për dobinë e aktiviteteve të tilla jashtëmësimore.
2. Megjithëse të gjitha llojet e aktiviteteve të projektit, pavarësisht nëse ato janë në funksion të lëndëve / fushave të tjera, perceptohen si të dobishme për nxënësit, konsiderohet se vazhdimi i zbatimit të tyre në shkolla varet kryesisht nga efektet e vetë aktivitetit, dhe pastaj nga financimi i jashtëm dhe interesi i nxënësve. Sipas mësimdhënësve, vështirësitë më të mëdha për realizimin e këtij lloji të aktiviteteve janë mungesa e fondeve, pastaj puna në turne dhe kushtet hapësinore. Nxënësit dhe prindërit perceptohen si problemi më i vogël.

Aktivitetet në shkollë dhe në komunitet / bashkësi

1. Pothuajse të gjitha shkollat zbatuan veprime, më shumë mjedisore sesa humanitare, dhe më shumë me nxënës nga lënda sesa nga klasat e klasave dhe një numër i madh i nxënësve morën pjesë në to. Aksionet zakonisht konsiderohen shumë të dobishme, por ato që mbeten në nivelin e shkollës janë më të vlefshme sesa aksionet e bashkësisë.
2. Aktivitetet, veprimet humanitare janë më të përhapura në mesin e nxënësve më të rinj sesa nxënësit e moshuar. Pengesat për realizimin e veprimeve së pari tregohen fondet, dhe pastaj puna në turn - as motivimi i nxënësve, as mbështetja e kolegëve, komunitetit dhe prindërve nuk perceptohen si një sfidë serioze.

Aktivitetet jashtëshkollore

1. Aktivitetet jashtëshkollore më të pranishme janë ekskursionet / piknikët njëditore dhe më pak të pranishme janë vizitat në shkolla të tjera. Nxënësit më të rinj zakonisht përfshihen në piknikë / ekskursione njëditore, ndërsa ekskursionet me një bujtinë rezervohen kryesisht për nxënësit e vitit të tretë. Mësimdhënësit klasorë i konsiderojnë të gjitha llojet e aktiviteteve jashtëshkollore të jenë po aq të dobishme, ndërsa mësimdhënësit lëndor i vlerësojnë vizitat në shkolla të tjera brenda ose jashtë vendit më shumë sesa ekskursione me ose pa bujtinë.
2. Vështirësia e vetme në organizimin e këtyre aktiviteteve që mësimdhënësit shohin është mungesa e fondeve, ndërsa prindërit besojnë se përveç fondeve, koha e kufizuar për shkak të punës në turn është një pengesë.

Aktivite në grupe „të përziera” të nxënësve

1. Një pjesë e aktiviteteve jashtëshkollore u realizuan me grupe nxënësish nga gjuhë të ndryshme mësimore, megjithëse nuk janë të zakonshme. Këto aktivitete pothuajse në mënyrë të barabartë përfshijnë mësimdhënës që kanë punuar me nxënës vetëm nga shkolla e tyre (shumëgjuhëshe) dhe ata që kanë bashkuar nxënës nga shkollat partnere, ndërsa prindërit raportuan se më shumë sesa fëmijët e tyre ishin të përfshirë në aktivitete brenda shkollës së tyre. Llojet më të zakonshme të aktiviteteve me grupe „të përziera” janë vizitat në shkolla të tjera dhe seksione të përbashkëta, të cilat vlerësohen si më pak të dobishme. Në të njëjtën kohë, aktivitetet e përbashkëta të projekteve të iniciuara nga jashtë duken më të dobishme për nxënësit më të rritur (më të moshura) sesa për nxënësit më të rinj.
2. Pengesa më e madhe për mësimdhënësit për të kryer aktivitete jashtëmësimore me grupe „të përziera” të nxënësve është mungesa e burimeve materiale / financiare, dhe nxënësit dhe prindërit, madje edhe mësimdhënësit, përmenden rrallë si burime të problemeve. Një numër i konsiderueshëm i mësimdhënësve dhe prindërve nuk shohin ndonjë pengesë për realizimin e aktiviteteve të tilla.

Aktivitetet e tutorimit / mentorimit

1. Aktivitetet e tutorimit/ mentorimit nga nxënësit për nxënësit realizohen vetëm në disa prej shkollave, kryesisht me nxënësit nga e treta, dhe më pak me nxënësit nga cikli i parë i të rriturve. Mësimdhënësit klasor dhe lëndor e bëjnë këtë sipas nevojës, jo në mënyrë sistematike. Si mësimdhënësit ashtu edhe prindërit besojnë se nxënësit – përfitues të ndihmës / mbështetjes së klasës – përfitojnë më shumë prej tyre, dhe ata e njohin përfitimin që mësimdhënësit kanë më pak.
2. Shumica e prindërve i konsiderojnë këto aktivitete të rëndësishme dhe dëshirojnë që fëmijët e tyre të përfshihen, disi më shumë në rolin e mentorëve / tutorëve sesa si përfitues të ndihmës / mbështetjes në klasë.
3. Përkundër faktit se shumë mësimdhënës nuk kanë organizuar aktivitete të tilla, mosinteresi i nxënësve që duhet të jenë nën mentorim / tutorim është perceptuar si një pengesë më e madhe sesa mungesa e motivimit të pjesëmarrësve të cilët duhet të jenë në rolin e mentorëve / tutorëve.

Organizimi i nxënësve

1. Pothuajse të gjitha shkollat kanë siguruar parakushtet për organizimin e nxënësve në nivel klase dhe shkolle. Shumica e mësimdhënësve e kuptuan që për të siguruar funksionimin demokratik të Bashkësisë së klasës, nxënësit nuk duhet të lihen vetëm, por që ata duhet të inkurajohen dhe / ose të ndihmohen nga mësimdhënësi përgjegjës. Organizimi i nxënësve konsiderohet i dobishëm për zhvillimin e kulturës demokratike midis nxënësve, por edhe për zgjidhjen e problemeve midis nxënësve, si dhe problemet nxënës – mësimdhënës dhe anasjelltas.
2. Shumica e prindërve besojnë se organizatat e nxënësve duhet të përfshihen në zgjidhjen e të gjitha çështjeve në shkollë, dhe përfitimi i kësaj do të jetë kryesisht zhvillimi i një kulture demokratike midis nxënësve.

Kampet / shkollat për nxënësit

1. Kampet / shkollat për nxënësit gjatë pushimeve organizohen në një pjesë të vogël të shkollave. Ato konsiderohen shumë të dobishme për nxënësit, por përfitimi i mundshëm për mësuesin nuk perceptohet, kryesisht për shkak të shqetësimit se prindërit nuk janë të gatshëm ose të paafte të sigurojnë kompensim financiar për zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore të kësaj natyre.
2. Shumica e prindërve si kusht që fëmijët e tyre të marrin pjesë në aktivitete të tilla është që ata të jenë të organizuar nga shkolla dhe të mos kërkohen burime financiare nga prindërit.

HYRJJE

Iniciativa të shumta për ngritjen e cilësisë të arsimit në Republikën e Maqedonisë së Veriut që janë zbatuar në dhjetë vitet e fundit duke përmirësuar konceptin dhe dokumentet e programit dhe përmes projekteve të ndryshme për përmirësimin metodik të punës arsimore në arsimin fillor kanë ngritur çështjen e (jo) suksesit në realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore dhe nevojën për të rishikuar si vendosjen e tyre ashtu edhe mbështetjen e nevojshme në realizimin e tyre. Gjatë kësaj periudhe, nuk u bënë ekzaminime të gjera të pavarura në aspekte të ndryshme që lidhen me realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore dhe efektet e tyre. Hulumtimi i fundit i tillë u realizua nga Byroja e zhvillimit të arsimit në vitin 2009². Prandaj, në mënyrë që zgjidhjet e reja/të përmirësuara konceptuale dhe metodologjike të bazohen në të dhëna empirike në vitin 2019², u krye një ekzaminim i situatës me planifikimin, organizimin dhe zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore në shkollat fillore në vendin tonë. Gjithashtu, u bë një analizë krahasuese e përcaktimit konceptual të aktiviteteve jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe vendet e tjera në Evropë. Sondazhi u realizua dhe u organizua me iniciativë të Byrosë së zhvillimit të arsimit, me mbështetjen e Fondacionit të Fëmijëve - Pestaloci.

Të gjitha njohuritë janë përmbledhur në një Raport inkluziv të detajuar³ i cili do të përdoret gjatë:

- ✓ Përgatitjes të një koncepti për aktivitetet jashtëmësimore,
- ✓ Planifikimit dhe sigurimit në mbështetjen për zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore të shkollave dhe mësimdhënësve,
- ✓ Monitorimit në realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore.

Ky botim është një version i shkurtuar i këtij Raporti dhe ka për qëllim të informojë publikun e gjerë për situatën me zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore në arsimin fillor në vendin tonë. Ai përmbledh njohuritë nga:

- ✓ Analiza krahasuese e përcaktimit të aktiviteteve jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe në vendet e tjera;
- ✓ Analiza sasiore e përgjigjeve të mësimdhënësve, bashkëpunëtorëve profesionalë dhe prindërve në pyetësorët për situatën dhe përvojat me realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore dhe
- ✓ Analiza cilësore e diskutimeve mbi aktivitetet jashtëmësimore në fokus grupe me mësimdhënës dhe nxënës.

Metodologjia e përdorur në hulumtim përshkruhet shkurtimisht në fillim të secilës pjesë në të cilën prezantohen njohuritë e hulumtimit dhe përmbahet gjerësisht në versionin integral të Raportit⁴

Në fillim të këtij raporti, jepet një fjalor terminologjik në të cilin jepen shpjegime për llojet e aktiviteteve jashtëmësimore të ndërmarra nga instrumentet me të cilat u mbledhën të dhëna nga pjesëmarrësit në hulumtim. Kjo siguron paqartësi në kuptimin e termave, nocioneve të përdorur për të treguar llojet e ndryshme dhe nënlojet e aktiviteteve jashtëmësimore, si nga të anketuarit ashtu edhe nga përdoruesit e këtij raporti.

---

3 Raporti nga hulumtimi i realizuar në funksion të një koncepti të ri për aktivitetet jashtëmësimore në shkollat fillore, Republika e Maqedonisë së Veriut, Byroja e zhvillimit të arsimit, 2019 (dokumenti i pabotuar)

4 Njëjtë

FJALOR TERMINOLOGJIK

Aktivite jashtëmësimore janë ato aktivitete që nxënësit në mënyrë të pavarur ose së bashku me mësuesin kryejnë në mënyrë të organizuar jashtë orëve të mësimi të rregullt, zakonisht sipas zgjedhjes së tyre. Aktivitete jashtëmësimore me përmbajtje të ndryshme mund të organizohen dhe realizohen në shkollë jashtë orëve të rregullta ose jashtë shkollës (zakonisht të përcaktuara si jashtëshkollore).

Seksionet janë veprimtari jashtëshkollore të dedikuara për nxënësit që realizohen një herë në javë, gjatë gjithë vitit shkollor (si përjashtim, mund të jetë një semestër i tërë). Brenda seksioneve, bëhet një dallim midis:

- ✓ seksioneve të tilla si shtrirja e lëndëve/fushave (p.sh., matematika, shkenca kompjuterike, letërsia, astronomia, arti, kori, orkestra);
- ✓ seksioneve për të mbështetur interesat e nxënësve të tjerë (p.sh. fotografia, drama, vallëzimi, gatimi, kopshtaria/hortikultura);
- ✓ seksioneve për të mbështetur zhvillimin personal dhe shoqëror të nxënësve (p.sh. multikultura, aftësitë e komunikimit, zgjidhja e konflikteve, respektimi i diversitetit, debati, fëmijët/të drejtat e njeriut);
- ✓ seksioneve sportive-rekreative (p.sh., futboll, basketboll, hendboll, volejball, pingpong, çiklizëm, alpinizëm).

Aktivitetet e projektit janë veprimtari jashtëmësimore të iniciuara nga organizata / institucione të tjera, dhe jo nga vetë shkolla, të cilat realizohen një herë, zakonisht në një pjesë të vitit shkollor. Brenda kësaj kategorie të aktiviteteve jashtëmësimore, bëhet një dallim midis:

- ✓ aktiviteteve të projektit në funksion të subjekteve / fushave ekzistuese
- ✓ projekteve të aktiviteteve në funksion të fushave të tjera, jashtë atyre mësimore

Aktivitetet e shkollës dhe / ose të bashkësisë në aktivitete jashtëmësimore afatshkurtra të një natyre sociale, humanitare ose të një natyre tjetër (p.sh., veprimet mjedisore, veprimet humanitare, tregjet e shitjeve, aktivitetet vullnetare). Aksionet e këtij lloji mund të jenë:

- ✓ të kufizuar në vetë shkollën (në kuadër të paraleles ose më gjerë), ose
- ✓ i orientuar nga komuniteti, duke shkuar përtej shkollës (p.sh., aktivitete pastrimi në zonë ose në qytet, prezantim në një shtëpi pleqsh).

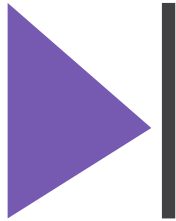
Aktivitete tutorimit/mentorimit nënkupton aktivitetet e organizuara brenda shkollës, të cilat kanë për qëllim të mbështesin/ndihmojnë nxënësit, dhe realizohen nga shokët e shkollës nga shkolla (p.sh. nxënës të moshuar për të rinj, për nxënës me sukses më të ulët, nxënës që mungojnë në shkollë për shkak të lëndimit ose sëmundjes kronike).

Aktivitete jashtëmësimore janë aktivitete në të cilat marrin pjesë nxënës nga shkolla, dhe që zhvillohen jashtë shkollës. Brenda aktiviteteve jashtëshkollore bëhet një dallim midis:

- ✓ ekskursioneve me të paktën një natë bujtinë
- ✓ piknikëve / ekskursioneve njëditore
- ✓ vizitave të nxënësve në shkolla të tjera brenda ose jashtë vendit.

Kampet / shkollat për nxënësit Organizohen aktivitete jashtëmësimore që zhvillohen pas përfundimit të vitit shkollor ose gjatë pushimeve dimërore, në formën e pjesëve që realizohen të përqendruara, si aktivitete ditore gjatë një jave pune (të paktën). Shkolla mund të organizojë veprimtari të tilla vetëm për nxënësit e saj, ose të jetë e hapur për nxënës nga shkolla të tjera në zonë. Aktivitete të tilla mund të drejtohen nga mësimdhënës të shkollës ose njerëz të tjerë të punësuar për këtë qëllim.

Organizimi i nxënësve nënkupton formimin e trupave/organeve të nxënësve përmes të cilave sigurohet pjesëmarrja demokratike e nxënësve në vendimmarrje në të gjitha sferat e veprimtari në shkollë që janë me interes për nxënësit, dmth., për të siguruar mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve brenda shkollës. Në domenin e mësimdhënësve klasor dhe udhëheqësve klasor është organizimi në formën e një bashkësie klasore të përbërë nga nxënës të një klase të veçantë, me një Kryetar të zgjedhur në mënyrë demokratike, me votim të fshehtë, nga një listë e kandidatëve të propozuar ekskluzivisht nga ata që përbëjnë Bashkësinë e shkollës).

I. ANALIZA

KOMPARATIVE E PARASHTRIMIT SISTEMATIK TË AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT DHE NË VENDET TJERA EVROPIANE

Kjo pjesë paraqet njohuritë përmbljedhëse nga analiza krahasuese e vendosjes së aktiviteteve jashtëshkollore në disa vende evropiane. Përveç RS Maqedonisë, analiza përfshin: Italinë, Francën, Gjermaninë, Austrinë, Slloveninë, Kroacinë, Finlandën, Norvegjinë, Anglinë, Irlandën. Të dhënat krahasuese tregohen në lidhje me:

- ✓ mënyrën e rregullimit të aktiviteteve jashtëmësimore;
- ✓ realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore në klasat gjysmëditore dhe tërë ditore;
- ✓ planifikimin dhe organizimin e aktiviteteve jashtëmësimore;
- ✓ krijuesit dhe zbatuesit e aktiviteteve jashtëmësimore;
- ✓ llojet e veprimtarive jashtëmësimore;
- ✓ interesin dhe fushëveprimin e nxënësve dhe
- ✓ financimi.

Janë analizuar dokumentet normative dhe konceptuale që rregullojnë aktivitetet jashtëmësimore dhe informacione të tjera të disponueshme në faqet e internetit të institucioneve përgjegjëse. Përzgjedhja e vendeve bëhet sipas disa kriterëve: rajoni gjeografik, larmia e sistemeve arsimore dhe afërsia me sistemin arsimor në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Paraqitja ligjore dhe konceptuale e aktiviteteve jashtëmësimore në Republikën e Maqedonisë së Veriut paraqitet veçmas dhe më hollësisht, dhe ofrohet një përmbljedhje e shkurtër retrospektive.

1. PËRGATITJA LIGJORE DHE PËRCAKTIMET KONCEPTUALE TË VEPRIMTARIVE JASHTËMËSIMORE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT

Aktivitetet jashtëmësimore në vendin tonë gradualisht po futen në sistemin arsimor që u zhvillua pas Luftës së Dytë Botërore. Në dokumentet e asaj periudhe aktivitetet jashtëmësimore referohen si „aktivitete falas“.⁵ Ndryshimet shoqërore të shkaktuara nga zhvillimi i vendit, migrimi fshat-qytet, shtresimi i familjeve tradicionale, ku në shumë prej familjeve ishin të punësuar të dy prindërit, ngritën çështjen e angazhimit të fëmijëve pas shkollës dhe organizimit të kohës së tyre të lirë. Organizimet e aktiviteteve të fëmijës gjatë kohës së lirë i mori shkolla, si dhe shoqata dhe shoqëri të ndryshme.⁶

Nga ana tjetër, vetë nxënësit ishin të interesuar për përmbajtjen dhe aktivitetet jashtë orëve të rregullta.

Me reformat në arsimin fillor dhe Ligjin për arsimin fillor të vitit 1972 në shkolla u ndryshua koncepti i aktiviteteve jashtëmësimore. Deri në atë kohë, qëllimi kryesor i aktiviteteve të lira të nxënësve ishte kujdesi për nxënësit dhe plotësimi i kohës së tyre të lirë, por u konkludua se përveç kujdesit, aktivitetet jashtëshkollore dhe jashtëmësimore kanë një efekt pozitiv në zhvillimin e përgjithshëm të nxënësve. Qëllimi i arsimit fillor është ripërcaktuar, i cili është bërë më i gjerë dhe përcaktohet si një zhvillim gjithëpërfshirës i personalitetit. Për të arritur një qëllim të tillë, aktivitetet jashtëmësimore kanë një rol të rëndësishëm për të ndihmuar nxënësit të zbulojnë dhe zhvillojnë talentet, aftësitë, kompetencat e tyre dhe të ndërtojnë qëndrime në shumë fusha të ndryshme sesa lëndët dhe fushat mësimore.

Në vitin 1980, në kuadër të Planit dhe programit për punë edukative-arsimore, u zhvendos një seksion i veçantë për fushat edukative-arsimore jashtëmësimore⁷. Më vonë, deri në vitin 2000, u përgatitën disa udhëzime dhe rekomandime për realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore⁸ në të cilat janë dhënë udhëzime më të detajuara si në shkolla të organizohen dhe realizohen aktivitetet jashtëmësimore.

Në bazë të Ligjit për arsimin fillor për vitin 2008⁹, i cili me më shumë ndryshime dhe plotësime ishte në fuqi deri në vitin 2019 „për zhvillimin e interesave të ndryshme të nxënësve, shkolla fillore organizon aktivitete të lira të nxënësve të cilat janë caktuar me Programin vjetor për punën e shkollës”, ndërsa në aktivitetet e lira të nxënësve, nxënësit përfshihen vullnetarisht sipas afiniteteve dhe interesave të tyre¹⁰.

Në Konceptin për arsimin fillor nëntëvjeçar¹⁰, në pjesën që i referohet parimeve mbi të cilat ndërtohet arsimi fillor, parimi i respektimit të interesave të fëmijës është parësor, dhe mbështetet nga e drejta për të marrë vendime për shoqërim me fëmijë të tjerë, duke stimuluar zhvillimin e duhur shoqëror dhe emocional, duke mbështetur

5 Previšić, V. (1985). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u odgoju. U: Pivac, J., Previšić, V. (ur.). Odgoj i škola. Zagreb: Institut za pedagogijska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Školske novine, 219-226.

6 Koritnik, M. (1969). Porodica i slobodno vrijeme djeteta. U: Pedagoški rad. Poljak, V. (ur.). Zagreb: Pedagoško-književni zbor, str. 243-249.

7 Plani dhe programi i veprimtarisë edukative-arsimore në arsimin fillor, Enti republikan për përparimin e edukimit dhe arsimit, viti 1980

8 <http://mon.gov.mk/stored/document/zakon-za-osnovno-obrazovanie-mk.pdf> neni. 34.

9 http://www.bro.gov.mk/docs/Koncepcija_po_javna_rasprava_so_izmeni_i_doplnuvanja.pdf

10 http://www.bro.gov.mk/docs/Koncepcija_po_javna_rasprava_so_izmeni_i_doplnuvanja.pdf

shëndetin fizik dhe mendor që arrihen përmes mësimdhënies, por edhe përmes aktiviteteve jashtëshkollore dhe mësimore. Koncepti përcakton që aktivitetet jashtëmësimore duhet të planifikohen në programin vjetor të shkollës dhe të përfshijnë përmbajtje nga një larmi fushash të shkencës, teknologjisë, artit, sporteve, vetëkujdesit, promovimit të shëndetit ose pjesëmarrjes së nxënësve në aktivitete kulturore–artistike ose sociale – humanitare. Këto aktivitete duhet t'u mundësojnë nxënësve të zgjedhin në përputhje me dëshirën, interesin dhe afinitetin e tyre, përmbajtjen dhe aktivitetet përmes të cilave ata do të thellojnë njohuritë e tyre, të fitojnë aftësi që ata do t'i zhvillojnë ose zbatojnë më tej në shkollimin e tyre dhe në jetën e përditshme.

Aktivitetet jashtëmësimore rregullohen në dokumente të tjera.¹¹ Në nivelin mikro, pra në nivelin e shkollës, Rregullorja për formën dhe përmbajtjen e programit vjetor të punës së shkollave

fillore është veçanërisht e rëndësishme. Ajo përcakton që shkollat duhet të dhëna për aktivitetet e mëposhtme jashtëshkollore: sportet shkollore, sektorët dhe aktivitetet e lira të nxënësve, garat e nxënësve dhe puna sociale humanitare.

Një dokument i rëndësishëm për monitorimin e cilësisë së aktiviteteve jashtëmësimore janë treguesit e cilësisë së punës në shkollë¹² në të cilin aktivitetet jashtëshkollore janë të pranishme në të gjitha fushat për vlerësimin e integruar¹³ të shkollave dhe janë zhvilluar tregues të cilësisë. Sipas këtyre treguesve, shkollat kryejnë edhe vetëvlerësim të organizimit dhe zbatimit të aktiviteteve jashtëshkollore.

11 Ligji për mësimdhënësit - http://www.mon.gov.mk/images/documents/zakoni/Zakon_za_nastavnici_vo_osnovni_i_sredni_uchilishta.pdf
Rregullorja për formën dhe përmbajtjen e programit vjetor të punës në shkollat fillore - <http://www.mon.gov.mk/images/documents/pravilnici/Pravilnik%20za%20formata%20i%20sodrzinata.pdf>

Rregullorja për kryerjen e ekskursioneve të nxënësve dhe aktivitete të tjera të lira të nxënësve të shkollës fillore -<http://www.mon.gov.mk/images/documents/pravilnici/pravilnik%20ekskurzii%20sredno-nov%20final%202014.pdf>

Rregullore për mënyrën dhe kriteret më të afërta për organizimin dhe zhvillimin e konkurseve studentore në lëndë të caktuara në nivelin komunal, rajonal dhe shtetëror në arsimin fillor –

http://www.mon.gov.mk/images/documents/pravilnici/natprevari_osnovno.pdf

12 Treguesit për cilësinë e punës së shkollës, Inspektorati shtetëror i arsimit, Shkup, 2019

13 1. Planet dhe programet mësimore (vëllimi dhe llojllojshmëria, përfshierja e nxënësve, inkuadrimi i nxënësve edhe në zgjedhjen edhe në planifikimin, afirmimin e nxënësve dhe të shkollës përmes aktiviteteve jashtëmësimore), 2. Të arriturat e nxënësve, 3. Planifikimet e mësimdhënësve, 4. Përkrahja e nxënësve 5. Klima në shkollë, 6. Burimet

Në Doracakun për ndjekjen, monitorimin e punës dhe planifikimin e zhvillimit profesional të mësimitdhënësve dhe bashkëpunëtorëve profesionalë në shkollat fillore dhe të mesme¹⁴ janë dhënë udhëzime për monitorimin e cilësisë së punës së mësimitdhënësve që zhvillohet brenda tre fushave: Monitorimi i cilësisë së planifikimit të mësimitdhënies, Monitorimi cilësinë e realizimit të mësimitdhënies dhe Monitorimin e realizimit të veprimtarive jashtëmësimore. Lidhur me monitorimin e realizimit të aktiviteteve jashtëmësimore, mësimitdhënësit duhet të paraqesin raporte te drejtori dhe shërbimi profesional i shkollës për aktivitete jashtëmësimore të realizuara në fushat vijuese:

- ✓ puna me aktivitetet e lira të nxënësve dhe me komunitetet dhe organizimet e nxënësit;
- ✓ pjesëmarrja në gara, kuize, konkurse dhe çmime të fituara;
- ✓ punojnë me nxënës në projekte shkollore, shfaqje, prezantime, ngjarje, manifestime, paraqitje si mysafirë, vizita, etj;
- ✓ aktivitetet me prindërit dhe komunitetin lokal / bashkësinë lokale.

Për aktivitetet e realizuara në secilën fushë, duhet të bëhet një reflektim mbi arritjen e qëllimeve dhe efektet e aktiviteteve të zbatuara, për të (vetë) vlerësuar zotërimin e kompetencave profesionale të mësimitdhënësve dhe bashkëpunëtorëve profesionalë. Në fund të vitit shkollor, drejtori i shkollës duhet të rishikojë raportet për zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore dhe të shkruajë komente. Komentet nga drejtori dhe / ose njohuritë dhe aktivitetet e rëna dakord që mësimitdhënësi duhet të marrë parasysh kur planifikon zhvillimin profesional për vitin e ardhshëm.

---

14 http://bro.gov.mk/docs/USAID/MKD/04%20Priracnik_Sledenje%20na%20rabotata%20i%20planiranje%20na%20profesionalen%20razvoj.pdf

2. ANALIZË KRAHASUESE E PËRCAKTIMIT TË AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE NË DHJETË VENDET EUROPIANE DHE RMV-SË

2.1. RREGULLIMI I AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE NË KURRIKULËN NACIONALE

Vendi i veprimtarive jashtëmësimore në sistemin arsimor nacional shihet më së miri nëse ato rregullohen si pjesë e kurrikulës mësimore dhe vallë janë përcaktuar në nivelin nacional me programet mësimore.

Analiza krahasuese tregoi (Grafiku 1) se ekziston një praktikë e ndryshme në vende të ndryshme. Mbizotërojnë vendet (6 nga 10) në të cilat, ashtu si në Republikën e Maqedonisë së Veriut, aktivitetet jashtëshkollore janë pjesë e kurrikulës nacionale dhe përfaqësohen në programet mësimore. Në vendet ku aktivitetet jashtëshkollore janë pjesë e kurrikulës kombëtare, ato rregullohen me ligje dhe akte nënligjore. Republika e Maqedonisë së Veriut bën pjesë në grupin e vendeve që kanë rregulluar aktivitetet jashtëmësimore me ligjet mbi arsimin fillor dhe disa lloje të tjera të rregulloreve (rregullore, udhëzime, koncepte).

Grafiku 1:

Rregullimi i veprimtarive jashtëmësimore në kurrikulën nacionale

2.2. REALIZIMI I AKTIVITETEVE JASHTËSHKOLLORE GJATË ORËVE GJYSMËDITORE OSE GJITHË DITORE

Ndryshe nga mësimdhënia, aktivitetet jashtëmësimore karakterizohen nga një fleksibilitet shumë më i madh në organizim dhe zbatim, si për nga kohëzgjatja, ashtu edhe për nga përbërja e grupit, koha dhe vendi i zbatimit. Kjo e bën më të lehtë përshtatjen me kushte të ndryshme në shkolla (hapësira, personeli, koha e zbatimit). Shkolla ka një ndikim të veçantë në organizimin e aktiviteteve jashtëmësimore nëse shkolla realizon mësim tërëditorë ose mësim gjysmëditorë dhe në cilën kohë ka hapësirë të përshtatshme për aktivitetet jashtëmësimore. Se si lidhet organizimi i mësimdhënies me aktivitetet jashtëmësimore në vende të ndryshme tregohet në Tabelën nr. 1.

Tabela 1: Marrëdhënia ndërmjet mënyrës së organizimit të mëimit të rregullt në shkollat fillore (paralele me qëndrim gjysmëditorë dhe tërëditorë) me aktivitetet jashtëmësimore

ORGANIZIMI I AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE

Nr. r.	Vendi	Klasa (klasike) gjysmëditore	Klasa (me qëndrim të vazhdueshëm) tërëditore
1	Italia	Mungesa e aktiviteteve jashtëmësimore në klasët gjysmëditore. Ata janë në baza vullnetare në orët e pasdites, ndërsa nxënësit rrallë kthehen përsëri në shkollë për të realizuar AJM.	Zhvillohet dhe zbatohet gjithnjë e më shpeshta modeli i mësimdhënies tërëditore me qëllim të ndërlidhjes të mëimit të rregullt me AJM në përputhje me orarin ditor të klasave të shkollës, ku AJM është përfshirë në mësimdhënie.
2	Franca	Në mësimin e rregullt, nxënësit shkojnë në shkollë 4 ditë në javë dhe bëjnë pushime të shpeshta gjatë vitit shkollor (vjeshtë, Krishtlindje, dimër dhe pushime pranverore). E mërkura është një ditë pushimi për nxënësit dhe ata nuk janë të detyruar të vijnë në shkollë. Fundjavat e tyre janë të lira. Prandaj konsiderohet se nxënësit kanë hapësirë të mjaftueshme dhe kohë të lirë për t'u përfshirë në aktivitetet jashtëmësimore jashtë shkollës.	
3	Gjermania	Ky model shmanget për shkak të mungesës së kohës për AJM dhe kujdesit për fëmijë. Sidoqoftë, lihet opsioni për zgjedhjen e këtij lloji të mësimdhënies në shkollë dhe nëse ekzistojnë kushte për kryerjen e tij, formohet kjo lloj i paraleles. Pjesëmarrja e nxënësve në AJM bëhet mbi baza vullnetare.	Sipas hulumtimit të kryer, rezultatet treguan domosdoshmërinë e ekzistimit të paraleleve tërëditore, sepse koha për AJM rritet, gjë që reflekton drejtpërdrejt në cilësinë e mësimdhënies, sepse aktivitetet e mëngjesit dhe pasdites janë në një marrëdhënie konceptuale.

4	Austria	Ky model shmanget për shkak të mungesës së kohës për AJM dhe kujdesit për fëmijë. Sidoqoftë, lihet opsioni për zgjedhjen e këtij lloji të mësimdhënies në shkollë dhe nëse ekzistojnë kushte për kryerjen e tij, formohet kjo lloj i paraleles. Pjesëmarrja e nxënësve në AJM bëhet mbi baza vullnetare.	Sipas hulumtimit të kryer, rezultatet treguan domosdoshmërinë e ekzistimit të paraleleve tërëditore, sepse koha për AJM rritet, gjë që reflekton drejtpërdrejt në cilësinë e mësimdhënies, sepse aktivitetet e mëngjesit dhe pasdites janë në një marrëdhënie konceptuale.
5	Sllovenia	✓	Zgjat qëndrimin më të gjatë të fëmijëve në shkollë, sepse është mundësia e vetme për të zhvilluar kontakte të vërteta me fëmijët, dhe kështu kontribuon në zhvillimin dhe forcimin e aftësive të tjera shoqërore dhe shprehive të punës.
6	Krocia	✓	
7	Finlanda	Aktivitetet e klubit mund të kryhen në mëngjes ose pasdite, sipas programit mësimor lokal	Në kuadër të projektit „Dita e Integruar e Shkollës“ nga viti 2002, nxënësit kanë aktivitete para mësimin, gjatë pushimit të drekës dhe pas mësimin
8	Norvegjia	AJM realizohen në formën e një suplementi shtesë të programit mësimor menjëherë pas përfundimit të orëve.	/
9	Anglia	Një përqindje e madhe e AJM janë të organizuara komercialisht dhe realizohen jashtë mësimin kur nxënësit janë të lirë.	AJM përfshihen në programin e përgatitur për mësimdhënie të zgjatur në shkollë dhe zhvillohen jashtë mësimin ose gjatë fundjavës.
10	Irlanda	Një përqindje e madhe e AJM janë të organizuara komercialisht dhe drejtohen në një kohë kur nxënësit janë të lirë.	
11	Maqedonia	AJM realizohen në mënyrë vullnetare para ose pas orëve të mësimin.	AJM janë përfshirë në mësimdhënien gjithë ditore

Situatat dhe përvojat ndryshojnë nga vendi në vend, por ekziston një tendencë për të menduar se shkollimi me kohë të plotë siguron më shumë mundësi për nxënësit që të përfshihen në aktivitete jashtëmësimore.

Në të gjitha vendet e analizuara, aktivitetet jashtëmësimore realizohen pas orëve të mësimin, pavarësisht nëse konsiderohet se qëndrimi tërëditor është një organizim me qëndrim gjysmëditor apo tërëditor të nxënësve. Vetëm në Itali, Angli dhe Irlandë mund të organizohen aktivitete jashtëmësimore edhe të shtunave.

2.3. PLANIFIKIMI, ORGANIZIMI DHE REALIZIMI I AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE

Aktivitetet jashtëmësimore në të gjitha vendet e analizuar janë përgjegjësia kryesore e shkollave fillore dhe nxënësit gjithmonë përfshihen në planifikimin, organizimin dhe zbatimin (Tabela 2). Sidoqoftë, ekziston edhe praktika që bashkitë/komunat (në Francë, Gjermani dhe Austri) dhe shoqatat lokale (në Francë) luajnë një rol të rëndësishëm. Organizatat tregtare dhe/ose jofitimprurëse janë të përfshira vetëm në Angli dhe Irlandë. Shembulli i Sllovenisë është unik, në të cilin ekziston një institucion i veçantë shtetëror - Qendra për aktivitete jashtëmësimore e cila është përgjegjëse për organizimin e aktiviteteve jashtëmësimore në lidhje me përvetësimin e njohurive, trajnimin për punën kërkimore dhe aktivitetet kulturore për të rinjtë. Qendra ka kapacitetet e veta hapësinore dhe të personelit për realizimin e aktiviteteve.

Tabela 2: Institucionet përgjegjëse për planifikimin, organizimin dhe realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore

INSTITUCIONET PËRGJEGJËSE PËR PLANIFIKIM, ORGANIZIM DHE REALIZIM							
Numri rendor	Shteti	Institucioni publik shtetëror	Shkolla fillore	Komuna	Individualisht nxënësi	Shoqatat lokale	Organizata tregtare / jofitimprurëse
1	Italia		✓		✓		
2	Franca		✓	✓	✓	✓	
3	Gjermania		✓	✓	✓		
4	Austria		✓	✓	✓		
5	Sllovenia	Qendra e aktiviteteve jashtëmësimore	✓		✓		
6	Kroacia		✓		✓		
7	Finlanda		✓		✓		
8	Norvegjia		✓		✓		
9	Anglia		✓		✓		✓
10	Irlanda		✓		✓		✓
11	Maqedonia		✓		✓		

Në të gjitha vendet, mësimit janë krijuar më të zakonshëm ose të vetëm të aktiviteteve jashtëmësimore. Në Finlandë, prindërit janë të përfshirë, dhe në Francë, Slloveni, Norvegji, Angli dhe Irlandë, një staf tjetër profesional është i përfshirë jashtë shkollës. Në Maqedoni, aktivitetet jashtëmësimore i realizojnë mësimit nga shkolla.

Në të gjitha vendet, mësimit janë përgjegjës për punën me nxënësit në aktivitete jashtëmësimore. Në Irlandë dhe Angli, përfshihen gjithashtu asistentë mësimit dhe trajnerë. Në Gjermani dhe Austri, një numër personash të tjerë janë të përfshirë në kujdesin për fëmijët jashtë shkollës, të tilla si prindërit, pedagogët, pedagogët socialë, profesionistët e pavarur, vullnetarët, personeli tjetër ose personeli shtesë mësimit, punonjësit socialë të shkollës, ndihmësit e të rinjve.

2.4. LLOJET E VEPRIMTARIVE JASHTËMËSIMORE, FONDI I ORËVE, INTERESIMI DHE PËRFSHIERJA E NXËNËSVE

Aktivitetet jashtëmësimore në të gjitha vendet evropiane, si dhe në Maqedoni, janë të organizuara:

- ✓ sipas lëmive (fushat) ku më të zakonshmet janë sportet, gjuha dhe arti (muzikë, drama, art, etj.) dhe / ose
- ✓ lëndët mësimore, me anë të të cilave seksionet dhe / ose klubet organizohen për lëndë të ndryshme mësimore.

Sipas vendit të realizimit në të gjitha vendet ekzistojnë aktivitete jashtëmësimore që realizohen në shkollë dhe aktivitete jashtëmësimore që realizohen jashtë shkollës si ekskursione, vizita, gara.

Në shumicën e vendeve, kurrikula nacionale parashikon që një nxënës të angazhohet për 1-3 orë me aktivitete jashtëmësimore. Në Angli dhe Irlandë, kurrikula nacionale nuk përcakton kohën për aktivitetet jashtëmësimore. Në Maqedoni, 1 (një) orë sigurohet në mësimin klasor dhe 2 (dy) orë në mësimin lëndor.

Qasjet e reja pedagogjike promovojnë fuqimisht qasjen holistike/integrale në mësimit dhe pritjet që shumë prej kompetencave që nxënësit do të fitojnë përmes veprimtarive jashtëmësimore. Ato janë interesante për nxënësit për shkak të strukturës më pak formale dhe mundësisë për të zgjedhur përmbajtjen. Sipas informacionit të disponueshëm në të gjitha vendet e analizuara, interesimi për aktivitete jashtëmësimore po rritet në mesin e nxënësve dhe prindërve të tyre, por edhe në vend. Në të gjitha vendet e analizuara, përveç Italisë dhe Francës, informacioni tregon një përfshirje të madhe të nxënësve në aktivitete jashtëmësimore (Tabela 3).

Tabela 3: Interesimi dhe përfshirja e nxënësve për veprimtari jashtëmësimore

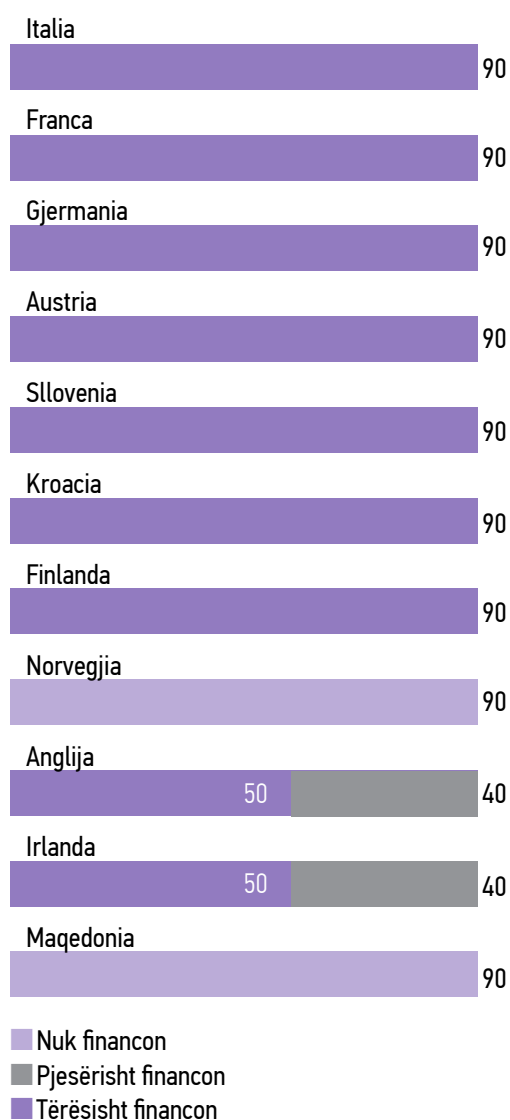
Numri rendor	Vendi	INTERESIMI DHE PËRFSHIRJA E NXËNËSVE NË AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE
1	Italia	Rritja e interesimit të nxënësve dhe prindërve. Përfshirja e vogël e nxënësve për shkak të mungesës së vazhdimësisë në mësimin e rregullt dhe mosfinancimit të mësimdhënësve për realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore.
2	Franca	Rritja e interesimit të shtetit, nxënësve dhe prindërve. Ekziston një zhvendosje dhe progres i lehtë në përfshirjen e nxënësve me aplikimin e një ore shtesë për aktivitetet jashtëmësimore në mësimin e rregullt.
3	Gjermania	Rritja e interesimit të shtetit, nxënësve dhe prindërve. Rritja e përfshirjes të nxënësve në aplikimin e mësimit tërëditor.
4	Austria	Rritja e interesimit të shtetit, nxënësve dhe prindërve. Rritja e përfshirjes të nxënësve në aplikimin e mësimit tërëditor.
5	Sllovenia	Rritja e interesimit të shtetit, nxënësve dhe prindërve. Rritja e përfshirjes të nxënësve për arsye të programeve të mira për aktivitetet jashtëmësimore.
6	Kroacia	Rritja e interesimit të shtetit, nxënësve dhe prindërve. Rritja e përfshirjes të nxënësve për arsye të programeve të mira për aktivitetet jashtëmësimore.
7	Finlanda	Rritja e interesimit të nxënësve dhe prindërve. Rritja e përfshirjes të nxënësve për arsye të popullaritetit të aktivitetet jashtëmësimore.
8	Norvegjia	Rritja e interesimit të nxënësve dhe prindërve. Përfshirja e madhe e nxënësve për shkak të popullaritetit të aktiviteteve jashtëmësimore.
9	Anglia	Interesimi i madh i nxënësve dhe prindërve për shkak të marrjes së bursave joakademike dhe zhvillimit të talenteve për shkak të pjesëmarrjes në disa aktivitete jashtëmësimore. Përfshirja e madhe e nxënësve për shkak të përfitimeve të arsyeve të lartpërmendura.
10	Irlanda	Interesimi i madh i nxënësve dhe prindërve për shkak të marrjes së bursave joakademike dhe zhvillimit të talenteve për shkak të pjesëmarrjes në disa aktivitete jashtëmësimore. Përfshirja e madhe e nxënësve për shkak të përfitimeve të arsyeve të lartpërmendura.
11	Maqedonia	Interesimi i madh i nxënësve dhe prindërve, por ekziston një mungesë e realizimit cilësor të aktiviteteve jashtëmësimore Përfshirje e madhe e nxënësve për shkak të realizimit të detyrueshëm të aktiviteteve jashtëmësimore sipas programit mësimor

2.5. FINANCIMI I AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE

Në të gjitha vendet e analizuara, përveç në Angli dhe Irlandë, financuesi kryesor i aktiviteteve jashtëmësimore është shteti me fonde nga Ministrinë e Arsimit dhe në disa vende nga Ministrinë e Politikës Sociale. Në Angli dhe Irlandë, shteti financon veprimtari jashtëmësimore vetëm për nxënës të kategorive të caktuara shoqërore. Fondet u jepen shkollave që realizojnë aktivitete jashtëmësimore. Në Gjermani dhe Austri, komunitat, gjithashtu financojnë veprimtari jashtëmësimore me fondet e tyre. Prindërit janë të përfshirë në financimin e pjesëshëm të aktiviteteve jashtëmësimore në të gjitha vendet e analizuara, përveç në Norvegji dhe Maqedoninë e Veriut. Në Angli dhe Irlandë, prindërit financojnë plotësisht aktivitete jashtëmësimore për fëmijët e tyre, përveç prindërve të varfër me gjendje socio-ekonomikë të cilët pjesërisht marrin pjesë në financim (Grafiku 2).

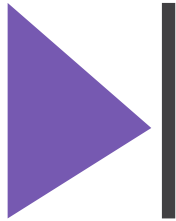
Grafiku 2:

Prindi si financues i aktiviteteve jashtëmësimore

KONKLUZIONE

1. Në sistemin arsimor në Republikën e Maqedonisë së Veriut, menjëherë pas themelimit si pjesë e sistemit arsimor të shtetit federal të Jugosllavisë dhe më vonë në Republikën e pavarur të Maqedonisë së Veriut, përveç mësimdhënies, aktivitetet jashtëmësimore kishin një vend të përshtatshëm. Ato ishin rregulluar në akte të ndryshme normative të cilat përmbajnë detyrime për shkollat për të zbatuar aktivitete jashtëmësimore, por edhe udhëzime për planifikimin dhe zbatimin e tyre.
2. Në dhjetë vitet e fundit, megjithë numrin e madh, kryesisht ndryshimet metodike dhe përmbajtësore, nuk i është kushtuar vëmendje e veçantë aktiviteteve jashtëmësimore, si në aspektin e shqyrtimit të situatës ashtu edhe në drejtim të përmirësimit sistematik të zbatimit të tyre.
3. Lidhur me caktimin dhe rregullimin konceptual të aktiviteteve jashtëmësimore, Republika e Maqedonisë së Veriut është ndër vendet europiane në të cilat aktivitetet jashtëmësimore rregullohen mjaftueshëm në ligjet dhe kurrikulat nacionale.
4. Në shumicën e vendeve sistemet e të cilave janë analizuar, ekziston një tendencë për të konsideruar se qëndrimi tërëditor në shkollë siguron më shumë mundësi për nxënësit që të përfshihen në aktivitete jashtëmësimore. Në Republikën e Maqedonisë së Veriut, mësimi tërëditor organizohet pjesërisht në mësimin klasor, por jo edhe në mësimin lëndor. Pothuajse në të gjitha vendet, aktivitetet jashtëmësimore realizohen sipas mësimi të rregullt edhe në ditët e punës, orëve të rregullta dhe ditëve të javës, zakonisht zgjasin 1-3 orë.
5. Në të gjitha vendet e analizuara, kryesisht përfshirë edhe Maqedoninë e Veriut, aktivitetet jashtëmësimore janë një përgjegjësi kryesore e shkollave fillore dhe nxënësit gjithmonë pritet të përfshihen në planifikimin, organizimin dhe zbatimin. Në një numër më të vogël të vendeve, bashkia dhe shoqatat lokale janë të përfshira. Kudo (përveç Anglisë dhe Irlandës) mësimdhënësit janë krijuesit dhe zbatuesit kryesorë të aktiviteteve jashtëmësimore.
6. Në të gjitha vendet, si dhe në Maqedoninë e Veriut, janë realizuar aktivitete të ndryshme jashtëmësimore në lidhje me fushat më të gjera të jetës (të tilla si kultura dhe sportet) dhe me lëndë të caktuara.
7. Në të gjitha vendet, interesi i nxënësve dhe prindërve për aktivitete jashtëmësimore është i lartë, dhe në rritje por edhe përfshirja gjithashtu po rritet.
8. Në të gjitha vendet e analizuara, përveç në Angli dhe Irlandë, financuesi kryesor i aktiviteteve jashtëmësimore është shteti. Në të gjitha vendet, përveç Norvegjisë dhe Maqedonisë së Veriut, prindërit marrin pjesë pjesërisht në financimin e aktiviteteve jashtëmësimore.

II. EKSPERIENCAT

dhe mendimet e bashkëpunëtorëve profesionalë, mësimitdhënësve, nxënësve dhe prindërve rreth realizimit të aktiviteteve jashtëmësimore

Për të fituar njohuri se si aktivitetet jashtëmësimore realizohen në praktikë dhe si i shohin përfitimet dhe sfidat në lidhje me aktivitetet jashtëmësimore, mendimet u mblodhën nga subjektet kryesore të interesuara: mësimitdhënësit, nxënësit dhe prindërit. Ata iu përgjigjën pyetësorëve dhe / ose morën pjesë në diskutime në fokus grupe.

Në pyetësorët që u janë dorëzuar në mënyrë elektronike u morën mendime nga:

- ✓ 404 bashkëpunëtorë profesionalë (161 pedagogë, 140 psikologë dhe 103 nga profile të tjera) nga 226 shkolla.
- ✓ 2748 mësimitdhënës (1113 ngamësimi klasor dhe 1635 nga mësimi lëndor) të cilët realizuan aktivitete jashtëmësimore në shkollë në vitin shkollor 2018/19 nga 264 shkolla.
- ✓ 438 prindër nga 10 qytete. Numri i prindërve, fëmija i parë i të cilëve është në mësimin klasor ose në mësimin lëndor është afërsisht i barabartë, ndërsa numri i prindërve, fëmija i dytë i të cilëve është në mësimin lëndor është më i lartë.

Pyetjet iu referuan përvojave dhe sugjerimeve për lloje të ndryshme të aktiviteteve jashtëmësimore (seksione, aktivitete të projektit, aktivitete shkollore ose komunitare, aktivitete jashtëmësimore, aktivitete jashtëmësimore me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore, aktivitete tutorimi / mentorimi, kampe nxënësish, organizime nxënësish). Pyetjet ishin të llojit të mbyllur. Pyetësi për mësimitdhënësit përmban 27 pyetje, për bashkëpunëtorët profesionalë 50 pyetje dhe për prindërit 32 pyetje.

Përgjigjet e pjesëmarrësve për secilën pyetje, dmth., për secilën përgjigje të ofruar brenda pyetjes paraqiten në formën e përqindjeve. Për këtë qëllim, u përdorën grafikët, të mbështetur nga komentet mbi gjetjet kryesore që dalin nga përqindjet e shfaqura. Në disa pyetje ishte e mundur të zgjidheshin më shumë se një përgjigje, kështu që shuma e përqindjeve është më e madhe se 100%.

Diskutimet në fokus grupe përfshinin:

- ✓ 277 mësimdhënës nga 12 shkolla fillore (në 13 fokus grupe me nxënës të mësimit klasor 13 nga mësimi lëndore) në 10 qytete në Republikën e Maqedonisë së Veriut.
- ✓ 277 nxënës (në 13 fokus grupe me nxënës nga mësimi klasor dhe 13 nga mësimi lëndor) nga 12 shkolla fillore në 10 qytete në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

1. REALIZIMI I AKTIVITETEVE JASHTËMËSIMORE NË SHKOLLA - PËRVOJAT DHE MENDIMET E BASHKËPUNËTORËVE PROFESIONALË

Sondazhi i bashkëpunëtorëve profesionalë **synonte** të përcaktonte përfaqësimin e llojeve të ndryshme të aktiviteteve jashtëmësimore në shkolla dhe të merrte mendimet e bashkëpunëtorëve profesional për vështirësitë dhe përfitimet nga realizimi i llojeve të ndryshme të aktiviteteve jashtëmësimore.

Rezultatet paraqiten për secilin aktivitet jashtëmësimor veç e veç, grafikisht në formën e përqindjeve¹⁵. E rëndësishme të theksohet se në shumicën e rasteve, rezultatet e paraqitura këtu pasqyrojnë situatën në lidhje me shkollat dhe profesionistët që plotësuan pyetësin¹⁶. Refuzimi për t'i u përgjigjur pyetësorit mund të interpretohet si rezultat i temës me të cilën përballen - përvoja e deritanishme tregon se aktivitetet jashtëmësimore janë një temë që shmanget kryesisht për shkak të mospërputhjes midis asaj që shënohet zyrtarisht dhe asaj që ndodh realisht në praktikë. Duhet, gjithashtu të theksohet se në shumicën e rasteve, bashkëpunëtorët profesionalë që punojnë në të njëjtën shkollë dhanë përgjigje të ndryshme jo vetëm për pyetjet që tregojnë mendimin e tyre, por edhe për pyetjet që duhet të pasqyrojnë situatën aktuale në shkollën e tyre.

15 Duke pasur parasysh që në shumicën e pyetjeve pjesëmarrësit zgjedhën më shumë se një përgjigje, shumica e përqindjeve individuale në shumë raste tejkalon 100%

16 Fillimisht 1225 bashkëpunëtorë profesionistë filluan të marrin pjesë në hulumtim (filluan të përgjigjen), nga të cilët 821 (67%) hoqën dorë nga pyetjet e para, për shkak të të cilave ata nuk përfshihen në ekzemplarin, përgjigjet e të cilave janë analizuar.

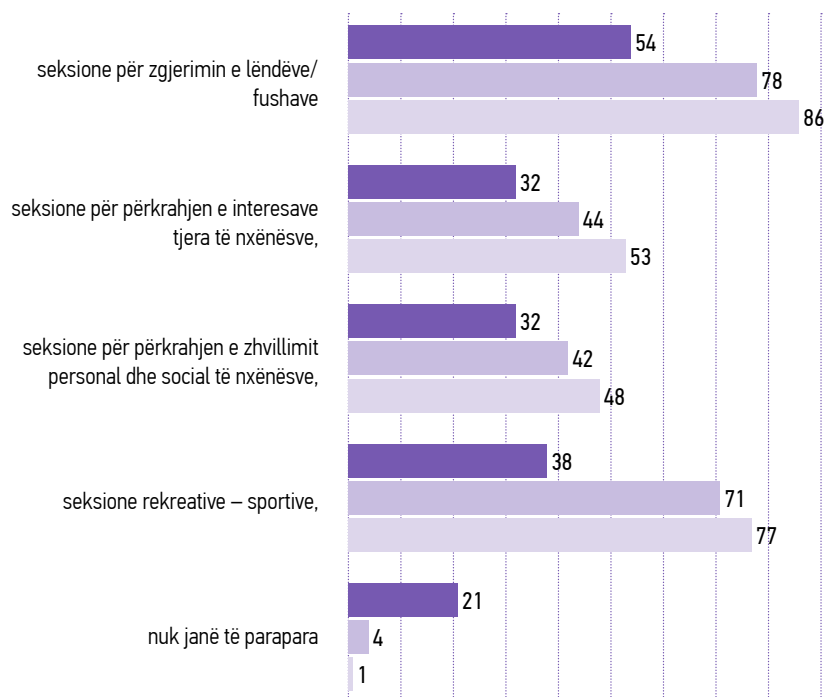
1.1. Seksionet

1.1: Pothuajse të gjithë pjesëmarrësit deklaruan se Programi vjetor i shkollës së tyre ofron seksione për nxënës nga klasat 4-9, gjë që nuk është rasti kur bëhet fjalë për nxënës më të rinj. Prirja brenda secilës specie është e dukshme, me rritjen e moshës së nxënësve për të rritur përfaqësimin e seksioneve. Në të njëjtën kohë, në secilin cikël të të rriturve, pjesët për zgjerimin e njohurive nga lëndët / fushat janë më të pranishmet, dhe më pas seksionet sportive-rekreative.

1.1. Llojet e

seksioneve të planifikuara me Programin vjetor për 2018/19

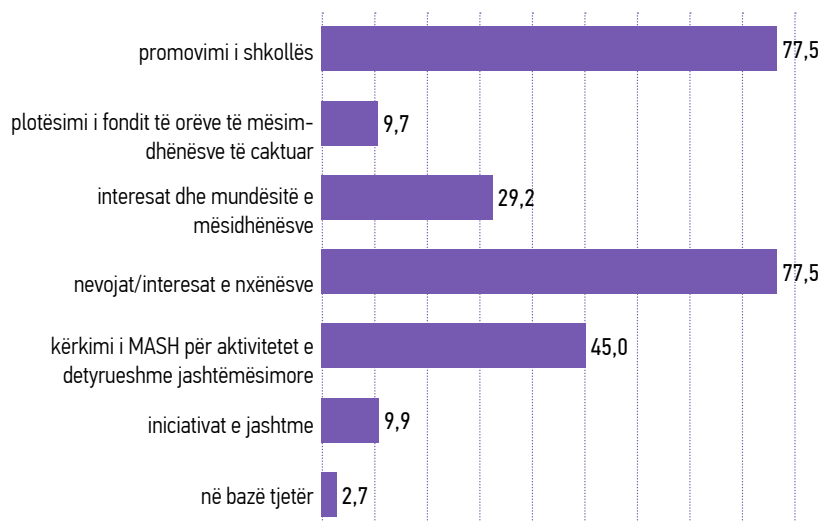
- kl. 1-3
- kl.4-6
- kl. 7-9

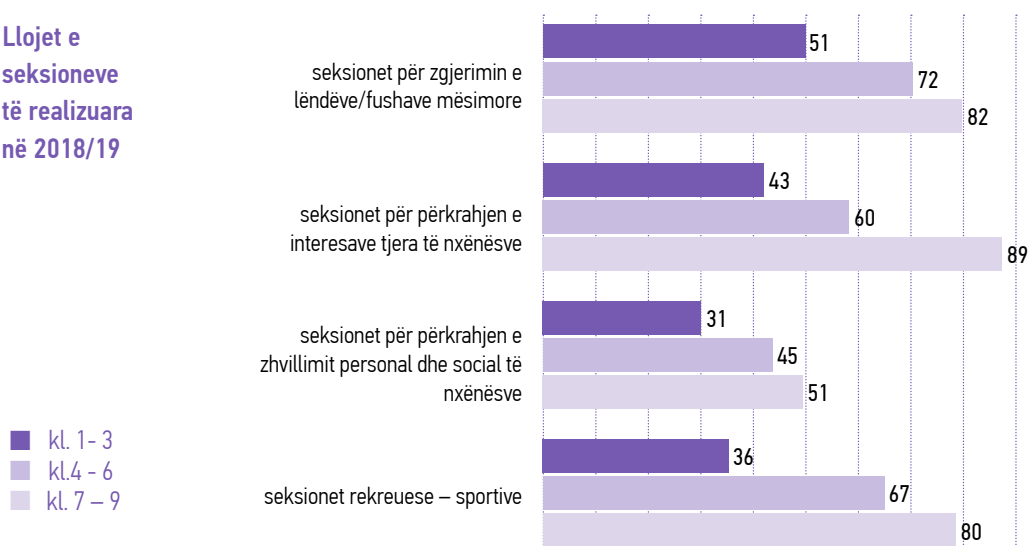
1.2: Sipas pjesëmarrësve në hulumtim, seksionet janë planifikuar kryesisht në dy baza – për të siguruar promovimin e shkollës (p.sh., përmes ngjarjeve dhe konkurseve) dhe për të përmbushur nevojat / interesat e nxënësve (dhe krahasimi me rezultatet nga 1.1 tregon se nevojat / interesat e nxënësve janë përqendruar në përmbajtjen mësimore dhe aktivitetet sportive dhe rekreative). Ato kanë një rol shumë më të vogël në planifikim: kërkesa e Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës për realizimin e detyrueshëm të aktiviteteve jashtëmësimore, interesat dhe mundësitë e mësimdhënësve.

1.2. Bazat e planifikimit të seksioneve

1.3: Rezultatet tregojnë se realizimi i të gjitha llojeve të seksioneve ndjek tendencat e moshës që janë identifikuar gjatë planifikimit – realizimi më i madh është në ciklin e tretë të të rriturve, dhe më i vogli në të parin. Krahasimi midis përqindjeve të pjesëmarrësve që flasin për praninë e llojeve të ndryshme të seksioneve të planifikuara (1.1) dhe atyre që pasqyrojnë përfaqësimin e llojeve të realizuara të seksioneve (1.3), tregojnë diku një realizim të reduktuar (siç është rasti me pjesët që lidhen me përmbajtjen e mësimdhënies), dhe diku i rritjes së realizimit (si në seksionet për të mbështetur interesa të tjerë të nxënësve), por edhe të tendencave të ndryshme brenda secilit cikël të të rriturve.

1.3. Llojet e seksioneve të realizuara në 2018/19

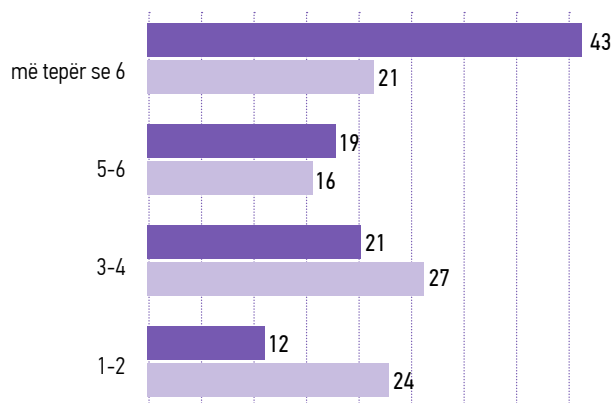

1.4: Pothuajse dy të tretat e pjesëmarrësve deklaruan se gjatë vitit shkollor 2008/19, më shumë se 6 seksione u realizuan në shkollën e tyre, kryesisht me respektimin e plotë të rregullave (një herë në javë, gjatë gjithë vitit shkollor). Duke zvogëluar numrin e seksioneve të realizuara në shkollë, rritet përqindja e shkollave në të cilat zhvillohen seksionet pa respektimin rigoroz të rregullave.

1.4. Numri i

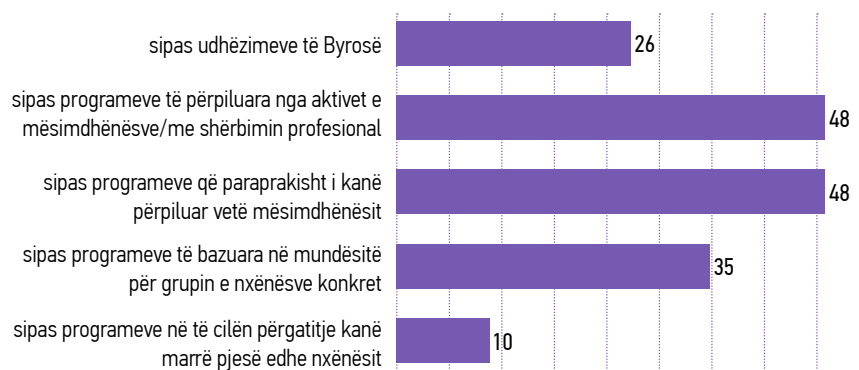
seksioneve të realizuara në 2018/19

- sipas rregullave
- pa respektimin rigoroz të rregullave

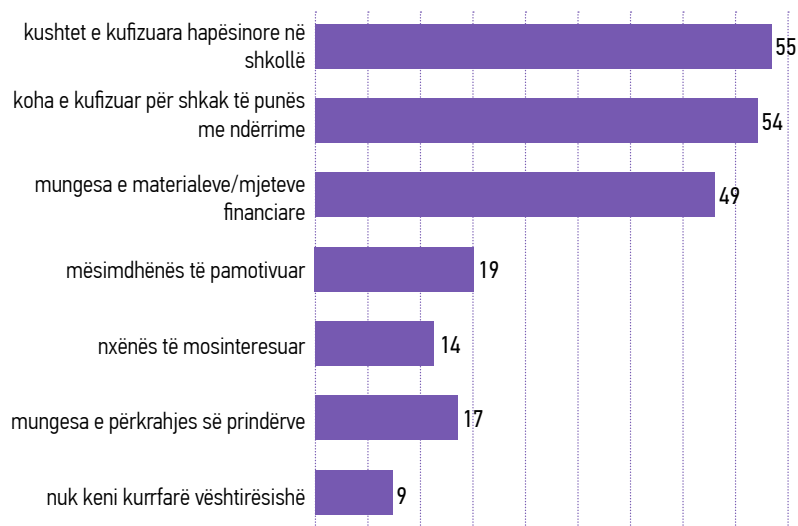
1.5: Për shumicën e pjesëmarrësve-bashkëpunëtorë profesionalë, pika fillestare për realizimin e seksioneve janë programet e përgatitura ose nga vetë mësuesit ose nga aktivet e mësuesve me ose pa bashkëpunim me shërbimin profesional. Një pjesë shumë e vogël e pjesëmarrësve deklarojnë se nxënësit, gjithashtu morën pjesë në përgatitjen e programeve, që nuk do të thotë që mundësitë e nxënësve nuk merren parasyh gjatë përgatitjes së programit nga vetë mësuesit.

1.5. Bazat e realizimit të më shumë seksioneve

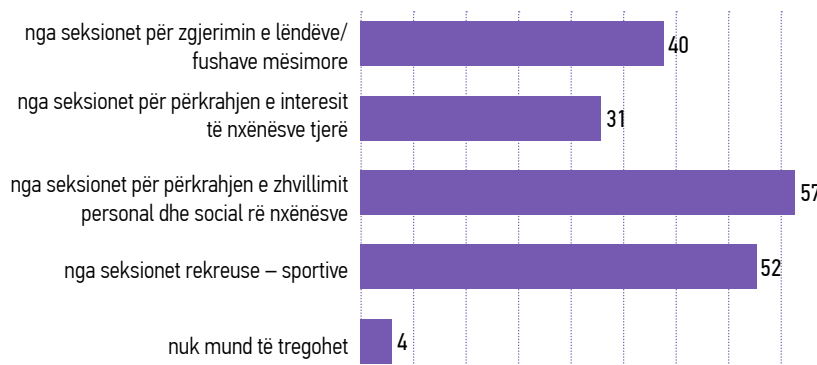
1.6: Sipas gjysmës së pjesëmarrësve, pengesat kryesore për organizimin dhe realizimin e seksioneve janë kushtet e hapësirës, puna e ndërrimit dhe fondet. Në të njëjtën kohë, një pjesë e vogël e pjesëmarrësve shohin një problem të mësimdhënësit, prindërit dhe nxënësit.

1.6. Vështirësitë kryesore në organizimin dhe realizimin e seksioneve

1.7: Pjesa më e madhe e gjysmës së bashkëpunëtorëve profesional-pjesëmarrës në hulumtim mendojnë se pjesët për mbështetjen e zhvillimit personal dhe shoqëror të nxënësve dhe seksionet sportive-rekreative janë më të dobishmet. Përqindja e atyre që u japin të njëjtën rëndësi seksioneve për zgjerimin e njohurive të përmbajtjes mësimore dhe seksioneve për mbështetjen e interesave të tjerë të nxënësve është më e vogël. Kjo nuk përkon me situatën në planifikimin dhe zbatimin e seksioneve (1.1 dhe 1.3), veçanërisht kur bëhet fjalë për ato që përqendrohen në zhvillimin personal dhe shoqëror (i cili, për shkak të dobisë duhet të jetë më i pranishëm në praktikë) dhe atyre që lidhen me përmbajtjen e mësimdhënies (gjë që duhet të jetë më pak e pranishme në praktikë).

1.7. Dobia më e madhe për nxënësit e seksioneve të llojeve të ndryshme

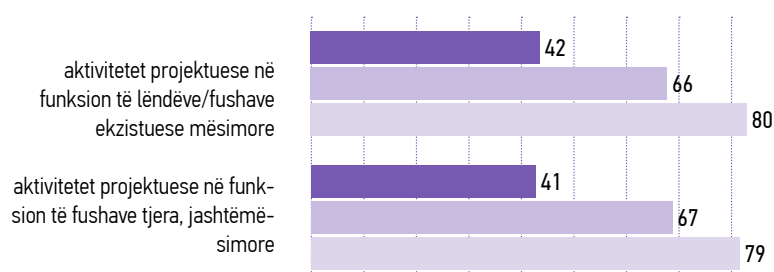

1.2. Aktivitetet projektuese

2.1: Sipas pjesëmarrësve, aktivitetet e projektit të iniciuara nga institucione ose organizata të tjera janë më të pranishme në ciklin e tretë të të rriturve, dhe më pak të përfaqësuara në të parën, pavarësisht nëse ato janë aktivitete të projektit në funksion të lëndëve mësimore / fushave ekzistuese ose në funksion të fushave të tjera, jashtë mësimdhënie.

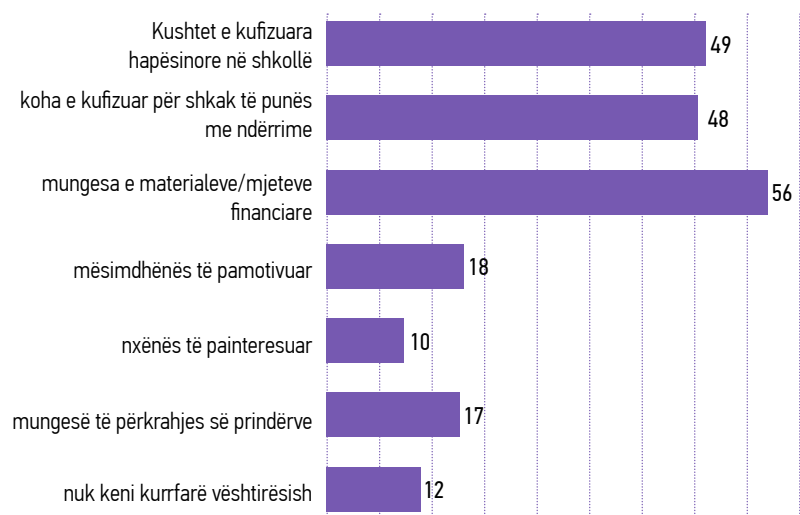
2.1. Llojet e aktiviteteve projektuese të realizuara në vitin 2018/19

- kl. 1-3
- kl.4 - 6
- kl. 7 – 9

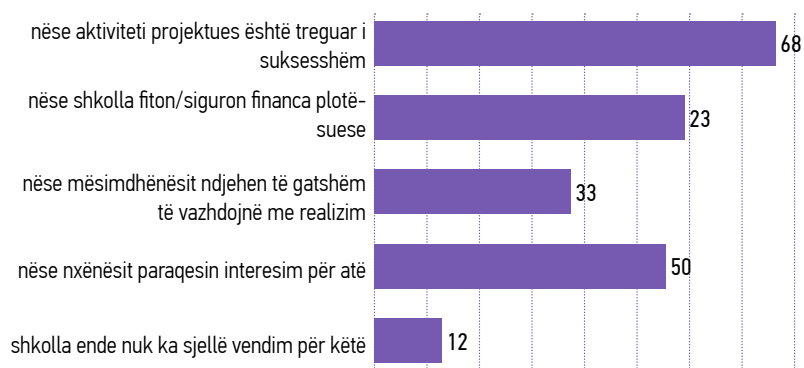
2.2: Vështirësia më shpesh e përmendur për organizimin dhe realizimin e aktiviteteve të projektit është mungesa e fondeve, mjeteve, e ndjekur nga kushte të kufizuara hapësinore dhe punë në ndërrime. Një numër i vogël i pjesëmarrësve shohin një pengesë tek mësimdhënësit dhe prindërit, dhe të paktën tek nxënësit.

2.2. Vështirësitë kryesore në organizimin dhe realizimin e aktiviteteve projektuese

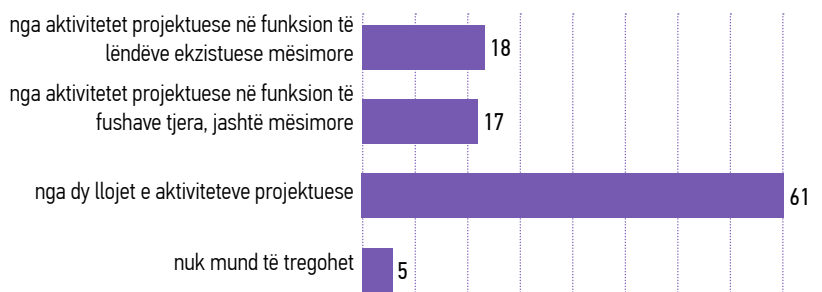
2.3: Sipas dy të tretave të pjesëmarrësve, vazhdimi i realizimit të aktiviteteve të projektit në shkollat e tyre varet nga efektet e vetë aktivitetit, ndërsa për gjysmën e pjesëmarrësve vazhdimi kushtëzohet nga financimi i jashtëm ose interesi i nxënësve. Për një të tretën e pjesëmarrësve, gatishmëria e mësimit ndërmësve për ta bërë këtë nuk është e papërfillshme.

2.3. Kushtet për vazhdimësinë e realizimit të aktiviteteve projektuese

2.4: Për shumicën dërmuese të pjesëmarrësve, të dy llojet e aktiviteteve të projektit janë të dobishme për nxënësit, dhe nuk ka asnjë ndryshim midis dobisë që u atribuohet aktiviteteve në funksion të lëndëve / fushave dhe aktiviteteve në funksion të fushave të tjera.

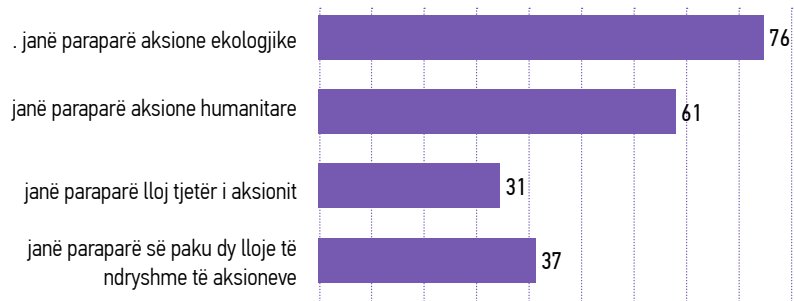
2.4. Dobia më e madhe për nxënësit e llojeve të ndryshme të seksioneve

1.3. Aksionet në shkollë dhe/ose në bashkësi

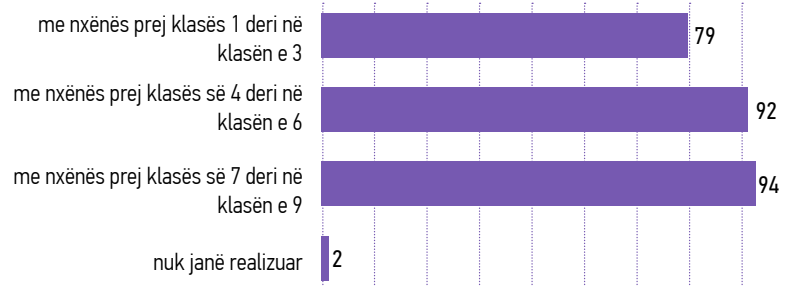
3.1: Shumica e pjesëmarrësve deklaruan se në Programin Vjetor për vitin shkollor 2018/19. veprimet mjedisore janë planifikuar në shkollën e tyre, të pasuara nga veprimet humanitare. Një e treta tregoi që shkolla e tyre planifikonte të kryente të paktën dy lloje veprimesh. Vetëm dy nga pjesëmarrësit deklaruan që shkolla e tyre nuk kishte planifikuar veprime në shkollë / bashkësi.

3.1. Llojet e aksioneve të parapara në Programin vjetor 2018/19

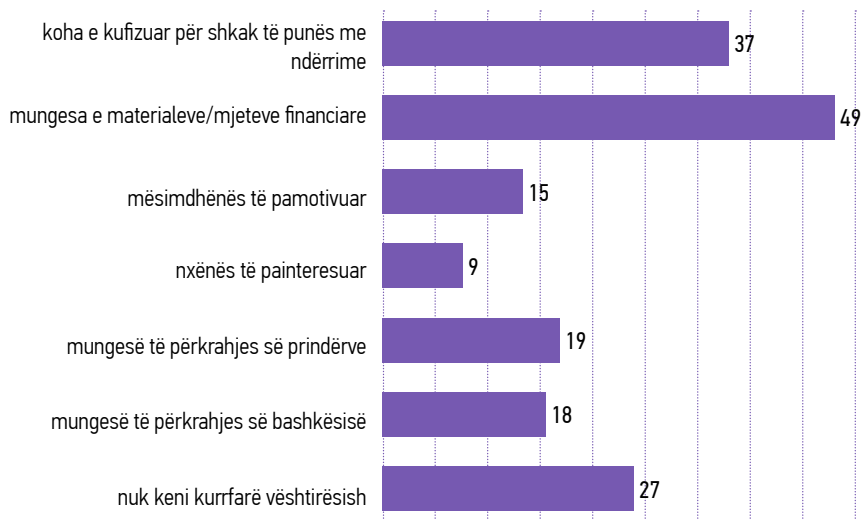
3.2: Pothuajse të gjithë pjesëmarrësit nga shërbimet profesionale deklaruan se veprimet ishin realizuar me nxënës nga klasa e 4-të deri në të 9-të, dhe më shumë se tre të katërtat deklaruan se nxënës nga klasa e 1-rë deri në të tretën, gjithashtu morën pjesë në veprime. Nëntë pjesëmarrës deklaruan se nxënësit e tyre nuk morën pjesë në asnjë veprim.

3.2. Aksionet e realizuara në vitin shkollor 2018/19

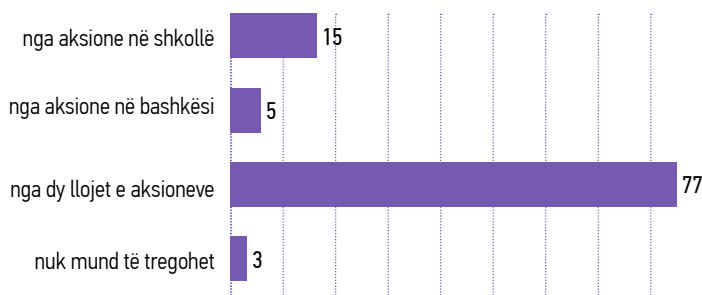
3.3: Fondet janë një pengesë për organizimin e veprimeve për pothuajse gjysmën e pjesëmarrësve. Për pak më shumë se një pengesë e tretë është puna me ndërrime dhe numri i atyre që lokalizojnë problemet në prindërit dhe komunitetin, madje edhe në vetë mësuesit, nuk është i papërfillshëm. Sidoqoftë, më shumë se një e katërta e pjesëmarrësve nuk shohin ndonjë pengesë për realizimin e veprimeve.

3.3. Vështirësitë kryesore gjatë organizimit të aksioneve

3.4: Shumica dërmuese e pjesëmarrësve i shohin të dy llojet e veprimeve si shumë të dobishme për nxënësit, megjithëse i vlerësojnë veprimet në shkollë pak më shumë sesa në bashkësi.

3.4. Dobia më e madhe për nxënësit nga aksionet

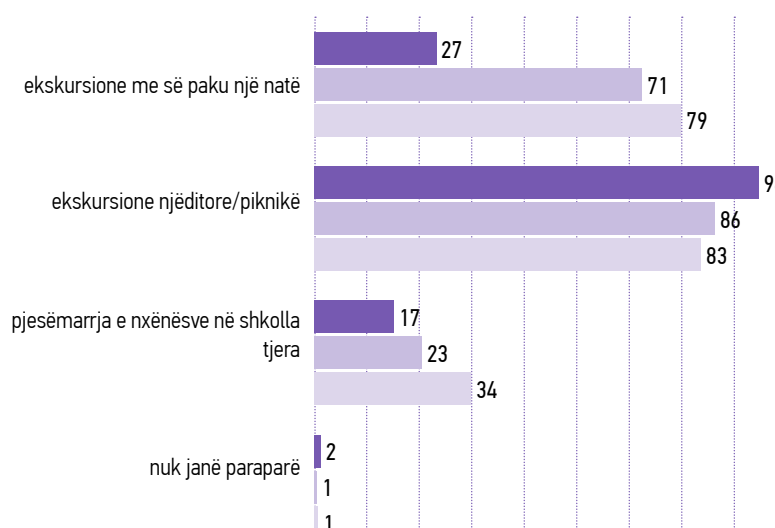

1.4. Aktivitetet jashtëskollore

4.1: Sipas përgjigjeve të marra, më të zakonshmet në programet vjetore të shkollave janë ekskursionet / ekskursione një ditore, dhe më pak të përfaqësuara janë vizitat në shkolla të tjera. Për nxënësit më të rinj, pothuajse të gjitha shkollat planifikuan ekskursione / ekskursione njëditore, dhe vizitat më pak të planifikuara në shkollat e tjera. Ekskursione me një bujtinë dhe vizita njëditore në shkollat e tjera zakonisht janë planifikuar për nxënësit e cikleve të treta.

4.1. Llojet e aktiviteve jashtëskollore të planifikuara në Programin vjetor për vitin

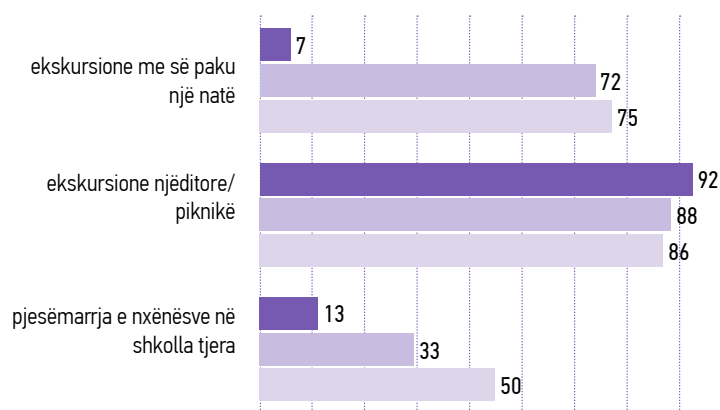
■ kl. 1-3
■ kl.4-6
■ kl. 7-9

4.2: Sipas pjesëmarrësve, deri më tani më të zakonshmet në realizim janë ekskursionet / piknikë një ditore. Krahasuar me aktivitetet e planifikuara jashtëmësimore (4.1), më mbresëlënëse është ulja e realizimit të ekskursioneve me një natë bujtinë për nxënësit më të rinj dhe rritja e numrit të vizitave me nxënësit më të vjetër.

4.2. Llojet e realizuara të aktiviteve jashtëskollore në vitin 2018/19

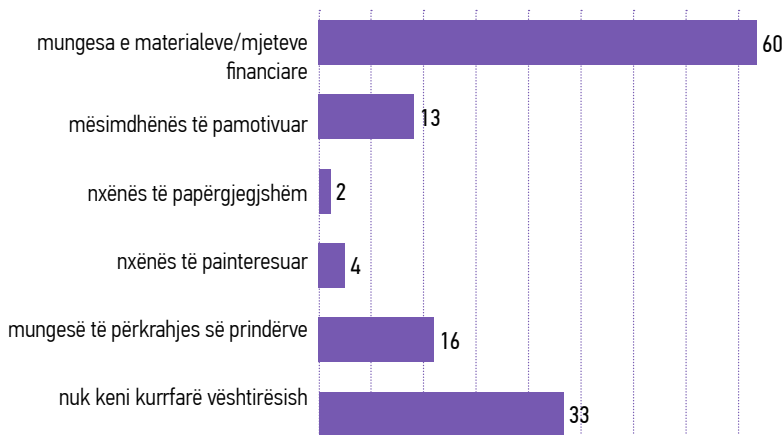
■ kl. 1-3
■ kl.4-6
■ kl. 7-9

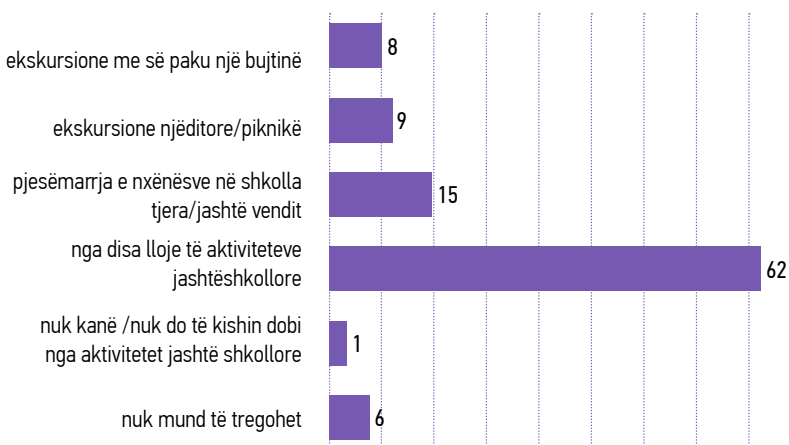
4.3: Mungesa e fondeve për zbatim konsiderohet si një pengesë kryesore për organizimin e aktiviteteve jashtëskollore për më shumë se gjysmën e pjesëmarrësve. Sidoqoftë, një e treta e bashkëpunëtorëve të hulumtimit të përfshirë në kërkim nuk shohin ndonjë pengesë.

4.3. Vështirësitë kryesore gjatë organizimit të aktiviteteve jashtëskollore

4.4: Shumica e pjesëmarrësve mendojnë se shumica e llojeve të aktiviteteve jashtëmësimore janë të dobishme për nxënësit. Vetëm dy prej tyre nuk shohin ndonjë përfitim nga aktivitetet e tilla.

4.4. Dobia më e madhe për nxënësit nga aktivitetet jashtëskollore

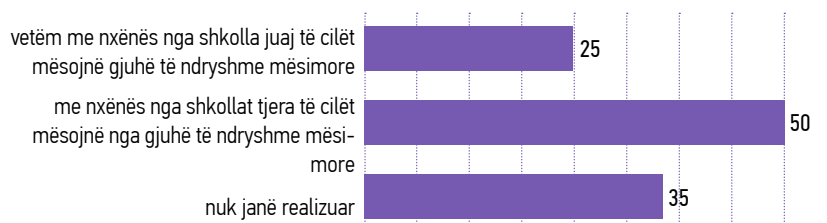

1.5.

Aktivitetet jashtëmësimore me grupe nxënësish „të përziera” të gjuhëve të ndryshme mësimore

5.1: Pothuajse gjysma e pjesëmarrësve deklaruan se shkolla e tyre realizoi veprimtari jashtëmësimore në të cilat nxënësit e tyre morën pjesë së bashku me nxënës nga një shkollë tjetër që mësonin në një gjuhë tjetër. Një e katërta deklaroi se aktivitetet me grupe „të përziera” të nxënësve ishin zbatuar në shkollën e tyre (e cila është e mundur vetëm në dy / shkolla tregjuhëshe), dhe një e treta që aktivitete të tilla nuk ishin zbatuar në shkollën e tyre.

5.1. Realizimi i aktiviteteve jashtëmësimore me nxënësit e gjuhëve të ndryshme mësimore 2018/19

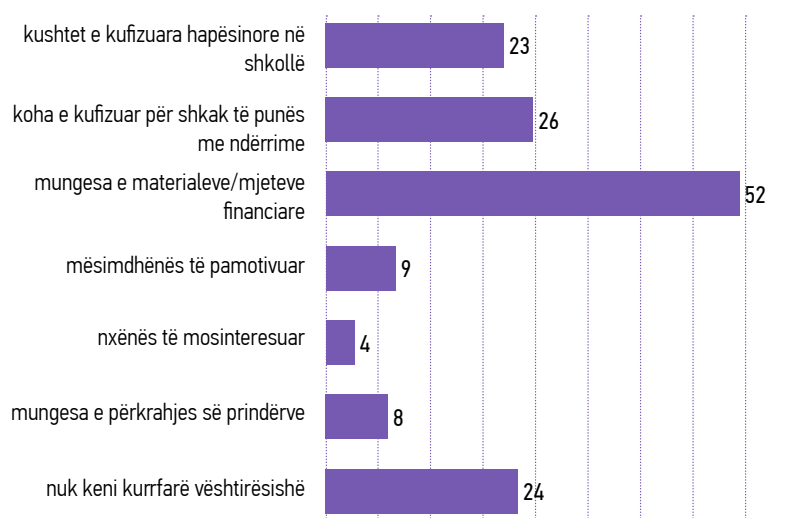
5.2: Sipas përgjigjeve të marra, shumica e aktiviteteve jashtëmësimore me grupe „të përziera” të nxënësve janë të llojit të seksioneve dhe ngjarjeve të përbashkëta, të ndjekura nga veprime të përbashkëta dhe ekskursione / piknikë. Nga të gjitha llojet, aktivitetet e përbashkëta të projektit dhe vizitat në shkolla të tjera janë më pak të përfaqësuara.

5.2. Realizimi i aktiviteteve jashtëmësimore me nxënësit e gjuhëve të ndryshme mësimore në 2018/19

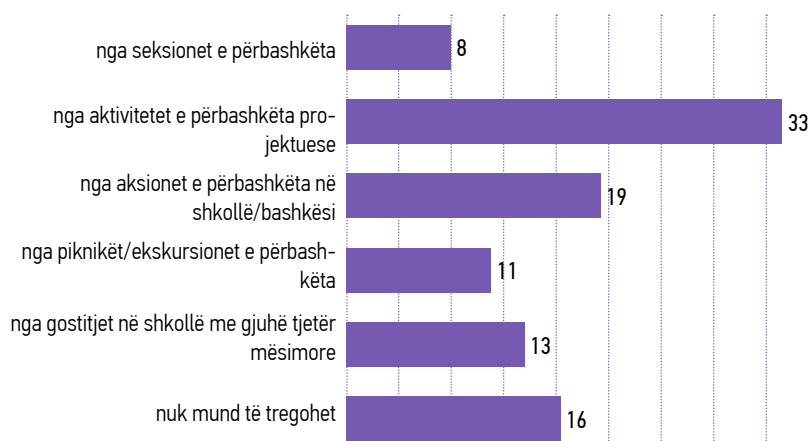
5.3: Mungesa e fondeve, mjeteve për realizim konsiderohet si pengesa kryesore për organizimin e aktiviteteve jashtëmësimore me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore nga shumica e pjesëmarrësve, por vështirësitë që dalin nga kushtet hapësinore dhe puna në turn nuk janë të papërfillshme. Një e katërta e pjesëmarrësve nuk shohin ndonjë pengesë për realizimin e këtij lloji të aktiviteteve.

5.3. Vështirësitë kryesore gjatë organizimit të aktiviteteve jashtëmësimore me grupe të „përziera“ të nxënësve

5.4: Sipas një të tretës së pjesëmarrësve, nxënësit përfitojnë më së shumti nga aktivitetet e përbashkëta të projektit, të cilat në të njëjtën kohë janë më pak të përfaqësuara (5.2), dhe një pjesë e parëndësishme e pjesëmarrësve shohin përfitimin më të madh nga seksionet e përbashkëta, të cilat rezultojnë se janë më të përfaqësuara (5.2).

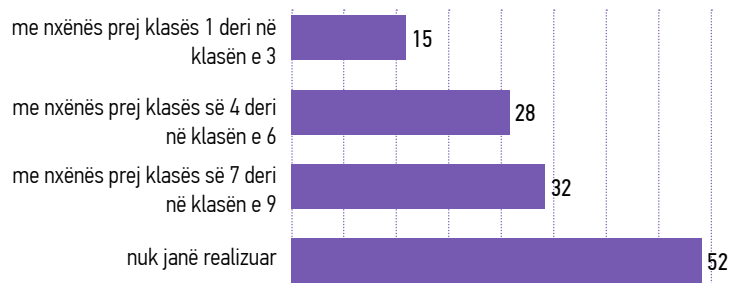
5.4. Dobia më e madhe për nxënësit e aktiviteteve jashtëmësimore me grupe të „përziera“ të nxënësve

1.6. Aktivitetet e tutorimit / mentorimit

6.1: Gjysma e pjesëmarrësve deklarojnë se aktivitetet e tutorit / mentorimit nuk janë zbatuar në shkollat e tyre. Ndër të tjera, ata shohin më shumë ndihmë / mbështetje midis nxënësve nga cikli i tretë i të rriturve, dhe më së paku midis nxënësve nga cikli i parë i të rriturve.

6.1. Realizimi i aktivitetetve të tutorimit/mentorimit në vitin 2018/19

6.2: Gjysma e pjesëmarrësve-bashkëpunëtorë profesionalë mendojnë se ka ose nuk do të ketë ndonjë pengesë për realizimin e aktiviteteve të tutorit / mentorimit. Ndër të tjera, ka më shumë njerëz që shohin një problem tek nxënësit-përfitues sesa tek nxënësit që do të ishin në rolin e mentorëve / tutorëve.

6.2. Vështirësitë kryesore në realizimin e aktiviteteve të tutorimit/mentorimit

6.3: Shumica e pjesëmarrësve në hulumtim shohin përfitimin më të madh nga mentorimi / tutorimi i klasës për nxënësit (veçanërisht për përdoruesit e ndihmës / mbështetjes në klasë), dhe një pjesë shumë më e vogël shohin përfitimin e madh edhe për mësime të tjerë.

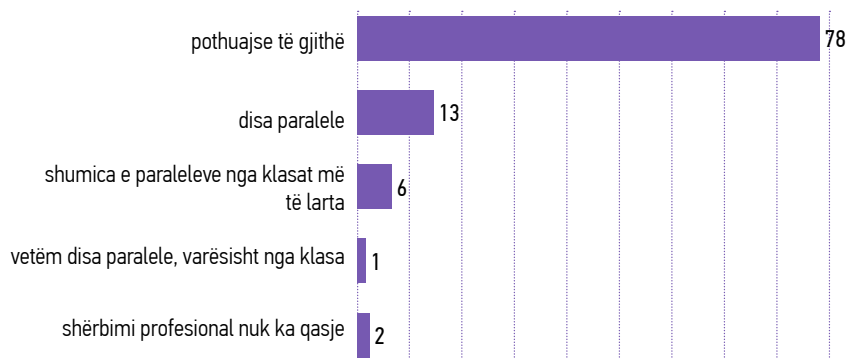
6.3. Dobia më e madhe nga aktivitetet e tutorimit/mentorimit

1.7. Organizimi i nxënësve

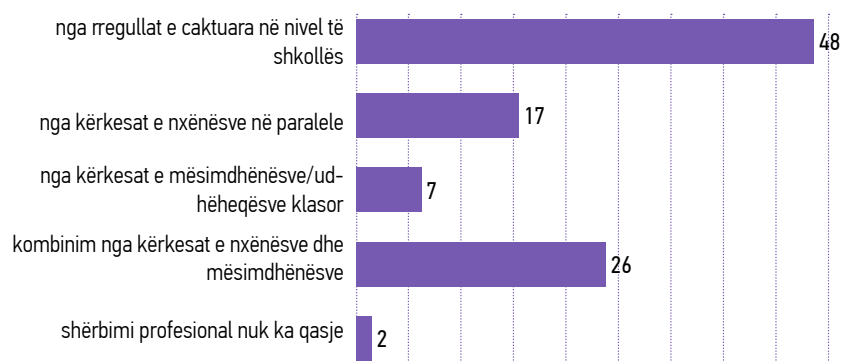
7.1: Sipas përgjigjeve të marra, më shumë se tre të katërtat e pjesëmarrësve deklaruan se pothuajse të gjitha klasat në shkollën e tyre kanë një Kryetar të zgjedhur në mënyrë demokratike të komunitetit të Bashkësisë së klasës (me votim të fshehtë, nga një listë e kandidatëve të emëruar ekskluzivisht nga vetë nxënësit).

7.1. Klasa me një kryetar të zgjedhur në mënyrë demokratike të Bashkësisë së klasës në vitin 2018/19

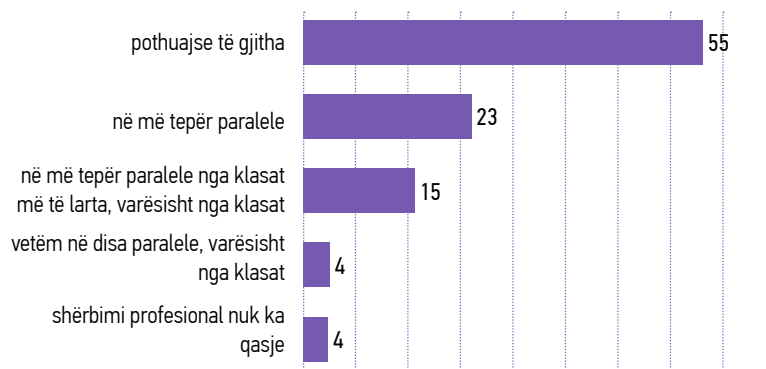
7.2: Gjysma e pjesëmarrësve besojnë se zgjedhja e Kryetarit të Bashkësisë së klasës ndjek rregullat për zgjedhje demokratike të përshkruara nga vetë shkolla. Ndër pjesëmarrësit e tjerë, më të shumtët janë ata që deklarojnë se zgjedhja kryesisht varet nga kërkesat e nxënësve, veçanërisht kur ato kombinohen me kërkesat e mësimit në klasor (në mësimin klasor), përkatësisht nga udhëheqësit klasor (në mësimin lëndor).

7.2. Prej kujt/çka varet zgjedhja demokratike e Kryetarit të Bashkësisë së klasës

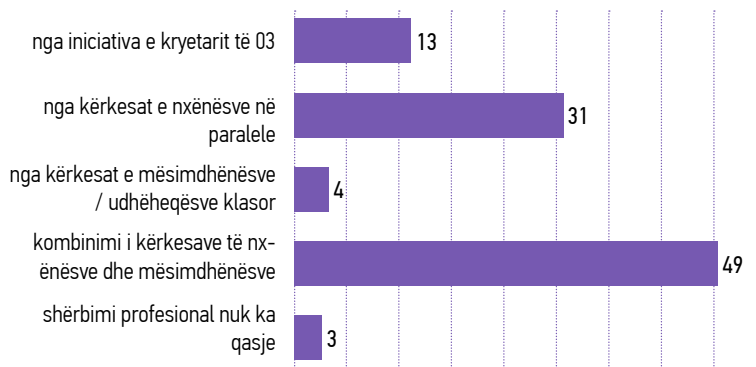
7.3: Gjysma e pjesëmarrësve deklarojnë se pothuajse të gjitha Bashkësitë klasore në shkollën e tyre merren me çështje me interes për nxënësit dhe një e katërta shtesë deklarojnë se shumica e Bashkësive të klasave në shkollë e bëjnë këtë.

7.3. Bashkësia e klasës që merren me çështjen në interes të nxënësve në paralele

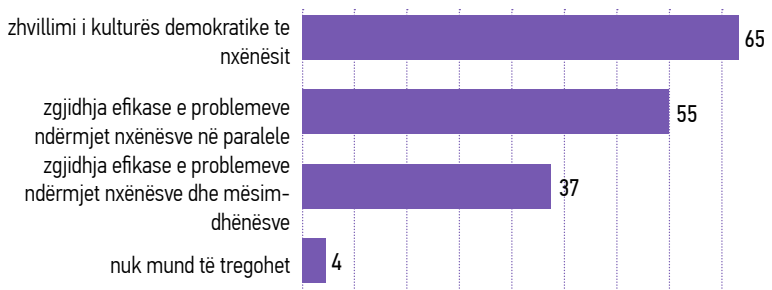
7.4: Kur pyeten se nga kush varet funksionimi demokratik i bashkësive klasore, shumica e pjesëmarrësve deklarojnë kërkesat edhe të mësimit dhe nxënësve, me rezultatet e përgjithshme që i japin përparësi rolit të nxënësve.

7.4. Prej kujt / çka varet funksionimi demokratik i Bashkësive së klasave

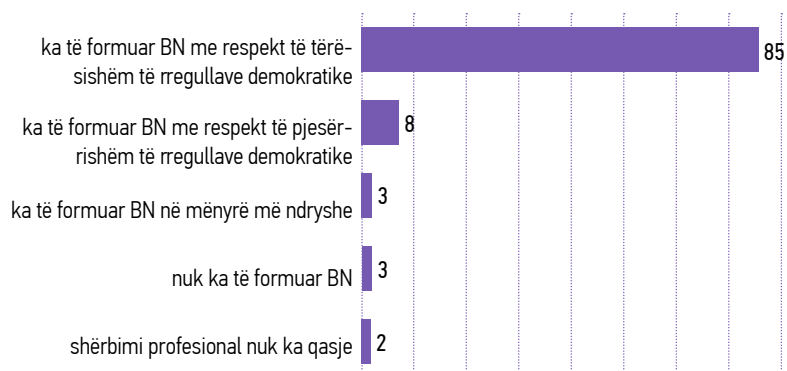
7.5: Për tre të katërtat e pjesëmarrësve, përfitimi më i madh i funksionimit demokratik për nxënësit është se kontribuon në zhvillimin e kulturës demokratike të nxënësve. Pastaj vijnë ata që mendojnë se është i dobishëm për zgjidhjen e problemeve midis nxënësve, ndërsa më pak të shumtë janë ata që e shohin dobishëm në zgjidhjen e problemeve midis nxënësve dhe mësimit dhe anasjelltas.

7.5. Përfitimet më të mëdha të funksionimit demokratik të Bashkësisë së klasës

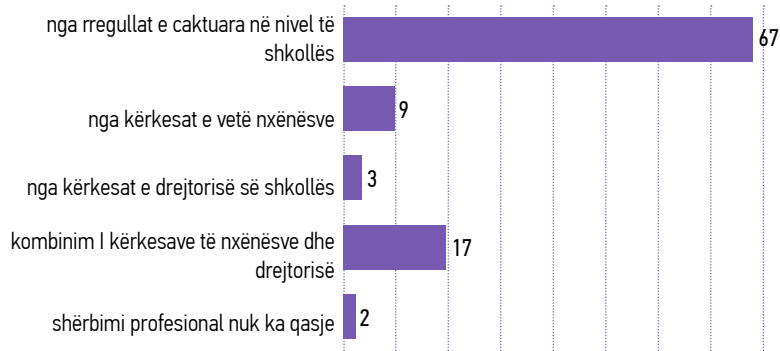
7.6: Vetëm dhjetë nga bashkëpunëtorët profesionalë të përfshirë deklaruan se nuk ka asnjë organizatë studentore në nivelin e shkollës në shkollën e tyre. Nga ana tjetër, shumica dërrmuese e pjesëmarrësve pretendojnë se Komuniteti Shkollor në shkollën e tyre jo vetëm që përbëhet nga kryetarët e bashkësive klasore, por gjithashtu ka një organ drejtues të zgjedhur me votim të fshehtë nga një listë e kandidatëve të emëruar ekskluzivisht nga nxënësit që janë pjesë e tij.

7.6. Bashkësitë shkollore të zgjedhura sipas rregullave demokratike për strukturën dhe votimin

7.7: Dy të tretat e pjesëmarrësve deklarojnë se rregullat e përshkruara në shkollën e tyre diktojnë mënyrën e formimit të Bashkësisë së shkollës. Për një numër shumë të vogël të tyre, kërkesat e nxënësve dhe / ose drejtorisë së shkollës merren parasysh, pavarësisht nga rregullat e përcaktuara.

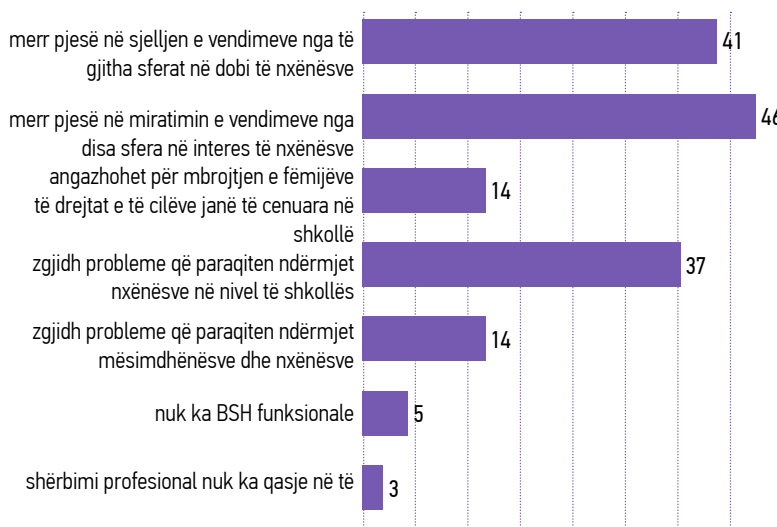
7.7. Prej kujt/ çka varet mënyra e formimit të Bashkësisë së klasës

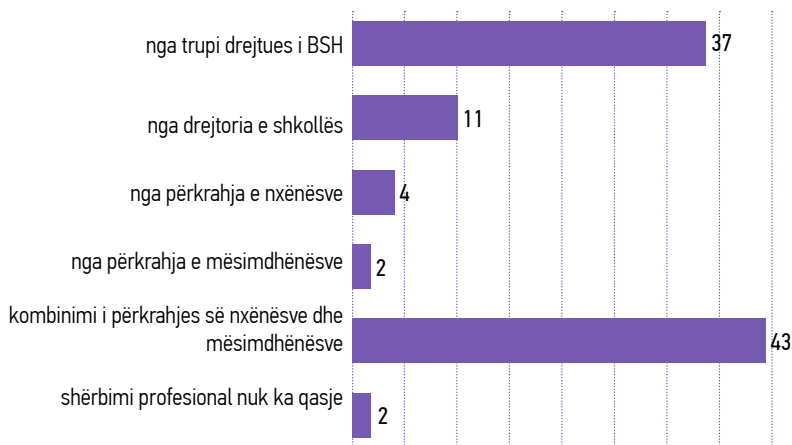
7.8: Një shumicë dërrmuese e bashkëpunëtorëve profesionalë të përfshirë pretendojnë se Bashkësia e shkollës në shkollën e tyre merr pjesë në marrjen e vendimeve që janë me interes për nxënësit. Kur bëhet fjalë për zgjidhjen e problemeve, shumica e pjesëmarrësve pajtohen se ata janë ata që ndërhyjnë në marrëdhëniet midis nxënësve dhe një pjesë më e vogël në marrëdhëniet që përfshijnë mësuesin.

7.8. Funksionimi i Bashkësisë së klasës

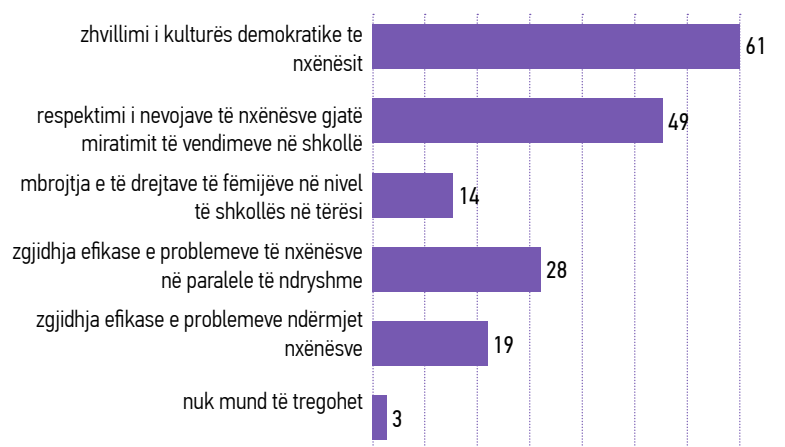
7.9: Shumica e bashkëpunëtorëve profesionalë të përfshirë janë të ndarë nëse funksionimi i Bashkësisë së shkollës varet nga mbështetja e nxënësve dhe mësuesin të bashkuar ose nga vetë udhëheqja e Bashkësisë së shkollës.

7.9. Prej kujt / çka varet funksionimi i Bashkësisë së shkollës

7.10: Sipas shumicës së pjesëmarrësve, zhvillimi i një kulture demokratike midis nxënësve është përfitimi më i madh nga funksionimi demokratik i Bashkësisë së shkollës. Ekziston një përqindje e madhe e atyre pjesëmarrësve që e shohin përfitimin në faktin se Bashkësia e shkollës siguron që kur marrin vendime në shkollë, të respektohen nevojat e nxënësve.

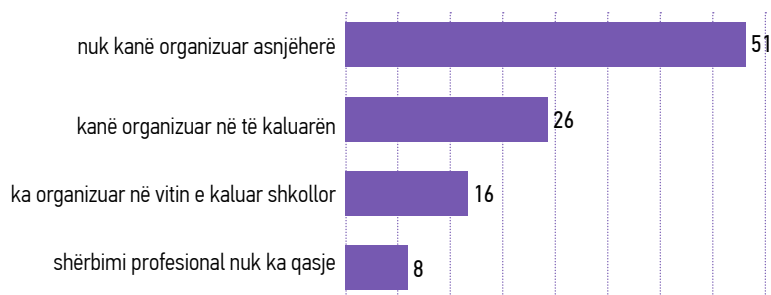
7.10. Përfitimi më i madh nga funksionimi demokratik i Bashkësisë së klasës

1.8. Kampet / shkollat për nxënësit

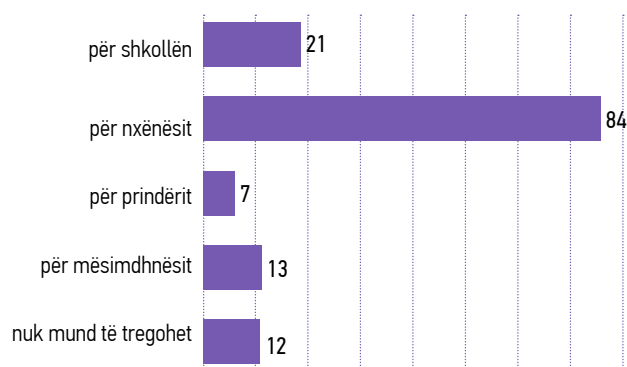
8.1: Sipas një përqindje të vogël të pjesëmarrësve në sondazh, shkollat e tyre organizuan kampe ose shkolla me aktivitete jashtëmësimore për nxënësit gjatë vitit të fundit shkollor. Pak më shumë mendoni se shkollat e tyre kanë organizuar aktivitete të tilla në të kaluarën, dhe gjysma e tyre janë të sigurt se asnjëherë nuk kanë organizuar aktivitete të tilla.

8.1. Organizimi i kampeve/shkollave në kuadër të shkollës

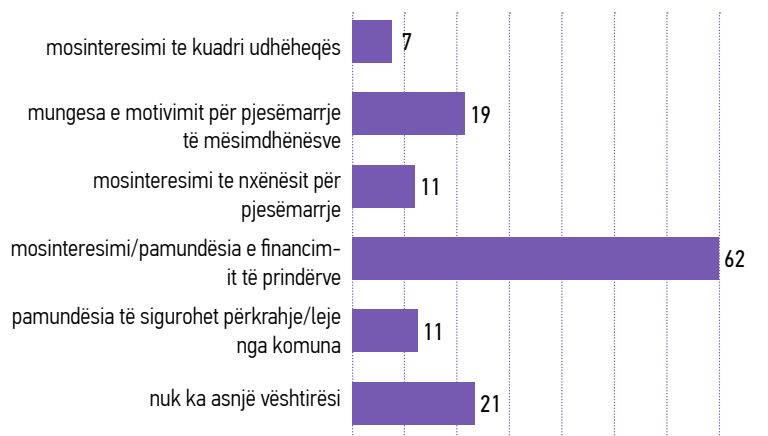
8.2: Shumica e pjesëmarrësve besojnë se nxënësit do të përfitonin më shumë nga kampe / shkolla të tilla, por ka nga ata që shohin përfitime për shkollën, më shumë sesa për mësimdhënësit dhe prindërit.

8.2. Dobia më e madhe nga aktivitetet jashtëmësimore në kuadër të kampeve/ shkollave

8.3: Sipas shumicës së pjesëmarrësve, kompensimi financiar nga prindërit është / do të ishte pengesa më e madhe për realizimin e këtij lloji të aktiviteteve jashtëmësimore. Një përqindje shumë e vogël e përgjigjeve u drejtohet mësimdhënësve, bashkisë dhe nxënësve si burim problemesh për organizimin e kampeve / shkollave në kuadër të shkollës së tyre.

8.3. Vështirësitë kryesore në realizimin e kampeve/shkollave në kuadër të shkollës

PËRFUNDIME

1. Rezultatet e marra nga studimi i referohen situatës dhe përvojave në lidhje me dy të tretat e shkollave fillore në vend. Duke pasur parasysh mundësinë e vetëzgjedhjes në përzgjedhjen e pjesëmarrësve në ekzemplar, rezultatet e marra nuk mund të përgjithësohen për të gjithë popullsinë e shkollave fillore dhe ndoshta pasqyrojnë një pamje më të mirë se ajo e pranishme në praktikë.
2. Ekziston një mospërputhje në përgjigjet e bashkëpunëtorëve profesionistë nga e njëjta shkollë, e cila mund të pritet në lidhje me mendimin e shprehur për çështje të caktuara në lidhje me aktivitetet jashtëmësimore (të tilla si dobia, vështirësitë, etj.), por nuk duhet të ndodhë kur punon për të pasqyruar situatën aktuale në shkollë. Kjo tregon se aktivitetet jashtëmësimore nuk janë planifikuar bashkërisht dhe në mënyrë transparente dhe se zbatimi i tyre nuk monitorohet në nivelin e shkollës.
3. Në shumicën e shkollave fillore, është planifikuar të zbatohen **seksione** kryesisht për të siguruar promovimin e shkollës (p.sh., përmes ngjarjeve dhe konkurseve) dhe për të përmbushur nevojat / interesat e nxënësve të cilët, sikur të ishin të përqendruar në përmbajtjen mësimore dhe sportet - aktivitetet rekreative. Në shumicën e shkollave realizohen më shumë se 6 seksione, kryesisht me respektimin e plotë të rregullave (një herë në javë, gjatë gjithë vitit shkollor), por me uljen e numrit të seksioneve të realizuara në shkollë, përqindja e shkollave në të cilat kryhen seksionet pa respektimi rigoroz i rregullave. Përndryshe, realizimi i llojeve të seksioneve ndjek tendencat e moshës që janë të pranishme në planifikim - realizimi më i madh është në ciklin e tretë të të rriturve, dhe më i vogli në të parin. Në të njëjtën kohë, vlerësimi i dobisë së llojeve të ndryshme të seksioneve nuk ndjek gjithmonë përfaqësimin e tyre në planifikim dhe zbatim. Meqenëse konsiderohen si më të dobishmet (së bashku me sektorët sportivë - rekreativë), seksionet që synojnë zhvillimin personal dhe shoqëror të nxënësive duhet të jenë më të pranishme në praktikë, ndryshe nga pjesët që lidhen me përmbajtjen mësimore të cilat janë ndër më të zakonshmet, por që konsiderohen për më pak të dobishme.
4. **Aktivitetet e projektit** të iniciuara nga institucione ose organizata të tjera janë më të pranishme në ciklin e tretë të të rriturve, dhe më pak të përfaqësuara në të parin. Megjithëse, të gjitha llojet e aktiviteteve të projektit, pavarësisht nëse ato janë në funksion të lëndëve / ose fushave të tjera, perceptohen si të dobishme për nxënësit, konsiderohet se vazhdimi i realizimit të tyre në shkolla varet më së shumti nga efektet e vetë aktivitetit, dhe pastaj si nga financimi i jashtëm dhe nga interesi i nxënësve.
5. Pothuajse të gjitha shkollat kanë realizuar **aksione**, më shumë mjedisore sesa humanitare, dhe më shumë me nxënësit nga mësimi lëndor sesa nga mësimi klasor. Aksionet zakonisht konsiderohen shumë të dobishme, por ato që mbeten në nivelin e shkollës janë më të vlefshme sesa aksionet e bashkësisë.
6. Aktivitetet **më të pranishme jashtëshkollore** janë ekskursionet / piknikët një ditore dhe më pak të pranishme janë vizitat në shkolla të tjera, megjithëse të gjitha llojet e aktiviteteve jashtëshkollore konsiderohen të dobishme për nxënësit. Sidoqoftë, ka ndryshime në moshë në zbatimin e tyre - nxënësit më të vegjël përfshihen më shpesh në udhëtime ditore, piknikë / ekskursione, ndërsa ekskursionet me një bujtinë rezervohen kryesisht për nxënësit në ciklin e tretë të të rriturve.

7. Disa nga aktivitetet jashtëmësimore u realizuan me **grupe „të përziera“ të nxënësve** nga gjuhë të ndryshme mësimore, shumica e të cilave ishin përmes partneritetit me një shkollë tjetër dhe më pak kanë ndodhur brenda shkollave shumëgjuhëshe, e cila nuk ka gjasa të merret nga vizitat në shkollat janë ndër llojet më pak të zakonshme të aktiviteteve. Aktivitetet e përbashkëta të projektit konsiderohen si më të dobishmet edhe pse janë më pak të zakonshmet, ndërsa pak presin të përfitojnë nga seksionet, pjesët më të përhapura.\
8. Mungesa e burimeve materiale / financiare është një nga pengesat kryesore për realizimin e veprimeve, aktiviteteve jashtëshkollore dhe aktiviteteve jashtëmësimore me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore. Për sektorët dhe aktivitetet e projektit, kushtet hapësinore dhe puna në turn krijojnë vështirësi shtesë. Në situata shumë të rralla, mësimdhënësit, prindërit dhe nxënësit perceptohen si një pengesë.
9. **Aktivitetet e tutorimit / mentorimit** nga nxënësit për nxënësit realizohen në disa prej shkollave, kryesisht me nxënësit e ciklit të tretë, dhe më pak me nxënësit nga cikli i parë i të rriturve. Në të njëjtën kohë, nxënësit-përfitues të ndihmës / mbështetjes në klasë perceptohen si një pengesë më e madhe për realizimin e tyre sesa nxënësit që do të ishin në rolin e mentorëve / tutorëve. Nxënësit (veçanërisht përdoruesit) kanë / do të përfitonin më shumë nga ky lloj aktiviteti, gjë që nuk ndodh me mësimdhënësit.
10. Pothuajse të gjitha shkollat kanë siguruar parakushtet për **organizimin e nxënësve** në nivel të paraleles dhe në nivel të shkollës. Përmes Bashkësisë së klasës dhe shkollës, nxënësit marrin pjesë në zgjidhjen dhe / ose vendosjen për çështje me interes për nxënësit, por përfitimi më i madh i funksionimit të tyre është kontributi në zhvillimin e një kulture demokratike midis nxënësve.
11. **Kampet / shkollat për nxënësit** gjatë pushimeve organizohen në një pjesë të vogël të shkollave. Ato konsiderohen shumë të dobishme për nxënësit, por përfitimi i mundshëm për mësimdhënësit nuk perceptohet, kryesisht për shkak të shqetësimit se prindërit nuk janë të gatshëm ose të paaftë të sigurojnë kompensim financiar për zbatimin e aktiviteteve jashtëmësimore të kësaj natyre.

---

2. PËRVOJAT DHE MENDIMET E MËSIMDHËNËSVE - ANALIZA SASIORE

Mësimdhënësit janë anketuar për të parë përfshirjen e tyre në lloje të ndryshme të aktiviteteve jashtëmësimore dhe për të eksploruar mendimin e tyre mbi vështirësitë dhe përfitimet e llojeve të ndryshme të aktiviteteve jashtëshkollore.

Përgjigjet e pjesëmarrësve për secilën pyetje paraqiten grafikisht në formën e përqindjeve. Për këtë qëllim, u përdorën grafikët, të mbështetur nga komentet mbi gjetjet kryesore që dalin nga përqindjet e shfaqura¹⁷. Çdo grafik tregon paralelisht përqindjet e llogaritura për përgjigjet e marra nga mësimdhënësit klasor dhe lëndor. Në tekst, pranë çdo grafiku, ndryshimet në përqindjet që janë më të mëdha se 10% komentohen veçmas - në të gjitha rastet e tjera ndryshimet në përqindjet e marra për notën dhe mësimdhënësit e lëndëve nuk trajtohen si të vlefshme. Rezultatet shfaqen për secilin aktivitet jashtëshkollor veç e veç. E rëndësishme është që të theksohet se në shumicën e rasteve, rezultatet e paraqitura këtu pasqyrojnë situatën në lidhje me mësimdhënësit që plotësuan pyetësorin në tërësi dhe guxuan të tregonin pikat e forta dhe të dobëta të tyre në zbatimin e aktiviteteve jashtëshkollore. Për shumicën e mësimdhënësve që filluan të plotësojnë pyetësorin dhe më pas e braktisën, mund të supozohet se përgjigjja e pyetjeve në lidhje me pjesëmarrjen e tyre në aktivitete jashtëshkollore është një situatë e vështirë.

---

17 Duke e pasur parasysh që disa prej pyetjeve të pjesëmarrësve kanë zgjedhur më tepër se një përgjigje, shuma e përqindjeve individuale në numër të madh tejkalon 100%

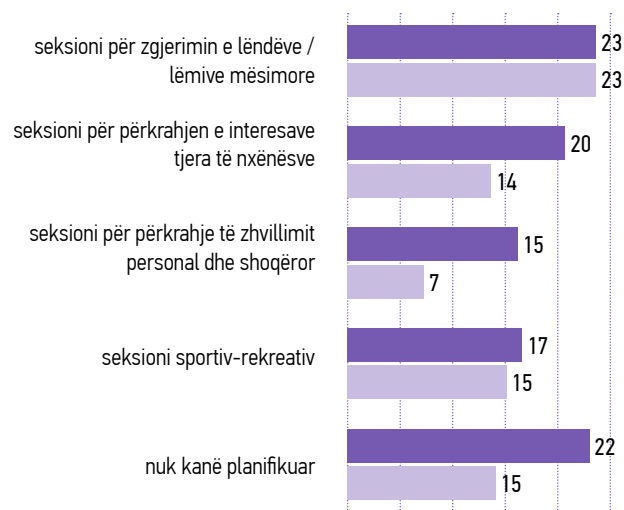

2.1. Seksionet

1.1: Në vitin 2008/19, një pjesë e vogël e pjesëmarrësve nuk planifikuan të realizonin seksione. Sidoqoftë, ka mësimdhënës që kanë planifikuar të zbatojnë më shumë se një lloj seksionesh. Pjesa më e madhe në numrin e përgjithshëm të llojeve të planifikuara të seksioneve kanë ato që synojnë zgjerimin e lëndëve / fushave (më të larta në mësimin lëndor sesa në mësimin klasor), dhe seksionet më të vogla sportive-rekreative (veçanërisht në mësimin lëndor).

1.1. Llojet e seksioneve të planifikuara për vitin 2018/19

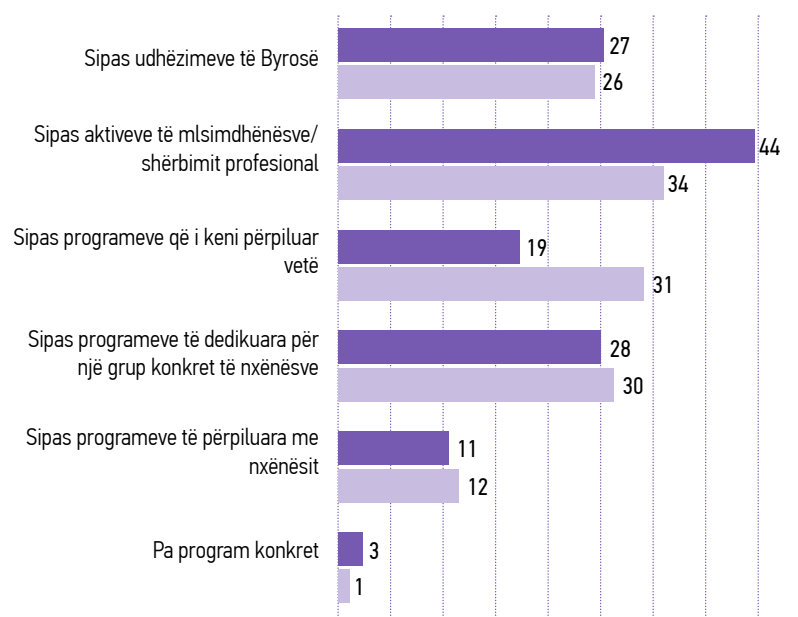
■ klasore
■ lëndore

1.2: Disa nga mësimdhënësit planifikuan seksionet në dy baza të ndryshme. Për seksionet për nxënësit më të vegjël, baza më e përdorur për planifikim janë programet e përgatitura nga pasuritë dhe /ose në bashkëpunim me shërbimin profesional. Në mësimin lëndor janë marrë parasyshë pothuajse bazat e ofruara më tepër. Megjithatë, numri i vogël i nxënësve i kanë përfshirë nxënësit në përgatitjen e programit për seksion, ndërsa përqindja më e vogël e nxënësve në përgatitjen e programit për seksion, ndërsa përqindja e dukshem në përgjithësi nuk kanë përdorur programe konkrete gjatë planifikimit të seksioneve.

1.2. Bazat e planifikimit të seksioneve

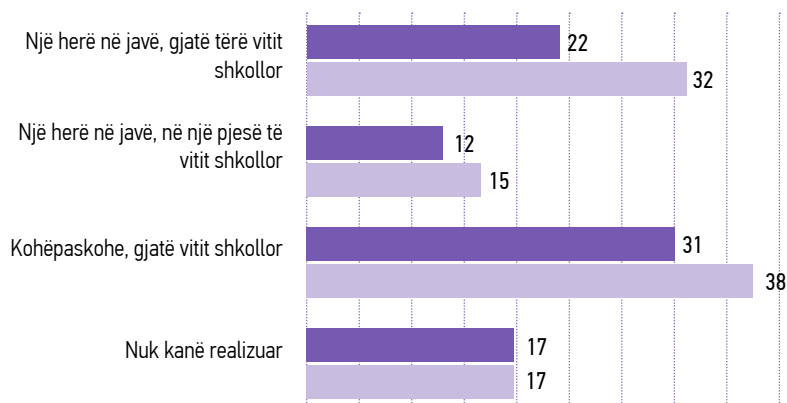
■ klasore
■ lëndore

1.3: Pothuajse 82.9% të pjesëmarrësve deklaruan se kishin realizuar seksione gjatë 2018/19. Midis tyre ka nga ata që pretendojnë se kanë realizuar më shumë se një seksion. Ndërmjet numrit të përgjithshëm të seksioneve të realizuara, më të përfaqësuarat janë seksionet që janë realizuar herë pas here. Mësimdhënësit e mësimin lëndor kanë qenë më të rregullt në realizimin e seksioneve nga kolegët e mësimin klasor.

1.3. Realizimi i seksioneve në vitin 2018/19

■ klasore
■ lëndore

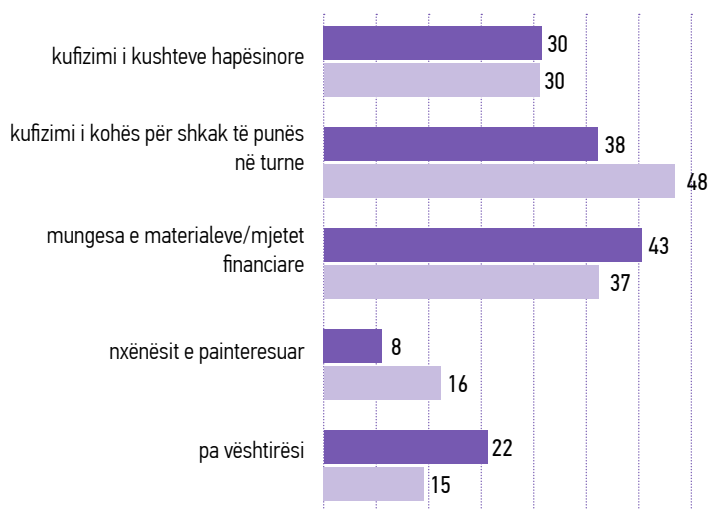

1.4: Vetëm rreth 18% nga pjesëmarrësit janë deklaruar se nuk kanë pasur vështirësi gjatë realizimit të seksionit. Nga përgjigjet e të tjerëve, vërehet se pengesa më e madhe për mësimdhënësit e lëndëve është puna në grupe dhe për mësimdhënësit e klasës është mungesa e fondeve për realizim. Interesi i nxënësve paraqet pengesë më të vogël edhe për nxënësin edhe për tjetrin grup.

1.4. Vështirësitë gjatë organizimit dhe realizimit të seksioneve

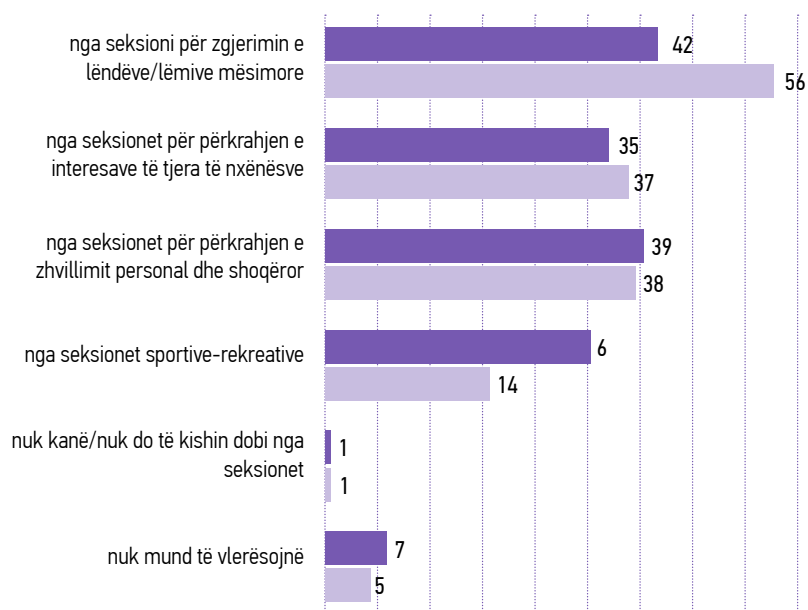
■ klasore
■ lëndore

1.5: Më pak se 1% e pjesëmarrësve nuk shohin dobi në seksionet ndërsa e dukshme është përfshirja e atyre të cilët kanë mundësi ta vlerësojnë dobinë. Prandaj, më shumë se gjysma e mësimdhënësve lëndor i konsiderojnë seksionet që ndjekin lëndët / fushat si më të dobishmet, të cilat në të njëjtën kohë janë më të zakonshmet midis të gjitha llojeve të seksioneve të planifikuara. (1.1). Për mësimdhënësit klasor të gjitha llojet e seksioneve janë pothuajse të barabarta.

1.5. Dobi për nxënësit nga llojet e seksioneve

■ klasore
■ lëndore

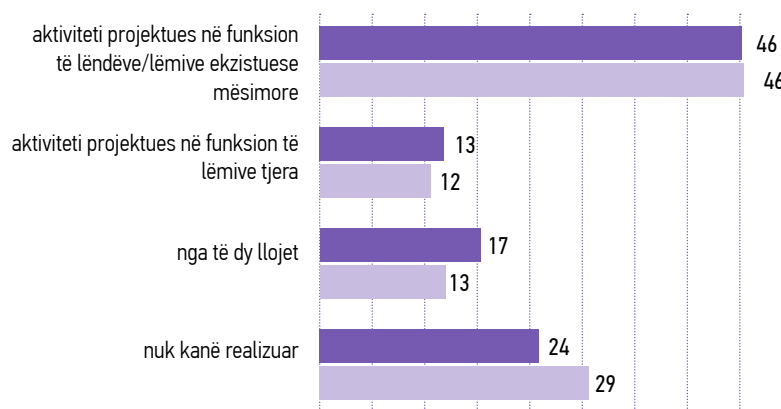

2.2. Aktivitetet projektuese

2.1: Gati një e katërta e mësimitdhënësve të përfshirë në hulumtim kanë deklaruar se gjatë vitit shkollor 2018/19 nuk kanë realizuar projekte të inicuar nga organizatat ose institucionet tjera. Ndërmjet projekteve të realizuara dominojnë të tillë që janë në funksion të lëndëve/fushave ekzistuese mësimore, ndërsa shumë rrallë herë janë të tillë në funksion të lëmvive tjera.

2.1. Aktivitetet e realizuara projektuese në 2018/19

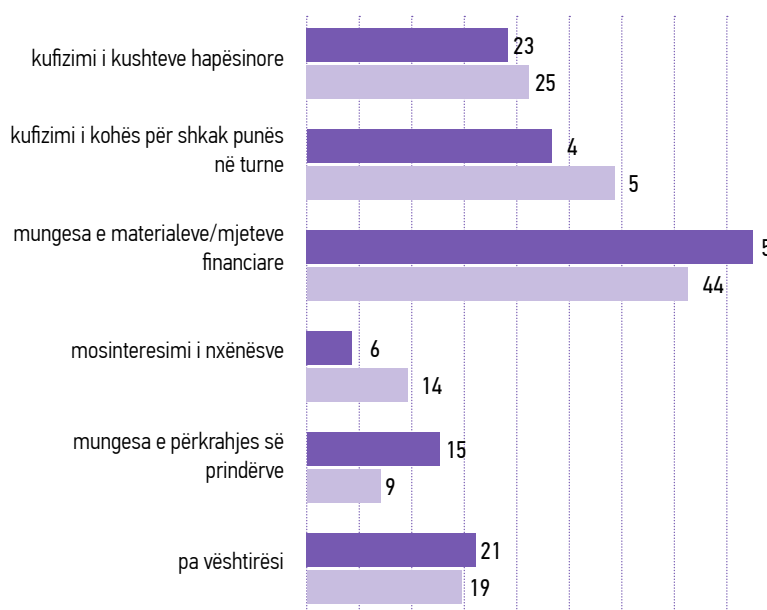
■ klasore
■ lëndore

2.2: Rreth 20% e mësimitdhënësve të përfshirë deklaruan se nuk kishin ose nuk do të kishin ndonjë vështirësi në organizimin dhe zbatimin e aktiviteteve të projektit. Vështirësitë e përmendura nga të dy grupet e mësimitdhënësve dominohen nga mungesa e fondeve, e ndjekur nga puna në grup dhe kushtet e hapësirës. Problemi më i vogël është parë me nxënësit dhe prindërit.

2.2. Vështirësitë gjatë organizimit dhe realizimit të aktiviteteve projektuese

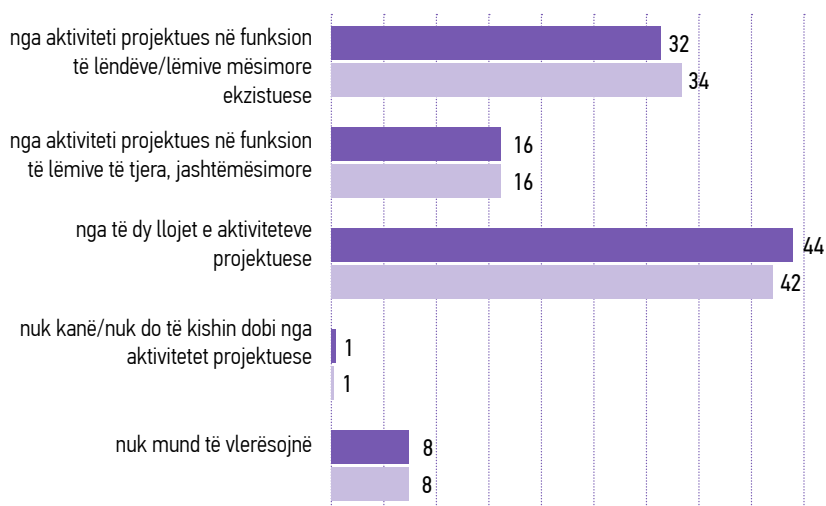
■ klasore
■ lëndore

2.3: Vetëm rreth 1% nga numri i përgjithshëm i pjesëmarrëeve nuk shohin dobi në aktivitetet projektuese, ndërsa në mënyrë plotësuese 8% nuk mund të vlerësojnë se në cilin lloj të aktiviteteve nxënësit kanë ose do të kenë dobi. Si mësimdhënësit e lëndëve ashtu edhe ato klasor i konsiderojnë më të dobishme aktivitetet e projektit që janë në funksion të mësimdhënies sesa ato që janë në funksion të fushave të tjera.

2.3. Dobia e nxënësve nga aktivitetet projektuese

■ klasore
■ lëndore

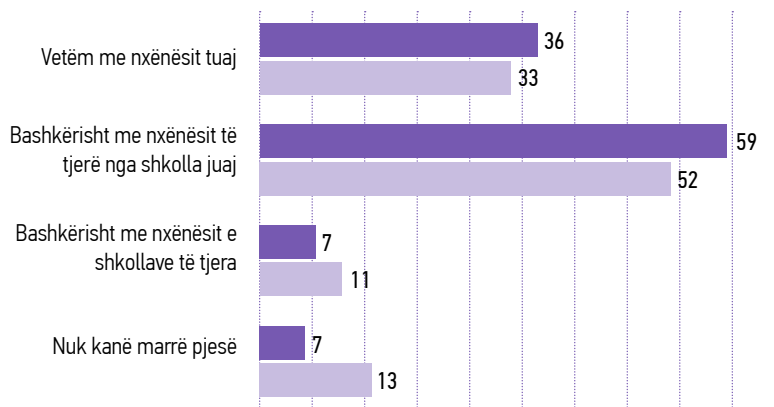

2.3. Aksionet në shkollë ose në bashkësi

3.1: Vetëm rreth 10% nga numri i përgjithshëm i pjesëmarrësve në hulumtim nuk kanë marrë pjesë në ndonjë lloj aksioni me nxënësit. Edhe ndërmjet mësimdhënësve klasor dhe lëndor më të përfshirë janë pjesëmarrësit që përfshijnë nxënës nga shkolla personale, ndërmjet të cilëve sipas numrit janë aksionet që përfshijnë një rreth më të gjerë të nxënësve nga shkollat.

3.1. Pjesëmarrja në aksione që përfshijnë nxënës në vitin 2018/19

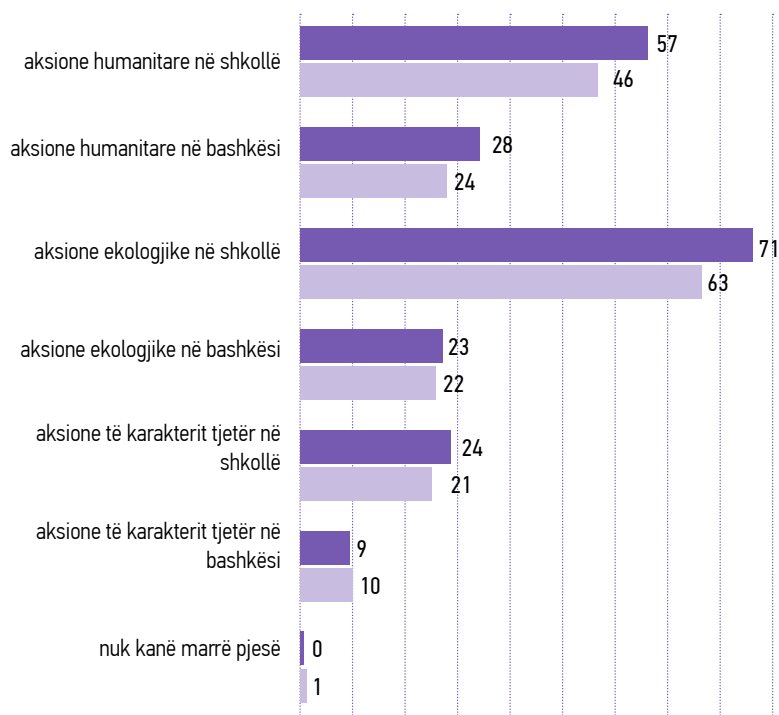
■ klasore
■ lëndore

3.2: Ndërmjet aksioneve në të cilat morën pjesë mësimitdhënësit me nxënësit, në numër ka më shumë ato që ndodhën brenda shkollës sesa ato në komunitet, me çka aksionet ekologjike në shkollë janë larg në numër nga të gjithë tjerët. Dallimi i vetëm relevant ndërmjet përgjigjeve të mësimitdhënësve klasor dhe lëndor tregon në përfshirje më të madhe të aksioneve humanitare sesa të njerëzimit më të moshuar.

3.2. Pjesëmarrje në llojet e aksioneve në vitin 2018/19

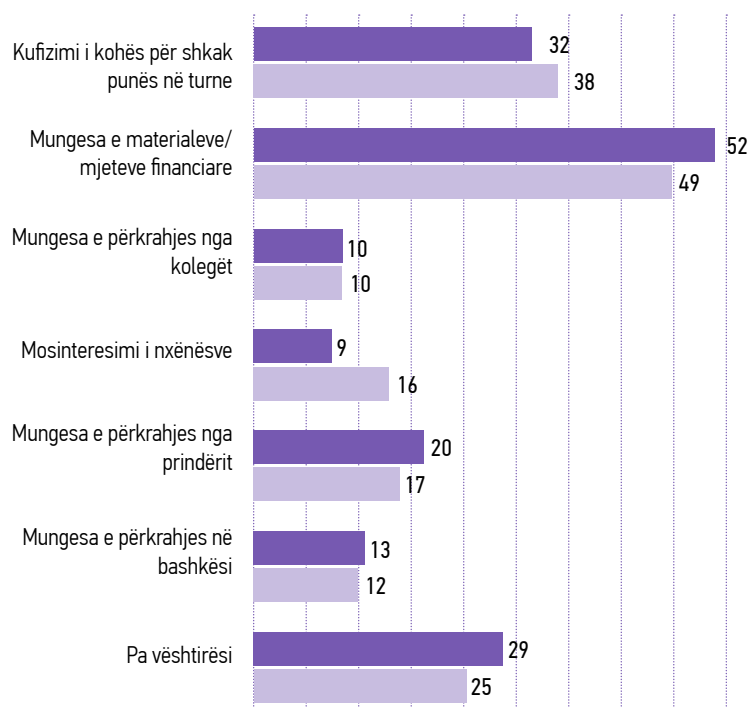
■ klasore
■ lëndore

3.3: Vetëm rreth një e katërta e pjesëmarrësve në hulumtim thanë se organizimi dhe zbatimi i veprimeve nuk përballen me vështirësi. Ndërmjet pengesave të theksuara nga mësimmhënësit tjerë, në vendin e parë është mungesa e mjeteve për realizim, nëdrra në të dytin është puna me ndërime. Njikohësisht, disa nga mësimmhënësit nuk i udhëzojnë e as motivimin e nxënësve, as përkrahjen e kolegëve, bashkësisë dhe prindërve si pengesë serioze.

3.3. Vështirësitë gjatë organizimit dhe realizimit të aksioneve

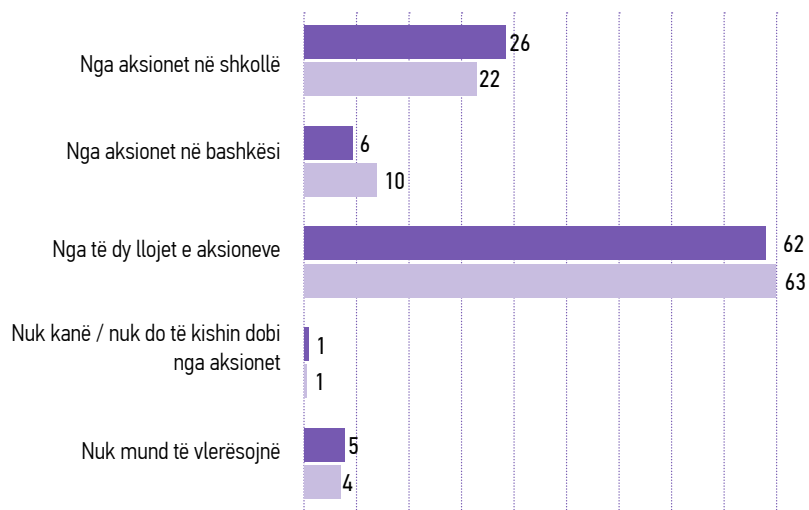
■ klasore
■ lëndore

3.4: Vetëm 0,7% nga numri i përgjithshëm i pjesëmarrësve nuk shohin dobi nga aksionet për nxënësit, ndërsa në mënyrë plotësuese 4,8% nuk mund të vlerësojnë nga cili lloj i aksioneve nxënësit kanë/do të kenë dobi. Kur do t'i krahasojnë aksionet në kuadër të shkollës me aksionet në kuadër të bashkësisë, bindshëm udhëheqin të parët edhe si në mësimin klasor ashtu edhe në mësimin lëndor, që plotësisht përputhen me përfshirje më të madhe të aksioneve në shkolla në praktikë

3.4. Përfitimi i nxënësve nga llojet e aksioneve

■ klasore
■ lëndore

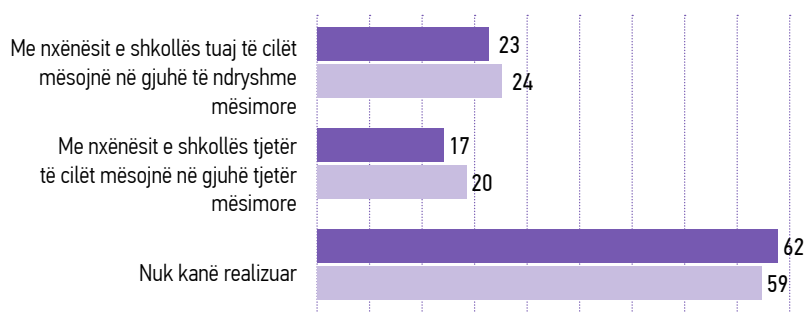

2.4. Aktivitetet jashtëmësimore me grupe „të përziera“ me mësim të ndryshme

4.1 Më shumë se gjysma e mësimitdhënësve të përfshirë nuk kryen aktivitete jashtëshkollore me grupe „të përziera“ nxënësish nga gjuhë tëndryshme mësimore. Më shumë se gjysma e mësimitdhënësve të përfshirë nuk kishin realizuar aktivitete jashtëmësimore me grupe „të përziera“ nxënësish nga gjuhë të ndryshme mësimore. Në vitin shkollor 2018/19, pothuajse edhe mos të ketë dallim ndërmjet përfshirjes së aktiviteteve të tilla në shkollat me dy gjuhë ose tre gjuhë dhe në partneritet ndërmjet shkollave me gjuhë të ndryshme mësimore.

4.1. Pjesëmarrja në realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore me grupe të „përziera“ të nxënësve 2018/19

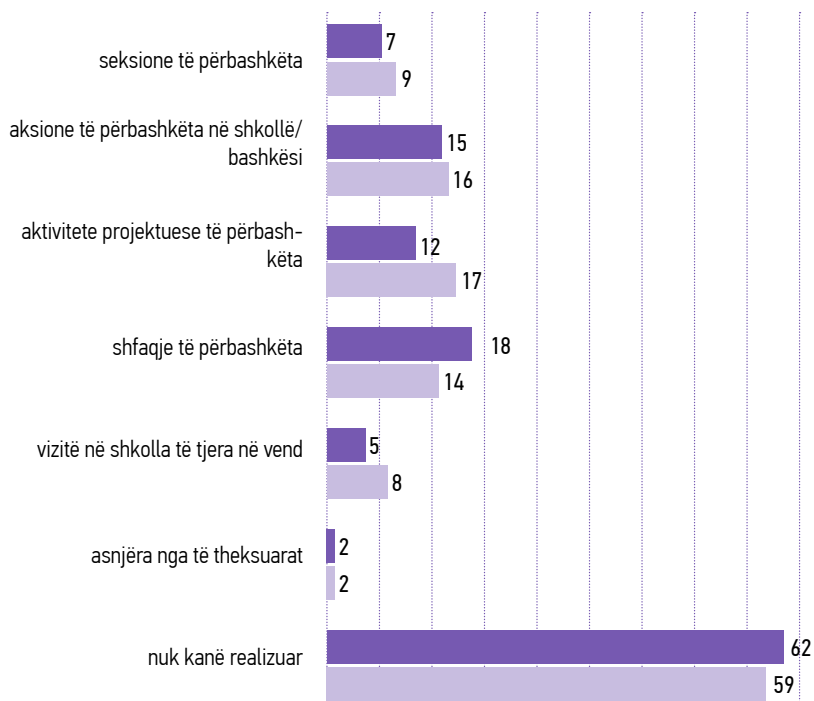
■ klasore
■ lëndore

4.2: Mësimitdhënësit e përfshirë në aktivitete jashtëmësimore me grupe „të përziera“ nxënësish (gjithsej 1673) renditën 1698 aktivitete që ata realizuan. Pjesa më e vogël e mësimitdhënësve të mësimit lëndor dhe klasor morën pjesë në realizimin e vizitave në shkolla të tjera dhe seksione të përbashkëta. Llojet e tjera të aktiviteteve me grupe „të përziera“ janë pak më të zakonshme në të dy grupet.

4.2. Realizimi i llojeve të aktiviteteve jashtëmësimore me grupe „të përziera“ të nxënësve 2018/19

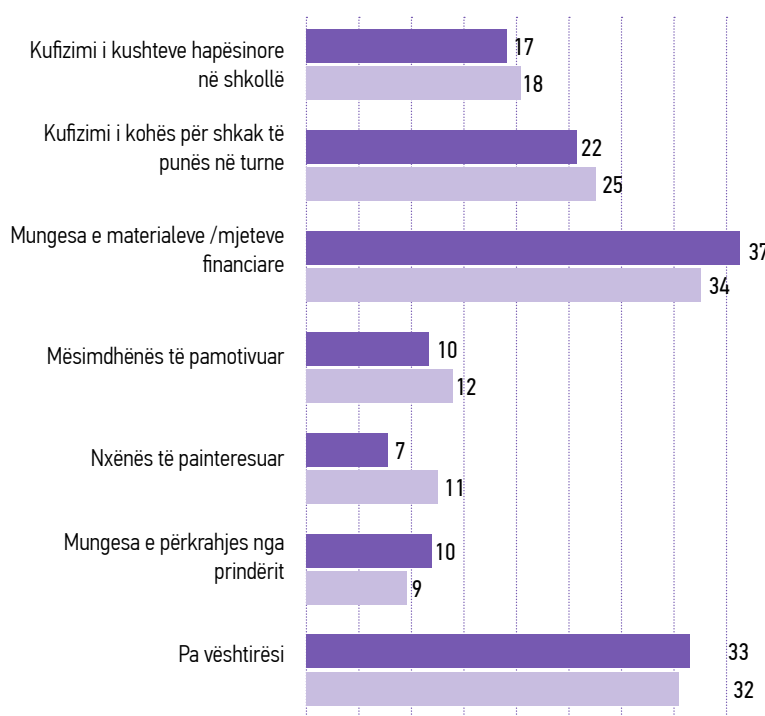
■ klasore
■ lëndore

4.3: Pothuajse një e treta e pjesëmarrësve nuk vërejnë kurrfar vështirësish gjatë organizimit dhe realizimit të aktiviteteve jashtëmësimore me grupe të „përziera” të nxënësve. Ndër pengesat e përmendura nga mësimdhënësit e tjerë, mbizotërojnë mjetet për realizim, dhe nxënësit dhe prindërit, madje edhe mësimdhënësit rrallë përmenden si burime të problemeve për këtë lloj të aktiviteteve jashtëshkollore.

4.3. Vështirësitë në organizimin dhe realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore me grupe „të përziera” të nxënësve

■ klasore
■ lëndore

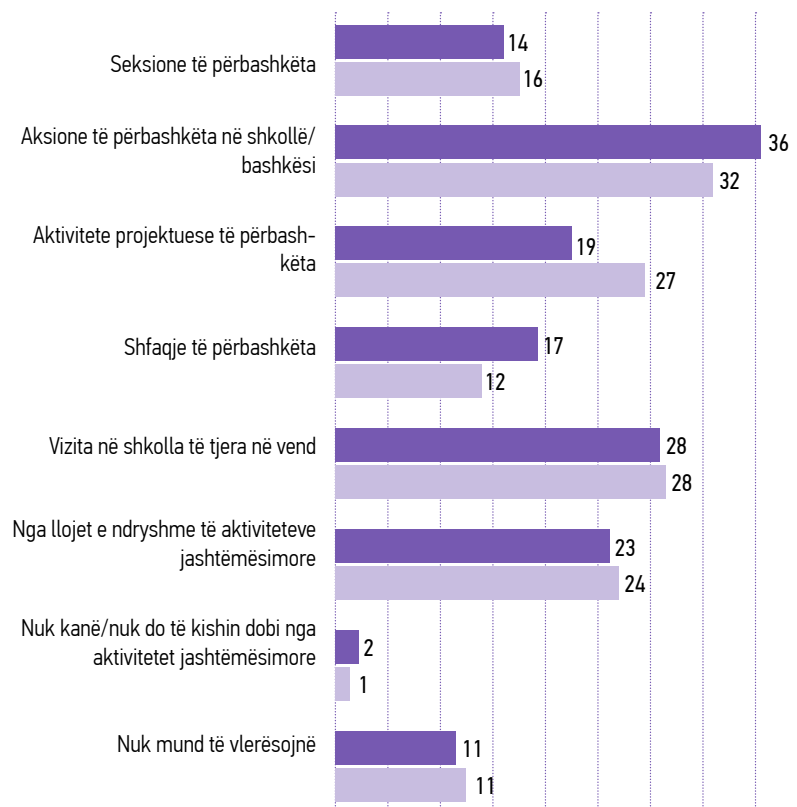

4.4: Vetëm rreth 1.5% e pjesëmarrësve në hulumtim nuk e shohin përfitimin e aktiviteteve jashtëshkollore me grupe „të përziera“ të nxënësve, dhe një dhjetë përqind shtesë nuk mund të vlerësojnë se çfarë lloj aktiviteteve të tilla janë të dobishme për nxënësit.

Në të njëjtën kohë, më shumë se një e katërta besojnë se nxënësit përfitojnë nga shumica e llojeve të aktiviteteve me grupe „të përziera“. Si për mësimdhënësit klasor ashtu edhe për ato lëndor mbresëlënëse është dallimi në vlerësimin e aksioneve të përbashkëta nga njëra anë në tjetrën seksion të bashkësive (në dobi të të parëve), përderisa përsëri aktivitetet e përbashkëta projektuese të inicuar nga institucionet/organizatat tjera duken më të dobishme për nxënësit më të rritur.

4.4. Përfitimi i nxënësve nga aktivitetet jashtëmësimore me grupe „të përziera“

■ klasore
■ lëndore

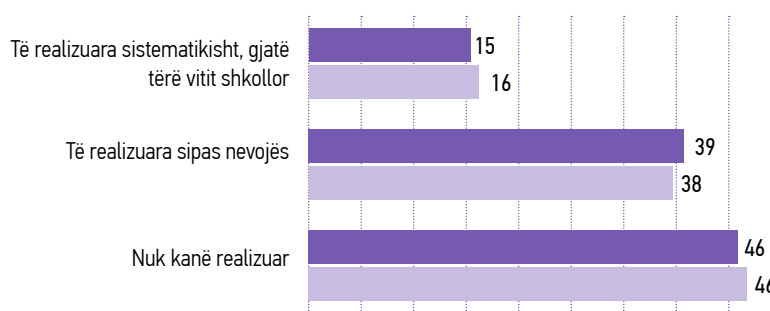

2.5. Aktivitetet e tutorëve/mentorëve

5.1: Në vitin shkollor 2018/19, pak më shumë se gjysma e pjesëmarrësve në hulumtim (si mësime nxënësve klasor ashtu edhe atyre lëndor) organizuan aktivitete që u mundësuan nxënësve të siguronin ndihmë dhe/ose mbështetje për shokët e tyre të klasës në nevojë. Megjithatë, tri të katërtat nga aktivitetet e realizuara nga tutori/mentori si në mësimin klasor ashtu edhe në atë lëndor ka ndodhur sipas nevojës, e jo sistematikisht.

5.1. Pjesëmarrje në organizimin e aktiviteteve të tutorit/mentorit në vitin 2018/19

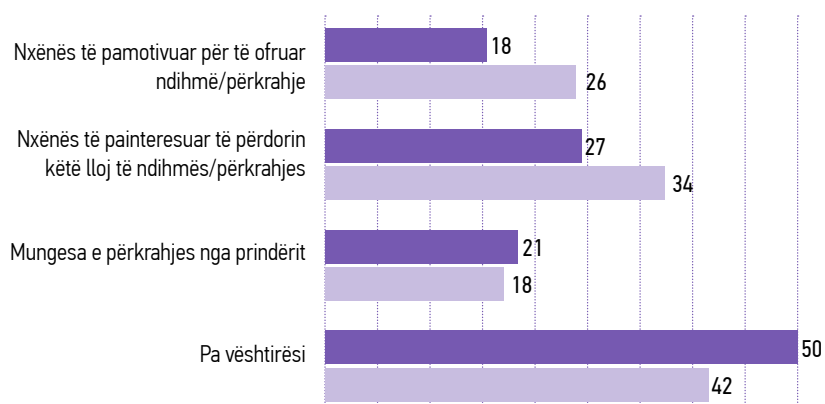
■ klasore
■ lëndore

5.2: Rreth gjysmës nga pjesëmarrësit janë deklaruar se nuk kanë pengesë për realizimin e aktiviteteve të tutorit/mentorit me nxënësit. Pjesa më e madhe e mësime nxënësve klasor dhe lëndor janë ballafaquar ose mendojnë se do të ballafaqohen me painteresim të nxënësit të cilëve ju duhet një lloji i tillë i ndihmës ose përkrahjes. Një numër më i madh i mësime nxënësve klasor dhe lëndor janë ballafaquar ose mendojnë se do të ballafaqohen me mosinteresim të nxënësit të cilëve ju duhet një ndihmë ose përkrahje e tillë. Pjesa më e vogël e mësime nxënësve klasor dhe lëndor problem përjeton mungesën e motivimit të pjesëmarrësve të cilët duhet të paraqiten në rolin e mentorëve/ tutorëve, dhe pjesa më e vogël e mësime nxënësve të lëndëve mendojnë se prindërit do të ishin një pengesë.

5.2. Më me vështirësi gjatë organizimit të aktiviteteve të tutorit/mentorit

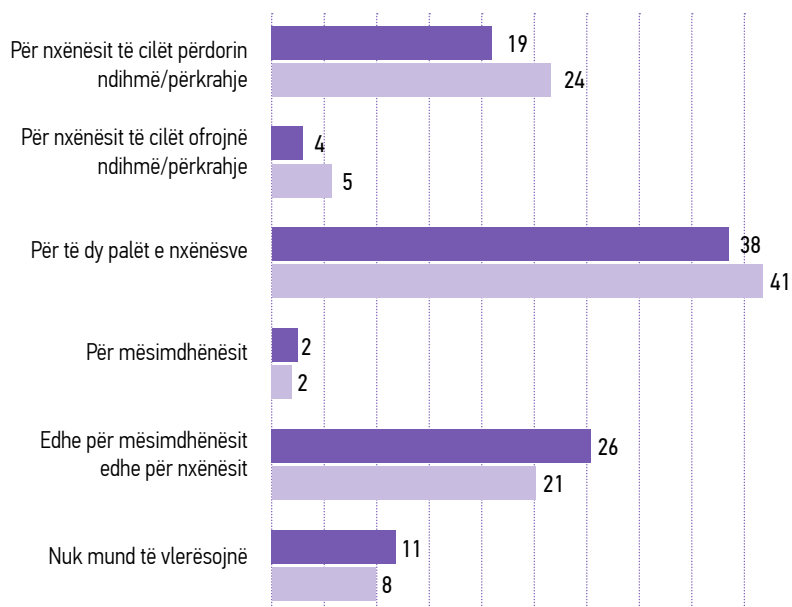
■ klasore
■ lëndore

5.3: Rreth 9,5% nga numri i përgjithshëm i mësimitdhënësve – pjesëmarrësve në hulumtim nuk mund të vlerësojnë se kush do të ketë përfitim më të madh nga aktivitetet e tutorit/mentorit me nxënësit. Shumica e vlerësuesve mendojnë se nxënësit do të përfitonin më shumë nga mësimitdhënësit, dhe brenda nxënësve, do të ishte më i dobishëm për përfituesit e një ndihme / mbështetje të tillë sesa për ata që do të vepronin si mentorë ose lehtësues.

5.3. Dobi nga aktivitetet e tutorit/mentorit

■ klasore
■ lëndore

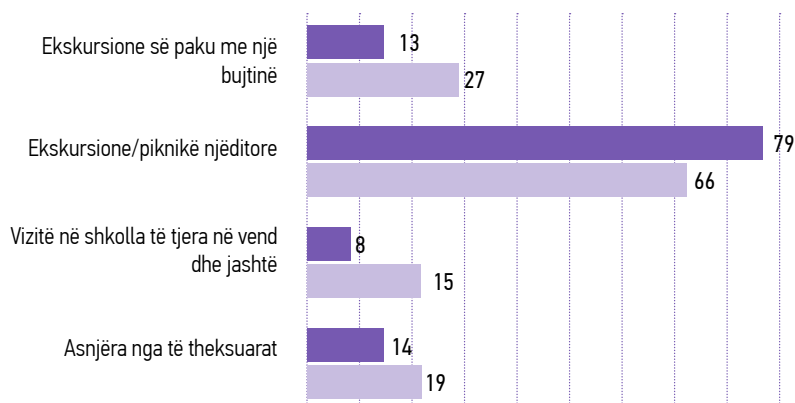

2.6. Aktivitetet jashtëskollore

6.1: Shumë pak nga mësuesit e përfshirë nuk morën pjesë në aktivitetet jashtëskollore. Të tjerët morën pjesë në 1.24 aktivitete të tilla mesatarisht. Krahasimi ndërmjet llojeve të aktiviteteve jashtëskollore tregon se deri tani shumica e mësuesve morën pjesë në ekskursione/ njëditore. Takimi ndërmjet llojeve të aktiviteteve jashtëskollore tregon se shumica e mësuesve morën pjesë në ekskursione/ekskursione njëditore. Në ngjarjet njëditore kanë marrë pjesë ma e madhe e mësuesve klasor dhe atyre lëndor.

6.1.Pjesëmarrja në aktivitetet jashtëskollore në vitin 2018/19

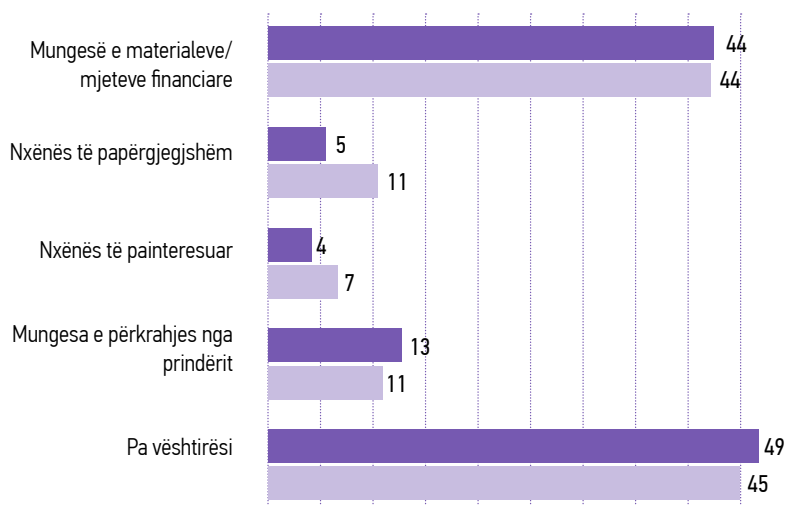
■ klasore
■ lëndore

6.2: Pothuajse për gjysmën e pjesëmarrësve në hulumtim nuk ka vështirësi në organizimin e aktiviteteve jashtëskollore. Pengesa më e madhe për pjesën më të madhe nga mësuesit tjerë, pa marrë parasysh atë se vallë punojnë me nxënësit më të rinj ose me më të moshuarit, janë mjetet për realizim ndërsa pjesa më e vogël shohin problem në motivimin e nxënësve.

6.2. Vështirësi më të mëdha gjatë organizimit të aktiviteteve jashtëskollore

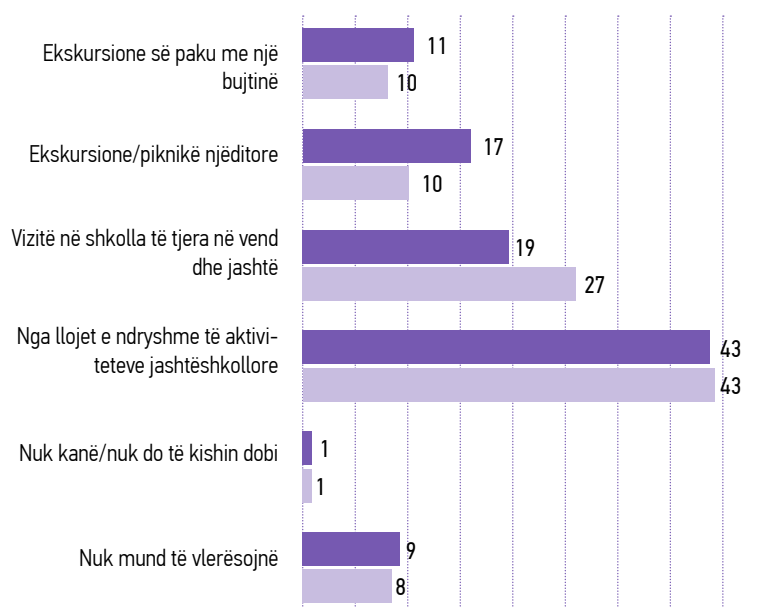
■ klasore
■ lëndore

6.3: Pothuajse gjysma e mësimitdhënësve të përfshirë (si klasor dhe lëndor) shohin përfitime për nxënësit nga shumica e llojeve të aktiviteteve jashtëshkollore. Kur do të krahasohen llojet e ndryshme të aktiviteteve jashtëshkollore mund të vërehen se për një pjesë më të madhe të mësimitdhënësve lëndor vizita në shkollat tjera në ose jashtë vendit janë më të dobishme nga ekskurzionet me ose pa bujtina. Nga ana tjetër mësimitdhënësit klasor janë pothuajse të renditur në mënyrë të barabartë rreth vlerësimit të dobisë nga të gjithë llojet e aktiviteteve jashtëshkollore.

6.3. Dobitë për nxënësit në aktiviteteve jashtëshkollore

■ klasore
■ lëndore

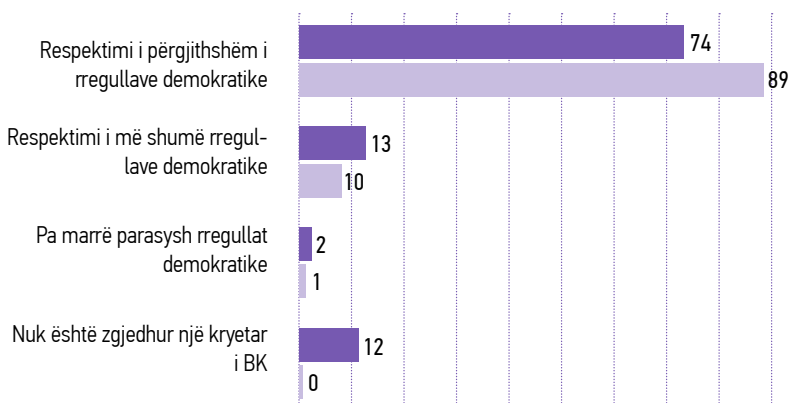
2.7. Organizimi i nxënësit

Në pyetjet për organizimin e nxënësve përgjigjen vetëm mësimitdhënësit klasor (gjithsej 1113) dhe udhëheqësit klasor nga rradhët e mësimitdhënësve lëndor (gjithsej 912).

7.1: Më shumë se 10% e mësimitdhënësve klasor të përfshirë në hulumtim deklaruan se kryetari i bashkësisë së klasës nuk u zgjodh në klasën për të cilën ata janë përgjegjës. Shumica dërrmuese e mësimitdhënësve (si ato klasor, ashtu edhe ato lëndor) në paralelet e të cilëve zhvillohen zgjedhjet pretendojnë se ato ishin bërë me votim të fshtëhtë, nga një listë e kandidatëve të emëruar ekskluzivisht nga vetë nxënësit.

7.1. Të zgjedhur kryetarët e bashkësisë së klasës

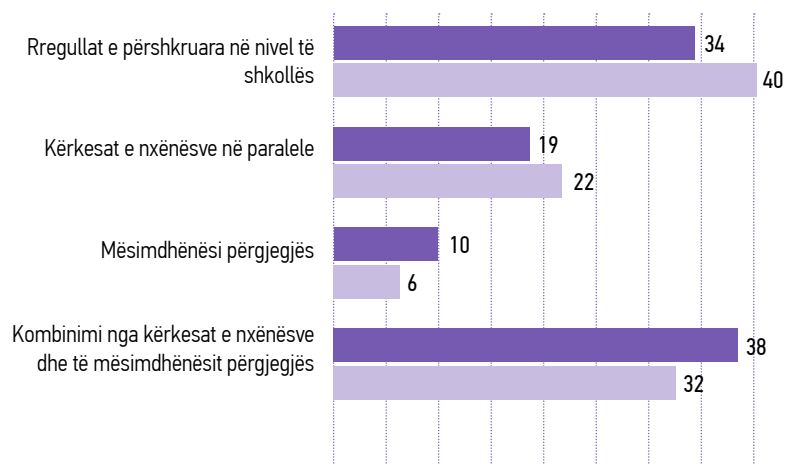
■ klasore
■ lëndore

7.2: Sipas pjesëmarrësve, në shumicën e paraleleve nga grupi klasor i mësimitdhënësve mënyra e kryerjes së zgjedhjes së Kryetarëve të bashkësisë varet nga ndërveprimi i nxënësve me mësimitdhënësin klasor, ndërsa në shumicën e mësimit klasor zgjedhja përcaktohet nga rregullat e përshkruara në nivel të shkollës.

7.2. Prej kujt/çka varet se si do të realizohet përzgjedhja

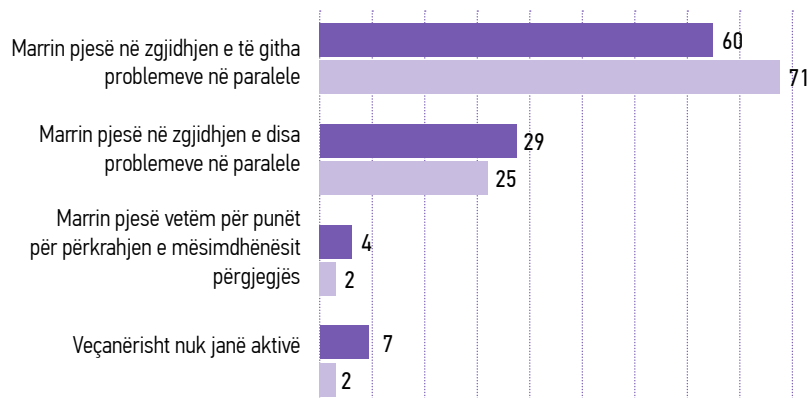
■ klasore
■ lëndore

7.3: Në shumicën e rasteve, bashkësia e klasës dhe kryetari i saj marrin pjesë në zgjidhjen e të gjitha problemeve në paralele, dhe në një numër krejt të parëndësishëm janë paralelet që kanë një bashkësi të klasës jo funksionale ose një që orientohet vetëm në mbështetjen e mësimitdhënësit përgjegjës.

7.3. Funkionimi i bashkësisë së klasës dhe Kryetari

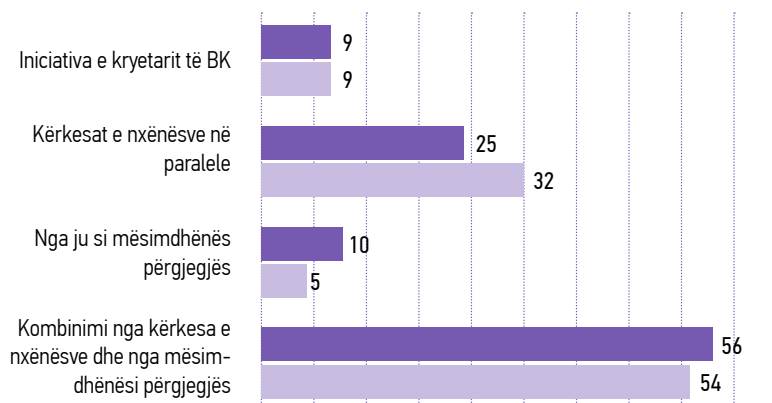
■ klasore
■ lëndore

7.4: Sipas përgjigjeve të marra, më shumë se gjysma e mësimitdhënësve kuptuan se funksionimi demokratik i bashkësisë së klasës varet nga veprimi i përbashkët i nxënësve dhe mësimitdhënësit përgjegjës, por kërkesat e nxënësve kanë përparësi. Në të njëjtën kohë, ka shumë pak përfaqësimit të mësimitdhënësve që mendojnë se iniciativa e vetë kryetarit është e mjaftueshme për funksionimin demokratik të bashkësisë së klasës.

7.4. Prej kujt/çka varet funksionimi demokratik i bashkësisë së klasës

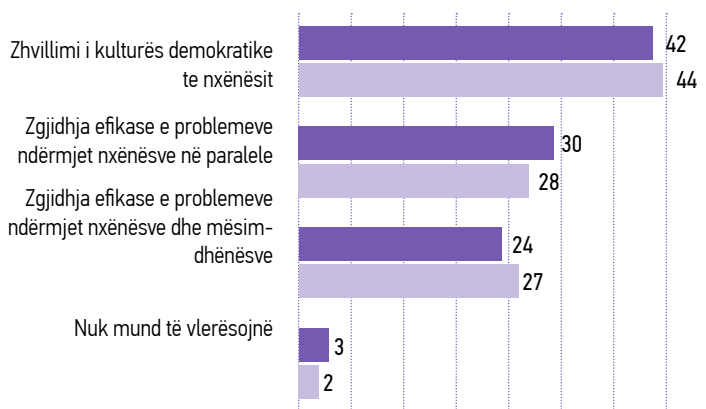
■ klasore
■ lëndore

7.5: E papërfillshme 2.5% e mësimitdhënësve të përfshirë nuk mund të vlerësojnë përfitimet e funksionimit demokratik të bashkësisë së klasës. Sidoqoftë, për pothuajse gjysmën e mësimitdhënësve klasor dhe atyre lëndor, përfitimi më i madh është zhvillimi i një kulture demokratike midis nxënësve, por numri i atyre që shohin përfitime praktike në zgjidhjen e problemeve midis nxënësve dhe marrëdhënieve nxënës - mësimitdhënës nuk është i papërfillshëm.

7.5. Përfitimet nga funksionimi demokratik i bashkësisë së klasës

■ klasore
■ lëndore

PËRFUNDIME

1. Rezultatet e marra me hulumtimin i referohen përvojave dhe mendimeve të shprehura nga 15% e mësimitdhënësve të përfshirë në sistemin arsimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Për më tepër, pjesëmarrja e mësimitdhënësve në hulumtim bëhet në baza vullnetare, për shkak të së cilës ai është një grup i vetë-zgjedhur i pjesëmarrësve. Duhet të kihet parasysh se shumë prej atyre që iu drejtuan pyetësorit hoqën dorë pas ballafaqimit fillestar me pyetjet (dhe mbetën ata që ndiheshin mjaft mirë për t'u përgjigjur për pjesëmarrjen e tyre në aktivitetet jashtëmësimore) prandaj është e justifikuar të presim që rezultatet tregojnë një gjendje që është shumë më e mirë se ajo ekzistuese.
2. Kur krahasoni kategori të ndryshme të aktiviteteve jashtëmësimore, mund të konkludohet se mësimitdhënësit (klasor dhe lëndor) kanë përvojën më të madhe me aktivitetet e shkollës dhe /ose të bashkësisë. Pastaj vijojnë përvojat me pjesëmarrjen në organizimin dhe realizimin e aktiviteteve jashtëshkollore (ekskursione, piknike dhe vizitë) dhe planifikimin dhe realizimin e pjesëve me karakter të ndryshëm. Krahasuar me të tjerët, aktivitetet e projektit të iniciuara nga organizata / institucione të tjera janë më pak të përfaqësuara. Vetëm një pjesë e aktiviteteve jashtëmësimore në të cilat morën pjesë mësimitdhënësit u realizuan me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore.
3. Disa nga mësimitdhënësit planifikuan të realizojnë më shumë se një lloj **seksionesh**, por nuk i përfshinë nxënësit në përgatitjen e programeve për seksionet. Më të zakonshmet janë seksionet që synojnë zgjerimin e lëndëve / fushave që mësimitdhënësit lëndor i konsiderojnë si më të dobishme. Shumica e mësimitdhënësve i kuptuan seksionet herë pas here, ku mësimitdhënësit lëndorë ishin më të rregullt sesa kolegët e tyre klasor. Për mësimitdhënësit lëndor, pengesa më e madhe për realizimin e seksioneve është puna me ndërrime, përderisa për mësimitdhënësit klasor është mungesa e fondeve, ndërsa interesi i nxënësve është problemi më i vogël për të dy palët.

4. Më shumë mësime (si klasor ashtu edhe lëndor) morën pjesë **në aktivitetet projektuese** të iniciuar nga jashtë që janë në funksion të lëndëve/fushave ekzistuese, sesa atyre që u përkasin fushave jashtëmësimore, që përshatet me perceptimin e mësimeve për dobinë e aktiviteteve të tilla jashtëshkollore. Ndër vështirësitë e deklaruara për realizimin e këtij lloji të aktiviteteve, dominon mungesa e fondeve, e ndjekur nga puna me ndërrime dhe kushtet hapësinore. Nxënësit dhe prindërit perceptohen si problemi më i vogël.
5. Një numër i vogël i mësimeve morën pjesë në **veprimet** me nxënës në lidhje me bashkësinë dhe shumicën që ishin të përfshirë në veprime të kufizuara në shkollën e tyre, të cilat në të njëjtën kohë ata i perceptojnë si më të dobishme. Dallimi i vetëm i rëndësishëm ndërmjet mësimeve të mësimit klasor dhe lëndor tregon një prevalencë më të lartë të veprimeve humanitare midis nxënësve më të rinj sesa nxënësve më të rritur. Pengesat për realizimin e veprimeve së pari tregohen fondet, dhe pastaj puna në ndërrime - as motivimi i nxënësve, as mbështetja e kolegëve, bashkësi dhe prindërve nuk perceptohen si një sfidë serioze.
6. **Aktivitetet me grupe nxënësish „të përziera“** nga gjuhë të ndryshme të mësimit nuk janë të zakonshme, por pothuajse në mënyrë të barabartë përfshijnë mësimeve që kanë punuar me nxënës vetëm nga shkolla e tyre (në shumë gjuhë) dhe ata që kanë bashkuar nxënës nga shkollat partnere. Llojet më të zakonshme të aktiviteteve me grupe „të përziera“ janë vizitat në shkolla të tjera dhe seksione të përbashkëta, të cilat vlerësohen si më pak të dobishme. Në të njëjtën kohë, aktivitetet e përbashkëta të projektit të nisura nga jashtë duken më të dobishme për nxënësit e moshuar sesa për nxënësit më të rinj. Ndër pengesat e përmendura për realizimin e aktiviteteve jashtëshkollore me grupe „të përziera“ të nxënësve, fondet dominojnë, dhe nxënësit dhe si prindërit, madje edhe mësimeve rrallë përmenden si burime të problemeve.
7. Kur organizoni veprimtari tutorimi / mentorimi me nxënësit, mësimeve klasor dhe lëndor e bëjnë këtë sipas nevojës, jo sistematikisht. Një numër i vogël i tyre e shohin përfitimin për veten e tyre në organizimin e ndihmës/mbështetjes në klasë, dhe ata priren t'i gjejnë aktivitetet të tilla më të dobishme për përfituesit e ndihmës/mbështetjes së nxënësve sesa për ata që do ta siguronin atë. Megjithatë disa mësimeve janë të vetëdijshëm se nuk janë përballur ose nuk do të përballeshin me vështirësi në organizimin e këtij lloji të aktiviteteve, mungesa e interesit në mesin që duhet të jenë nën mentorim/tutor është perceptuar si një pengesë më e madhe sesa mungesa e motivimit të pjesëmarrësve të cilët duhet të veprojnë si mentorë/tutorë.
8. **Aktivitetet jashtëshkollore** një ditore janë pjesë e përvojës së pothuajse të gjithë mësimeve. Në pikniqet / ekskursionet njëditore, morën pjesë më shumë nga mësimeve klasor sesa mësimeve lëndor, ndërsa në ekskursionet brenda natës, morën pjesë më shumë mësimeve lëndor sesa mësimeve klasor. Mësimeve klasor i konsiderojnë të gjitha llojet e aktiviteteve jashtëshkollore të jenë po aq të dobishme, ndërsa mësimeve lëndor i vlerësojnë vizitat në shkolla të tjera brenda ose jashtë vendit më shumë sesa ekskursionet me ose pa qëndrim gjatë natës. Vështirësia e vetme në organizimin e këtyre aktiviteteve është mungesa e fondeve.

9. Në shkolla krijohen kushte për organizimin demokratik të nxënësve në nivelin e paraleleve - në paralelet zbatohen mekanizmat e duhur për zgjedhjen e Kryetarit të bashkësisë së klasës në mënyrë demokratike, të cilët më pas, në shumicën e rasteve, marrin pjesë në zgjidhjen e të gjitha problemeve në paralele. Shumica e mësimitdhënësve e kuptuan që për të siguruar funksionimin demokratik të bashkësisë së klasës, nxënësit nuk duhet të lihen vetëm, por që ata duhet të inkurajohen dhe / ose të ndihmohen nga mësimitdhënësi përgjegjës. Organizimi i nxënësve konsiderohet i dobishëm për zhvillimin e kulturës demokratike midis nxënësve, por edhe për zgjidhjen e problemeve midis nxënësve, si dhe problemet ndërmjet nxënësveve dhe mësimitdhënësve si dhe anasjelltas.

3. PËRVOJAT DHE MENDIMET E MËSIMDHËNËSVE - ANALIZA CILËSORE

Diskutimet në fokus grupet me mësime të jashtëmësimit e mësimit klasor dhe lëndor janë organizuar me qëllim të fitohen të dhënat cilësore për mendimet dhe qëndrimet e mësime të jashtëmësimit për aktivitetet jashtëmësimore. Më konkret për:

- ✓ nevojat për veprimtaritë jashtëmësimore;
- ✓ cilat lloje të seksioneve duhet të realizohen në shkollë;
- ✓ sa më mirë të organizohen dhe zbatohen seksionet për të qenë efektivë;
- ✓ a janë mësime të jashtëmësimit të kualifikuar për realizimin e seksioneve të llojeve të ndryshme;
- ✓ si ti motivojmë mësime të jashtëmësimit për të ofruar dhe zbatuar pjesë që janë interesante për nxënësit;
- ✓ si ti motivojmë shumicën e nxënësve për të marrë pjesë në seksione dhe
- ✓ si ta vlerësojmë pjesëmarrjen e nxënësve në seksione.

Më poshtë janë paraqitur konstatimet nga diskutimet në fokus grupet dhe janë të ilustruara me shprehjen e pjesëmarrësve në diskutime.

3.1. NEVOJAT DHE PËRFITIMI NGA AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE

Të gjithë mësime të jashtëmësimit besojnë se duhet të ketë aktivitete jashtëshkollore të natyrës së ndryshme. Shumica e mësime të jashtëmësimit mendojnë se duhet të ketë një larmi aktivitete jashtëmësimore si në formë ashtu edhe në përmbajtje. Shembujt përfshijnë aktivitete në fushën e sportit, artit dhe krijimtarisë në të gjitha fushat, aktivitete humanitare, multietnike dhe mjedisore, por edhe aktivitete në lidhje me zgjerimin e njohurive të lëndëve të caktuara. Nga aspekti i vendit të realizimit, mësime të jashtëmësimit, përveç aktiviteteve që mund të kryhen në shkollë, besojnë se duhet të organizohen vizita në ngjarje kulturore dhe artistike, por duhet të ketë „bashkëpunim me shtëpitë e pensionistëve, qendrat e tjera në varësi të kushteve lokale“, gjithashtu duhet të ketë projekte, ekskursione, vizita në terren dhe aktivitete të tjera kërkimore.

Mësimdhënësit e mësimi klasor konsiderojnë se duhet t'i përvetësojnë „aktivitetet jashtëmësimore të llojit rekreues dhe zbavitës”, *fëmijët tërë ditën janë të zënë me diçka, ju nevojitet ndonjë aktivitet fizik, muzikë, aktivitet i ngjashëm, ose të ketë ndonjë pjesë, mandej të kultivohej lulet... diçka që do të jetë e re dhe interesante*“ (mësimdhënësi klasor¹⁸) dhe për këtë arsye „fëmijët janë shumë në shtëpi, para kompjuterit në pozitë ulur, nuk lëvizin, nuk shoqërohen, nuk janë shumë të socializuar“ (mësimdhënësi klasor). Mësimdhënësit klasor supozojnë se aktivitetet e tilla dhe fëmijët dhe mësimdhënësit janë më të relaksuar dhe se realizohet komunikimi më cilësor sesa në mësimin e rregullt. „Edhe une kujtohem që mësuesja ime nuk ishte as nervoz, nuk shikonte në orën kur do të përfundojë aktiviteti që të shkojë në shtëpi“, u theksua një mësimdhënësi klasor. Ka një numër të vogël mësimdhënësish të cilët supozojnë se në klasën e parë dhe dytë nuk duhet të ketë aktivitete jashtëmësimore ndërsa në klasën e tretë duhet të ketë aktivitete. Mësimdhënësit lëndor, në një numër dukshëm më të madh të mësimdhënësve klasor, besojnë se duhet të ketë aktivitete jashtëmësimore që lidhen me programet mësimore në fusha të caktuara lëndore dhe si një formë që ata zakonisht mendojnë për seksionet. Disa nga mësimdhënësit sugjerojnë që seksionet nuk duhet të jenë të një fushe, por multidisiplinare: „Duhet të ketë seksione, është shoqërim jashtëmësimor me fëmijë dhe mësimdhënësi. Shembull: gjuha maqedonase lidhet me lëndë tjera historik, muzikë, etj., edhe ata janë fëmijët. Mendoj se zgjidhja është nëse përfshijmë më shumë lëndë në një seksion“ (mësimdhënësi i lëndës). Ata, më shpesh sesa mësimdhënësit klasor, shprehin rezerva për numrin dhe llojet e aktiviteteve jashtëshkollore. „Të kesh një numër të caktuar të aktiviteteve jashtëshkollore, të mos jesh shumë për të qenë në gjendje të arrish, të përfshish më shumë nxënës në më pak aktivitete jashtëshkollore“ (mësimdhënësi lëndor).

Krijohet përshtypja se disa mësimdhënësi lëndor përziejnë aktivitete jashtëmësimore me lloje të ndryshme të mësimdhënies (shtesë, plotësuese, fushore, ekskursionet mësimore, etj.) dhe shpesh i lidhin ato me përgatitjen për gara. Për shembull, një mësimdhënësi lëndor thotë: „Unë mendoj se duhet të ndahen aktivitetet jashtëmësimore, megjithatë, nëse mund ta thuash kështu në dy kategori, që synojnë nxënës më të dobët si ndihmë dhe mbështetje në të mësuarit, dhe një lloj tjetër aktiviteteve mësimore që synojnë të talentuar, ose le të themi, nxënës mbi mesataren të cilëve duhet t'u jepet mbështetje për të avancuar njohuritë e tyre. Pra, nuk duhet të jetë në të njëjtën kategori“.

Shumica e mësimdhënësve klasor dhe lëndor, duke shprehur njëkohësisht mendimin deklarativ nga nevoja për aktivitete të ndryshme jashtëmësimore, tregojnë pengesat për realizimin e tyre. Ata zbulojnë se nxënësit janë të mbingarkuar me orë dhe pas orëve të mësimi shkojnë në aktivitete shtesë siç janë sportet, muzika, kurse të gjuhëve të huaja, kështu që është e vështirë të pajtohen ato angazhime me aktivitete jashtëmësimore të organizuara nga shkolla. Ata e kanë të vështirë për nxënësit të qëndrojnë në seksion sepse nuk kanë përqendrim „është e vështirë të punosh sepse janë të mbingarkuar, vetëm një ose dy fëmijë mbeten për punë“ (mësimdhënësi lëndor). Sipas deklaratave të disa prej mësimdhënësve lëndor, nxënësit nuk dëshirojnë të qëndrojnë pas orëve të mësimi, prandaj i përgatisin vetëm për gara. Mësimdhënësit në përgjithësi besojnë se nxënësit kanë interes dhe duan aktivitete jashtëmësimore, por nuk ka kohë për t'i realizuar ato për shkak të numrit të madh të orëve dhe mungesës së hapësirës së përshtatshme në shkolla

18 Për shkak të sigurisë së anonimitetit do të përdoret termi mësimdhënësi për pjesëtarët nga të dy gjinitë dhe nuk do të theksohet shkolla e as vendi ku ajo gjendet.

Ata mendojnë se mund të ketë aktivitete jashtëmësimore „nëse fondi për nxënësit zvogëlohej, gjë që do të ishte mirë, por pasi fondi nuk mund të bëhej tani, nxënësit do të ishin shumë të ngarkuar“ (mësimdhënës klasor). „Ndoshta duhet, ndoshta jo (duhet të ketë aktivitete jashtëshkollore), së pari nuk ka kushte, nuk ka kohë për t'i realizuar ato, nëse është e shtunë ose pas orëve të mësimit, nuk ka më kohë dhe nuk mund t'i ftojme të gjithë fëmijët të vijnë, nëse kanë 7 orë“ (mësimdhënës i lëndor). „Kur përgatis nxënësit për një garë, vij një orë para fillimit të orëve të punës (ndërrimi i pasdites) dhe nuk mund të gjej klasë. Nëse në të njëjtën kohë një mësimdhënës tjetër dëshiron t'i përgatisë, nuk kemi ku të shkojmë. Hendikepi ynë më i madh është mungesa e klasave, mësimi kabinetik dhe puna me dy ndërrime“ (mësimdhënës i lëndor).

Në debatin për çështjet: Vallë pse duhet të ketë aktivitete jashtëmësimore, mësimdhënësit numërojnë përfitime të ndryshme prej tyre për nxënësit, por edhe për mësimdhënësit. Në përgjithësi përfitimet për nxënësit që i theksojnë mësimdhënësit mund të grupohen në fushat e tilla:

- ✓ Njohës - përvetësimi i njohurive, aftësive, zhvillimi i krijimtarisë,
- ✓ Psikomotor - zhvillimi i aftësive fizike, koordinimi i trupit,
- ✓ Social - shoqërimi, argëtimi, toleranca, puna në ekip, fryma konkurruese, komunikimi, bashkëpunimi dhe respekti për të tjerët,
- ✓ Zhvillimi personal - forcimi i vetëbesimit dhe imazhi pozitiv i vetes, liria e shprehjes, pavarësia, organizimi i kohës së lirë, dashuria për shkollën, zgjerimi i interesave.

Sipas mësimdhënësve, aktivitetet jashtëmësimore „kanë një efekt shumë pozitiv në zhvillimin e shkathtësive, aftësive dhe forcimin e personalitetit të nxënësit si individ“ (mësimdhënës i klasor), kontribuojnë në „njohuri të reja, motivim më të madh, shpërqendrim nga teknologjia, ky është qëllimi ynë, zhvillimi afinitetet „(mësimdhënës i lëndor). Mësimdhënësit shpjegojnë se aktivitetet jashtëmësimore në lidhje me përmbajtjen arsimore i ndihmojnë nxënësit të mësojnë më mirë sepse“ ajo që shihet mbahet mend më mirë, siç janë shkuarja në një muze, konkurset“ (mësimdhënës i klasor) dhe „për të provuar aftësitë e tyre, aftësitë, afinitetet. Dikush nuk është i vetëdijshëm për atë që është e mundur derisa të jetë anëtar i një aktiviteti jashtëshkollor“ (mësimdhënës i lëndor).

Nga ana tjetër, aktivitetet jashtëmësimore gjithashtu kontribuojnë në zhvillimin social, ka mundësi të mëdha për „miqësi, në mësimdhënie ka ndarje, dhe në jashtëmësimore ato mund të thellojnë njohuritë e tyre, dhe në si mësimdhënës duhet të zbulojmë dhe thellojmë, duke zhvilluar entuziazmin dhe ato aspekte“ (mësimdhënës i klasor). Në aktivitetet jashtëshkollore „nxënësit mësojnë në një mënyrë informale të shoqërohen me njëri-tjetrin, të ndihmojnë njëri-tjetrin, aktivitete të tilla zhvillojnë ndjeshmëri në to, dhe thyejnë stereotipet dhe paragjykimet, e gjithë kjo çon në formimin e një personi të kompletuar“ (mësimdhënës i klasor), „në aktivitetet falas nxënësit janë të lirë dhe të lumtur, për të zbatuar atë që kanë mësuar, për të qenë jo vetëm një teori, por edhe një aplikim“ (mësimdhënës i lëndor).

Mësimdhënësit përmendin shembuj të ndryshëm si aktivitetet jashtëmësimore mund të jenë të dobishme për aspekte të ndryshme të zhvillimit dhe mirëqenies së nxënësve. Për shembull ata përmendin veprimet e mjedisit si një shembull të zhvillimit të ndërjegjësimit mjedisor, praktikën e organizimit të aktiviteteve rekreative gjatë pushimeve midis klasave si një shembull relaksimi dhe përqendrimi më të mirë të klasave, vizitat në shtëpi për të moshuarit si një shembull i zhvillimit të njerëzimit dhe ndjeshmërisë, etj. *Aktivitetet jashtëmësimore ju mundësojnë nxënësve të shprehin talentin e tyre dhe të paraqesin punimet e tyre (letrare, artistike, etj.) Brenda dhe jashtë*

shkollës, gjë që kontribuon në forcimin e vetëbesimit dhe motivimit të tyre për punë të mëtejshme“ (mësimdhënës klasor).

Nga diskutimet mund të konkludohet se shumica e mësimdhënësve kanë një qëndrim pozitiv ndaj përfitimeve të mundshme për nxënësit nga aktivitetet jashtëmësimore. Sidoqoftë, ekziston një numër i vogël i mësimdhënësve që besojnë se nuk ka përfitime nga aktivitetet jashtëmësimore, gjë që shpjegohet me mbingarkesën e nxënësve dhe mungesën e kushteve të përshtatshme për kryerjen e aktiviteteve jashtëmësimore. Nuk ka dobi sepse fëmijët kanë akoma shumë orë dhe ne nuk kemi hapësirë për t'i mbajtur këto aktivitete“ (mësimdhënës klasor). Ata propozojnë të zvogëlohet numri i klasave: „në të katërtin keni 7 orë klasë të rregullt, kur do të bëni aktivitete jashtëshkollë, klasa e 8-të dhe e 9-të? E pamundur Përndryshe, talentet do të dalin në sipërfaqe vetë“ (mësimdhënës klasor).

Mësimdhënësit, megjithëse janë më pak të zakonshëm, gjithashtu identifikojnë përfitimet nga aktivitetet jashtëmësimore për mësimdhënësit, ata zakonisht i referohen:

1. suksesit më të mirë në punë - për të njohur më mirë nxënësit, për t'i identifikuar aftësitë e tyre, për të forcuar njohuritë e nxënësve;
2. zhvillimi profesional dhe personal – fitojnë ide të reja, bëhen më kreativ, nxiten motivimidëshmia, plotësimi nga puna dhe arritjet;
3. kontaktet sociale dhe komunikimi – afërsia me nxënësit dhe kolegët.

Mësimdhënësit e shpjegojnë atë kështu: „Duke realizuar aktivitetet jashtëmësimore, ato rrisin njohuritë, nxënësit shoqërohen dhe bashkëpunojnë, dhe do të jetë më e lehtë për ne të realizojmë qëllimet në mësim“ (mësimdhënës klasor), „Nxënësit do të marrin më shumë informata dhe unë unë do të arrij qëllimet e përcaktuara në mësimin e rregullt, si dhe mësimin për aktivitetet jashtëmësimore“ (mësimdhënës lëndor), „Mësimdhënësit mund t'i njohin më mirë nxënësit dhe afinitetet e tyre, të gjejnë më lehtë nxënës të talentuar dhe të punojnë në zhvillimin e tyre talent“ (mësimdhënës klasor). Disa mësimdhënës besojnë se nga aktivitetet jashtëshkollë përfitojnë edhe prindërit.

Ka ndonjë mësimdhënës me një mendim të kundërt nga e lartpërmendura, i cili mendon se as për nxënësit, as për mësimdhënësit nuk është e dobishme - nxënësit kanë orë shumë të rregullta, dhe mësimdhënësit nuk paguhen aq sa të motivohen për të kryer aktivitete shtesë“ (mësimdhënës lëndor)

3.2. NEVOJA E SEKSIONEVE, ORGANIZIMI DHE REALIZIMI I TYRE

Në diskutimet në fokus grupe, theks i veçantë u vu në seksionet. Mësimdhënësit besojnë se seksione të llojeve të ndryshme dhe nga fusha të ndryshme duhet të realizohen në shkollë. Ata besojnë se përmes seksioneve mund të arrihen qëllime të ndryshme, dhe mbi të gjitha:

- ✓ përbushja e interesave dhe zgjerimi i njohurive në të gjitha fushat;
- ✓ zhvillimi i krijimtarisë (kryesisht në fushën e letërsisë dhe arteve figurative);
- ✓ zhvillimi fizik, shprehja e sportit dhe jeta e shëndetshme;
- ✓ pohimin e nxënësve në fusha të ndryshme të shkencës dhe artit dhe
- ✓ socializimi, relaksimi, rekreacioni dhe argëtimi.

Seksionet për zgjerimin dhe thellimin e njohurive janë të nevojshme „për të plotësuar afinitetet e nxënësve të caktuar për të cilët pjesa formale e mësimdhënësve nuk ofron numër të caktuar të informatave”(mësimdhënës klasor) ose „meqë ka nxënës që janë të prirur dhe kanë shkathtësi në vetevete por kushtet e shtëpisë nuk i mundësojnë zhvillim të mëtejshëm të shkathtësisë”(mësimdhënës klasor). Këto seksione duhet të dalin nga qëllimet e programit mësimor dhe të njëjtat të përhapen ndërsa mendimi i një pjese të mësimdhënësve.

Kështu që nxënësit do t'i përcaktojnë dhe thellojnë njohuritë të cilat i arrijnë në kuadër të mësimin. Në mësimin e lëndëve përmes seksioneve, nxënësit identifikohen dhe përgatiten për gara në shumicën e fushave lëndore. Mësimdhënësit shpesh thonë se në seksione punojnë në një mënyrë më informale dhe interesante, kështu që është më e lehtë për nxënësit të mësojnë. *„Ne kemi nevojë që t'i nxjerrim nxënësit nga shkolla, të vizitojnë muzeumet, teatrot dhe institucionet e tjera. Në këtë mënyrë ne do ta afrojmë shkollën më afër nxënësit”(mësimdhënës lëndor).*

Seksionet e krijimtarisë shpesh përmenden si të nevojshme. Shkollat duhet të punojnë në fushën e letërsisë: lexim ekspresiv, recitim, dramatisim, krijim i veprave letrare. Shpesh përmenden veprat artistike, fushat muzikore: duke luajtur, duke kënduar, duke kërcyer. „Pikërisht në këto aktivitete të organizuara mund të zbulohen mundësitë e nxënësve dhe ato mund të promovohen mirë individualisht nga nxënësit“ (mësimdhënësi klasor). Nxënësit që ndjekin rregullisht këto pjesë janë gjithmonë të gatshëm me krijimet ose aftësitë e tyre për të marrë pjesë në pika të ndryshme të ngjarjes. Përmes këtyre seksioneve, identifikohen talentët e rinj dhe përmes pjesëmarrjes së publikut në shfaqje të ndryshme, forcohet vetëbesimi i nxënësve. Sidoqoftë, disa nga mësimdhënësit klasor mendojnë se kjo çështje është më e rëndësishme për mësimin lëndor, ndoshta për shkak të praktikës që nxënësit e moshuar të jenë bartës të pikave të përfaqësuara në shfaqje.

Në diskutimin në lidhje me seksionet qëllimet e të cilave janë kryesisht arsimore (formimi i karakterit, zvogëlimi i paragjykimeve, respektimi i diversitetit, zgjidhja e konflikteve, respektimi i të drejtave të fëmijëve / të njeriut) mësimdhënësit janë pothuajse unanim se pjesët e tilla janë shumë të nevojshme, sepse *“në vitet e fundit ka një intolerancë midis fëmijëve, ata janë agresivë, dhe këto aktivitete i lejojnë ata të ndihmojnë njëri-tjetrin, të respektojnë njëri-tjetrin”* (mësimdhënësi klasor). Në këtë kontekst, mësimdhënësit përmenden shembuj të aktiviteteve brenda projekteve të ndryshme të zbatuara në bashkëpunim me organizata joqeveritare ose në kuadër të tuining programit.

Nga seksionet qëllimi kryesor i të cilave është të krijojnë një mënyrë jetese të shëndetshme, mësimitdhënësit më shpesh përmendin sportet dhe lojërat sportive. Ata theksojnë nevojën e tyre sepse fëmijët lëvizin pak, mbajnë çanta shpine shumë të rënda, janë shumë përpara kompjuterit. Seksione që kontribuojnë në ruajtjen e mjedisit, ushqimin e shëndetshëm, etj. rrallë përmenden si mundësi. Seksionet që zhvillojnë aftësi praktike të jetuarit (p.sh. gatimi, qepja, kopshtaria, hortikultura) gjithashtu përmenden rrallë.

Të inkurajuar për të diskutuar këtë temë, mësimitdhënësit besojnë se ato janë të nevojshme sepse fëmijëve të sotëm nuk u mësohen këto aftësi dhe „ritmi i sotëm i jetës nuk i lejon prindërit të aftësojnë nxënësit në aftësi të tilla“ (mësimitdhënësi lëndor). Disa nga mësimitdhënësit tregojnë se realizimi i pjesëve të tilla kërkon më shumë burime materiale, ndërsa të tjerët besojnë se nuk do të ketë interes të nxënësve. „Për aftësitë praktike, mendoj se ato nuk tregojnë ndonjë interes të veçantë duke pasur parasysh që në kohën tonë - ata janë të përqendruar në internet“ (mësimitdhënësi klasor).

Mësimitdhënësit e njohin potencialin e aktiviteteve jashtëmësimore për integrimin dhe komunikimin ndëretnik dhe e konsiderojnë të nevojshme organizimin e punëtorive të përbashkëta siç është praktika në shumicën e shkollave, vizitat në shkolla tjera, organizimin e kampeve dhe lloje të tjera të aktiviteteve. Kur bëhet fjalë për bashkëpunimin ndëretnik, ata tregojnë shembuj të mirë kur nxënës nga etni të ndryshme janë të përfshirë në aktivitete jashtëmësimore, kur „shoqërimi së bashku kontribuon në njohjen më të mirë dhe në këtë mënyrë tejkalimin e paragjytimeve“ (mësimitdhënësi lëndor), por edhe në praktikën e papërshtatshme „*kryhen seksionet në mënyrë të pavarur me nxënës nga një orë dhe mundësia e bashkëpunimit me nxënës të një kombësie tjetër është e vogël, madje edhe pikat e performancës praktikohen në mënyrë të pavarur*“ (mësimitdhënësi klasor).

Mësimitdhënësit pajtohen se është e dobishme që të realizohen seksione të llojllojshme, por çfarë seksione do të organizohen dhe realizohen në shkollë varet nga disa faktorë:

- ✓ nga nevojat dhe interesat e fëmijëve;
- ✓ nga personeli mësimitdhënës në shkollë;
- ✓ nga kushtet dhe menaxhimi në shkollë dhe
- ✓ nga rregulloret e miratuara nga institucionet kompetente (MASH dhe BZHA).

Duke folur se nga seksionet do të varen, pothuajse të gjithë mësimitdhënësit vendosin së pari afinitetet dhe interesat që nxënësit tregojnë në një fushë të caktuar, pastaj vendimet e mësimitdhënësve sepse mësimitdhënësi „i njeh fëmijët me të cilët punon“ (mësimitdhënësi klasor). „Ata duhet të dëgjohen, mendoj së pari, dëshirat dhe nevojat e nxënësve, atëherë mendimi i mësimitdhënësve dhe prindërve sigurisht që është i rëndësishëm si një lidhje dhe një trekëndësh, por mbi të gjitha janë nxënësit dhe nevojat, dëshirat dhe interesat e tyre“ (mësimitdhënësi lëndor). „Secili këshill i klasës duhet të zhvillojë një program për aktivitete jashtëmësimore dhe duhet të përmbajë aktivitete nga të gjitha fushat“ (mësimitdhënësi klasor). Çfarë seksione do të ketë varet nga sa dhe për çfarë motivohen mësimitdhënësit dhe nxënësit, por edhe nga kushtet dhe menaxhimi i shkollës. Shumë shkolla punojnë në dy ndërrime dhe nuk kanë as hapësirë dhe as kushte të tjera për realizimin e seksioneve dhe aktiviteteve të tjera jashtëshkollore, sipas disa mësimitdhënësve. „*Puna me dy turne shkatërron çdo mundësi pune, pajisjet dhe kushtet e punës janë të mjerueshme,*“ argumenton një mësues i lëndës. Shumë mësues, veçanërisht mësimitdhënësit lëndor, besojnë se për realizimin me sukses të pjesëve është e nevojshme që shkolla të punojë në një ndërrim. Ata tregojnë shembuj kur dëshironin të organizonin veprimtari jashtëmësimore të shtunën, në marrëveshje me prindërit, por

morën vërejtje nga Inspektorati shtetëror i arsimit. Për punën e shumicës së sektorëve kërkon gjithashtu burime materiale që shkollat nuk i kanë. Një mësues lënde shpjegon: „Unë kam marrë pjesë në garat e biologjisë për gjashtë vjet me radhë, e vetmja gjë që më mungon është një klasë speciale me kompjuterë dhe një bord të zgjuar, ne kemi nevojë për internet, fëmijët të kenë njohuri në lidhje me konkurset më të mëdha“. Menaxhimi joadekuat kur bëhet fjalë për seksionet tregohet nga një mësues klasor sipas të cilit „shkolla shpesh është mësuar të detyrojë realizimin e aktiviteteve jashtëshkollore, të ashtuquajturat seksione, të cilat kanë të bëjnë me zbatimin e një projekti të marrë ose të ofruar nga donatorë të jashtëm pa le të njohim njëri-tjetrin.“

Disa nga mësimitdhënësi tregojnë se varet nga dokumentet e programit se çfarë seksione do të ketë. Ata mendojnë se duhet të përshkruhen në to në një farë mënyre. „Unë nuk e di se si është më mirë të jesh brenda programit mësues me një pjesë shtesë ku aktivitetet jashtëshkollore do të futen dhe theksohen për lëndët që ne i mësojmë si mësimitdhënës klasor dhe kështu do të përcaktojmë rezultatet e arritura përmes një pjese të caktuar“ (mësimitdhënës klasor). „Unë mendoj se programet duhet të unifikohen, ministria duhet të na ofrojë... kështu që ajo që zgjedhim varet nga fëmijët që kemi...“ (mësimitdhënës klasor).

Në mënyrë të përmbledhur, sipas një mësimitdhënësi klasor, cilat pjesë do të jenë varet nga kushtet, kuadri, interesi i nxënësve, bashkëpunimi i prindërve, duhet kohë dhe më shumë përpjekje për të krijuar një atmosferë që do të inkurajojë pjesëmarrjen e nxënësve në këto aktivitete, gjithsesi nxënësit të zënë“. Faktorët e shumtë që përcaktojnë se cilat pjesë do të organizohen në shkollë sipas mendimeve të mësimitdhënësve e bëjnë komplekse organizimin dhe zbatimin e tyre. Shumica e mësimitdhënësve mendojnë se koha është një problem i madh sepse studentët kanë 5-6 klasa të rregullta. „Disa nxënës shkojnë në trajnime që janë jashtë aktiviteteve shkollore ose në shkollë muzikore janë në klasa dhe pastaj gjithçka duhet të bihet dakord në marrëveshje me prindërit, nxënësit dhe trajnerët“ (mësimitdhënës klasor). „Për shkak të numrit të madh të programeve dhe fondit të klasave, realizimi i aktiviteteve jashtëmësimore është një mision i pamundur“, tha një mësues lëndor. „Është e pamundur që një fëmijë pas shtatë orësh të presë dy orë shtesë, tre ose një, le të jetë, në fund të fundit, klasa shtesë, dhe nëse marrim detyrat e shtëpisë që ai ka, nuk mbetet më kohë për ditën tjetër“, shpjegoi ai.

Faktorët e shumtë që përcaktojnë se cilat pjesë do të organizohen në shkollë sipas mendimeve të mësimitdhënësve e bëjnë komplekse organizimin dhe zbatimin e tyre. Shumica e mësimitdhënësve mendojnë se koha është një problem i madh sepse nxënësit kanë 5-6 orë të rregullta. „Disa nxënës shkojnë në trajnime që janë jashtë aktiviteteve shkollore ose në shkollë muzikore janë në klasa dhe pastaj gjithçka duhet të bihet dakord në marrëveshje me prindërit, nxënësit dhe trajnerët“ (mësimitdhënës klasor). „Për shkak të numrit të madh të programeve dhe fondit të klasave, realizimi i aktiviteteve jashtëshkollore është një mision i pamundur“, tha një mësues lëndor. „Ishte e pamundur që një fëmijë pas shtatë orësh të presë dy orë shtesë, tre ose një, le të jetë, në fund të fundit, klasa shtesë, dhe nëse marrim detyrat e shtëpisë që ai ka, nuk mbetet më kohë për ditën tjetër“, shpjegoi ai.

Lidhur me kohën kur është më mirë të realizohen seksionet, ka mendime të ndryshme, por mbizotëron që duhet të bëhet pas përfundimit të orëve të rregullta, mundësisht të premtën ose një ditë tjetër kur nxënësit të kenë më pak orë. Ekzistojnë gjithashtu mendime se pas mësimit nxënësit janë të lodhur dhe se është më efektive që pjesët të jenë para orëve ndërsa mësimitdhënësit tjerë sugjerojnë që të realizohen midis dy ndërrimeve.

Sa për ditën e javës ka mendime të ndryshme: në mes të javës, në fund të javës, të shtunën. Sipas mësimitdhënësit lëndor, kjo „varet nga koha e nxënësve, zakonisht një ditë duhet të ketë më pak orë dhe ajo periudhë duhet të jetë për seksionet“. Ekzistojnë praktika në mësimin lëndor që seksionet të realizohen të shtunën, përderisa të tjerët mendojnë: „Vetëm të mos organizohen të shtunën. Sidomos me fëmijët e vegjël, ata janë me prindërit e tyre“ (mësimitdhënës klasor).

Shumica e mësimitdhënësve mendojnë se seksioni duhet të realizohet një herë në javë, dhe para shfaqjes, patronati i shkollës ose një ngjarje dhe më shpesh. „Një herë në javë sepse ata kanë 30 orë në javë dhe janë shumë të ngarkuar për moshën e tyre“ (mësimitdhënës klasor). Më mirë të punosh në këtë seksion brenda 40 minutash, por, sipas mendimit të mësimitdhënësve, mund të zgjasë më shumë, varësisht nga lloji i aktiviteteve. Mësimitdhënësit pajtohen se realizimi i aktiviteteve jashtëmësimore nevojitet paraprakisht, kërkon një dinamikë të paracaktuar për tërë vitin shkollor, e cila mund të ndryshohet në përputhje me nevojat.

3.3. KOMPETENCAT E MËSIMDHËNËSVE PËR AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE

Lidhur me pyetjen nëse ata janë në gjendje të realizojnë seksione, mendimet e mësimitdhënësve janë të ndryshëm. Disa mësimitdhënës klasor e konsiderojnë veten të kualifikuar dhe të tjerët se janë pjesërisht të kualifikuar. Po dhe jo. Ndoshta për klasën e parë, të dytë dhe të tretë, por për klasat më të rritura, mësimitdhënësit lëndor mund të kenë nevojë të përfshihen gjithashtu (mësimitdhënës klasor). Shumica e mësimitdhënësve klasor mendojnë se seksionet letrare, drama, recitimi, shkenca natyrore, matematikë, ekologji mund të realizohen nga një numër më i madh i mësimitdhënësve, ndërsa këndimi, vallëzimi, baleti, orkestra dhe arti kanë nevojë për aftësi që jo të gjithë mësimitdhënësit e klasës i kanë dhe „të caktuara“ seksionet kanë nevojë për praninë e një eksperti në një fushë specifike.“ (Kryesuesi). Mësimitdhënësit më optimistë besojnë se „nëse nuk janë të aftë në tema të caktuara duke marrë pjesë në trajnime të ndryshme dhe duke përdorur teknologji, ata mund të përmirësohen“ (mësimitdhënës klasor) dhe mund të kërkojnë ndihmë nga kolegët. Të tjerët besojnë se në parim të gjithë mësimitdhënësit mund të bëjnë të gjitha pjesët, por çështja është se sa të suksesshëm do të jenë ata. Pothuajse të gjithë mësimitdhënësit lëndorë konsiderojnë se ata janë në gjendje të realizojnë pjesë nga fusha e tyre lëndore dhe ndoshta nga një fushë për të cilën kanë afinitet. Ata janë të kualifikuar „sepse veprimtaritë e seksioneve të përmendura janë në korrelacion me lëndët që ne i mësojmë dhe sepse kemi ndjekur trajnime që në një farë mënyre lidhen me seksionet“ (mësimitdhënës lëndor). Pothuajse të gjithë mësimitdhënësit lëndor dhe shumica e mësimitdhënësve klasor mendojnë se ata mund të planifikojnë aktivitete dhe të zhvillojnë një program sektori. Disa prej tyre janë mjaft të sigurt në vetvete, si një mësimitdhënës klasor që thotë „Unë personalisht do ta zgjidhja temën vetë, do të shoh se si e perceptojnë nxënësit... Unë do të krijoja një program... fjalë për fjalë mua nëse tema do të më vinte, dhe kjo do të më motivonte“. Të tjerët kanë nevojë për ndihmë ose bashkëpunim shtesë. Do të ishte mirë nëse ajo ndihmë do të vinte nga një person kompetent, veçanërisht në pjesën praktike. „Ne mund ta bëjmë vetë, por këshilltarët duhet të na ndihmojnë në përgatitjen e aktiviteteve, programit, realizimin e pjesëve në mënyrë që të kemi një qasje të përshtatshme dhe të ndryshme nga mësimi i rregullt“ (mësimitdhënës lëndor). Ka mësimitdhënës që mendojnë se do të ishte mirë të jepeshin udhëzime planifikimi paraprakisht dhe se është më mirë nëse ata përgatisin programet si një ekip. Ka edhe sugjerime „për të pasur udhëzime nga institucionet kompetente, në bazë të të cilave ata do të mbështeten në përgatitjen e programit“ (mësimitdhënës klasor). Sipas mësimitdhënësve, përgatitja e programit për këtë seksion varet nga disa faktorë: moshë e nxënësve, interesat dhe mundësitë, klasa, programi vjetor i punës në shkollë, mbështetja, pjesa e seksionit, por duhet të merren parasysh „tendencat moderne (në pedagogji) (Mësimitdhënës lëndor). Disa mësimitdhënës mendojnë se nëse u ofrohen modele programi ata mund t'i përshtatin ato me kushte specifike. Ne mund t'i „bëjmë programet të bukura dhe t'i realizojmë ato, dhe jo vetëm të shkruajmë, pa i kuptuar ato“, mendon një mësimitdhënës lëndor.

Është interesante që mësimitdhënësit mendojnë se seksionet duhet të punojnë ndryshe nga sa në mësimin e rregullt. Ju duhet të punoni më individualisht dhe në grupe, më pak zyrtarisht dhe më të relaksuar, në varësi të natyrës së aktiviteteve. Një mësimitdhënës lënsor e shpjegon në këtë mënyrë: „Pasi që punojmë në seksione, do të thotë që ata fëmijë janë më të talentuar se të tjerët... dhe në çdo rast duhet të punojmë pak më ndryshe dhe duhet të ketë më shumë burime... nga komuna për të ndihmuar... financiarisht“. „Në seksionet, nxënësit, sepse janë përzgjedhur sipas afinitetit të tyre, duhet të kenë më shumë liri për të punuar ekskluzivisht në një mënyrë aktive. Mësimitdhënësi duhet thjesht të drejtojë dhe kontrollojë, të gjitha njohuritë që nxënësit duhet të marrin përmes punës së pavarur“, mendon mësimitdhënësi klasor. Ata duhet të punojnë të relaksuar sepse „është koha e tyre e lirë. Ju vini në seksion vullnetarisht, nga dëshira“ (mësimitdhënëse klasore). Gjithashtu, puna në seksione, sipas mësimitdhënësve, kërkon më shumë mjete vizuale dhe materiale.

3.4. MOTIVIMI I MËSIMDHËNËSVE PËR VEPRIMTARITË JASHTËSHKOLLORE

Megjithëse pothuajse të gjithë mësimitdhënësit bien dakord që aktivitetet jashtëshkollore, përfshirë seksionet, janë të domosdoshme dhe të dobishme, ato nuk janë mjaft të motivuara për t'i ofruar nxënësve dhe për t'i kryer ato. Shumica e mësimitdhënësve mendojnë se realizimi i seksioneve duhet të paguhet në mënyrë plotësuese dhe ky do të ishte motivimi më i mirë për mësimitdhënësit. Tani mësimitdhënësit klasor janë më të mbingarkuar, ata kanë më shumë orë se më parë, „është shumë e vështirë të përgatitesh për 5-6 orë dhe madje edhe për seksione“ (mësimitdhënësi klasor). Seksionet gjithashtu kanë nevojë për burime materiale të cilat zakonisht askush nuk mund t'i sigurojë. „Dhe ne punojmë shumë orë të papaguara, dhe ka rezultate, por nëse jemi të motivuar në një farë mënyre, dhe financiarisht dhe nuk kemi si së pari dhe më kryesorja, këtu për shembull, unë jam duke përgatitur një recital, unë jam duke përgatitur një dramë, ku do të kopjoj, financiarisht kam nevojë për rroba për fëmijët po, të gjitha gjërat janë të lidhura, ne gjithashtu kemi nevojë për ndihmë nga komuna, prindërit, shkolla në radhë të parë, shkolla, këshilli i prindërve... ne jemi të zënë me çështjet aktuale „shpjegon situatën një mësimitdhënës klasor. Disa nga mësimitdhënësit lëndor besojnë se seksionet duhet të përfshihen në fondin e orëve, veçanërisht të mësimitdhënësve në lëndë të caktuara që nuk kanë një fond të plotë orësh, p.sh. shembull në arsimin teknik, arsimin artistik, etj. Ata gjithashtu besojnë se duhet të motivohen me fonde shtesë, „të paguajnë për kohën e kaluar“ (mësimitdhënësi lëndor). Ka propozime për të siguruar një fond të veçantë të paguar për aktivitete jashtëshkollore dhe për të shpërndarë fondin vetëm për ata mësimitdhënës që me të vërtetë punojnë. Disa mësimitdhënës lëndor duket se janë konfuzë në lidhje me orët e mësimitdhënies dhe orët e punës, prandaj ata i konsiderojnë aktivitetet jashtëshkollore jo pjesë e përgjegjësive të tyre të punës.

Materialet dhe mjetet vizuale u përmendën si motivim për realizimin e mirë të seksioneve. Nëse kriteret për zhvillimin e karrierës marrin parasysh punën në seksione, do të ishte motivuese për disa mësimitdhënës, por jo për të tjerët, sepse „nxënësit janë të mbingarkuar dhe jo të gjithë tregojnë interes për të marrë pjesë në seksion“ kështu që mësimitdhënësi as që mund ta kuptojë të realizojë seksionet konsiderohen mësimitdhënësi klasor. Nuk ka asnjë mendim unanim për çështjen e trajtimit të kohës së punës në seksionet si një fond i rregullt i orëve. Megjithëse shumica e njerëzve mendojnë se është mirë „tani duhet të themi, nëse fondi i orëve zvogëlohet për shkak të mungesës së fëmijëve ose ata shfuqizohen për shkak të materialit nga 3 në 2, atëherë mund të jetë,

paga është më e ulët dhe seksioni nuk llogaritet“ shpjegon një rast një mësimitdhënës lëndor. Mësimitdhënësit tjerë mendojnë se nuk ka nevojë dhe kështu ata kanë orë të mjaftueshme, dhe se „do ta komplikojnë më tej atë në udhëheqjen e ditëve dhe dokumentacionit pedagogjik, dhe pa atë asgjë nuk paguhet dhe madje edhe punë shtesë administrative“ shpjegon një mësimitdhënës klasor. Sidoqoftë, ka mësimitdhënës që e konsiderojnë klimën e mirë të punës në shkollë motivuese, „rezultatet pozitive të nxënësve“ (mësimitdhënësi klasor) si dhe „lehtësim nga përgjegjësitë administrative, dokumentet dhe ngarkesat e tjera të panevojshme“. (mësimitdhënësi lëndor).

3.5. MOTIVIMI I NXËNËSVE PËR AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE

Pothuajse të gjithë mësimitdhënësit pajtohen se për të tërhequr nxënësit, atyre u duhet të ofrohen seksione të ndryshme dhe krijuese, në mënyrë që ata të zgjedhin. Do të ishte mirë të kishim një periudhë prove, në të cilën studentët mund të vizitojnë më shumë dhe seksione të ndryshme për të vendosur se cilën pjesë do të marrin pjesë. Mësimitdhënësit do të duhet të jenë krijuar për të tërhequr nxënës. „Nxënësit motivojnë veten e tyre kur e gjejnë veten në disa aktivitete, para prindërve që po prezantojmë një projekt ose aktivitet që kemi parashikuar“ (mësimitdhënësi lëndor). Sipas tyre, nëse vendoset në nivel kombëtar që seksionet të jenë të detyrueshme dhe të përfshihen në fondin e orëve, atëherë mësimitdhënësit do të punojnë më shumë dhe do të kujdesen që të kenë më shumë nxënës. Gjërat duhet të zgjidhen në mënyrë sistematike, për të gjetur një mënyrë që seksionet të hyjnë në kurrikulë, të kenë programe të përgatitura nga Byroja të cilat mësimitdhënësit më vonë do të zhvillojnë në varësi të nevojave të nxënësve dhe në bashkëpunim me këshilltarët nga Byroja. Ata, gjithashtu besojnë se numri i orëve duhet të zvogëlohet sepse nxënësit do të jenë më të pushuar dhe të motivuar për të marrë pjesë në seksione.

Në mënyrë që të tërheqin interesin e nxënësve, ata dhe prindërit e tyre duhet së pari të informohen rreth pjesëve që do të punojnë në shkollë. Kjo mund të bëhet përmes broshurave, broshurave, prezantimeve, bisedave dhe sondazheve të njohura. Atyre duhet t'u thuhet që studentët mund të zgjedhin seksionin që të ndjekin, se nuk do të vlerësohen me notë dhe se prindërit do të jenë në gjendje të plotësojnë disa nga nevojat për të cilat i sjellin fëmijët e tyre në shkollë private pas shkollës. Një mësimitdhënës klasor e shpjegon atë në këtë mënyrë: „Në një takim prindëror, një sondazh i prindërve, por më e rëndësishmja nga të gjitha është një pamje realiste e afiniteteve, mundësive dhe aftësive të nxënësit. Fjalën e fundit duhet ta ketë akoma mësimitdhënësi. Pamja reale është se fëmijët vullnetarisht aplikojnë për seksione për të cilat nuk kanë vërtet njohuri dhe aftësi për hir të shoqërisë. Secili mësimitdhënës duhet t'u paraqesë nxënësve aktivitetet jashtëshkollore që ai / ajo realizon me qëllim stimulimin dhe fillimin e interesit dhe dëshirës, nga vetë nxënësit do të tregojnë interes për aktivitetin specifik dhe do të zgjedhin në cilën aktivitet do të marrin pjesë. Është gjithashtu e rëndësishme që aktivitetet e ofruara të jenë interesante për nxënësit. „Përmes një programi interesant, me përmbajtje të zbatueshme, dhe jo vetëm një vazhdim i orëve të mësimit“ (mësimitdhënësi lëndor). Suksesi i nxënësve të tjerë në punën e seksioneve gjithashtu mund të jetë motivues. Sipas disa mësimitdhënësve klasor, motivimi i nxënësve nuk është problem sepse „nxënësit zakonisht janë gjithmonë të motivuar dhe duan të marrin pjesë në ngjarje, shfaqje, ...veçanërisht në një moshë më të re“ (mësimitdhënësi klasor). Nxënësit motivohen gjithashtu nga llojet e ndryshme të njohjes që ata mund të marrin për pjesëmarrje dhe arritje në seksione. Këto mund të jenë vërtetime, lavdërime, libra, por edhe udhëtime shpërblyese që do të financohen nga komuna ose ministritë.

Megjithëse, pothuajse të gjithë mësimitdhënës të thonë se nxënës të duhet të përfshihen në punën e seksioneve sipas dëshirave dhe interesave të tyre, mendimet ndahen se si dhe në çfarë mase nxënës të mund / duhet të përfshihen në përcaktimin e llojit të seksioneve. Mendimi më i zakonshëm është se interesat e nxënësve duhet të ndiqen gjatë orëve të rregullta dhe bazuar në interesat e tyre të treguara, duhet të krijohen seksione, dhe ata vetë do të kenë lirinë për të zgjedhur se ku do të marrin pjesë. Ekziston një numër i vogël i mësimitdhënësve klasor që mendojnë se bashkësia e nxënësve mund të vendosë sepse ata mendojnë se nxënës të klasave të ulëta janë të vegjël. „Unë mendoj se në fillim atyre duhet t'u jepet një mundësi, dhe se ata mund të lejohen të notojnë“ derisa të gjenden. Me kalimin e kohës ajo dëshirë do të distilohet, unë dua këtë ose dua atë, por në fillim të gjithëve duhet t'u jepet një mundësi për t'u gjetur, sot ata janë me mua, nesër me tjetrin, pasnesër me të tretën, kështu që derisa të gjejnë saktësisht atë për të cilën interesohen dhe atë që do të azhurnojnë me atë punë, kështu që atyre u është dhënë ajo mundësi, sondazhi nuk do të luajë ndonjë rol këtu, shpjegon një mësimitdhënës klasor. Sidoqoftë, shumica e mësimitdhënësve lëndor besojnë se si në shumë aktivitete të tjera, (bashkësia e nxënësve) duhet të përfshihet, ky është zëri i nxënësve (mësimitdhënësi lëndor).

3.6. PËRCJELLJA E PUNËS NË AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE

Sa i përket përcaktimit nëse janë arritur qëllimet e seksioneve, shumica e mësimitdhënësve konsiderojnë se ato janë relativisht lehtë të dukshme në fund të vitit përmes „prezantimit të punës së bërë, projekteve, garave, bashkëpunimit me bashkësinë lokale“ (mësimitdhënës klasor) dhe llojeve të tjera të produkteve nga seksionet. Një pjesë e mësimitdhënësve, mendojnë se arritja e qëllimeve shihet edhe përmes ndryshimeve pozitive në njohuritë, aftësitë, shkathësitë e nxënësve, në ndërtimin e karakterit etj., derisa mësimitdhënësi lëndor mendojnë se ato mund të shihen përmes arritjeve në mësimin e rregullt sepse ato janë të ndërlidhura ndërmjetveti. Interesante është përgjigja e një mësimitdhënësi lëndor i cili konsideron se puna në këtë seksion ishte e suksesshme „nëse (nxënësi) do të vijë të marrë pjesë edhe vitin e ardhshëm“.

Shumica e mësimitdhënësve janë të vetëdijshëm se është e nevojshme që në mënyra të ndryshme të përcillet puna e nxënësve në seksione, të vlerësohet dhe evidentohet përparimi i tyre. Disa mësimitdhënës treguan se mund të përgatiten indikatorë për arritjet dhe se në përcjelljen dhe vlerësimin e arritjeve duhet të kyçen edhe nxënësit. Puna e nxënësve në seksionet „nuk duhet të notohet si në mësimin e rregullt, por në mënyrë të veçantë me lavdërime publike para gjithë shkollës“ – është qëndrimi i një mësimitdhënësi klasor, dhe në mënyrë të ngjashme janë shprehur edhe shumica e mësimitdhënësve. Vlerësimi i punës së nxënësve në seksione duhet të parashikohet në ligj, konsiderojnë mësimitdhënësit, nxënësit të shpërblehen në nivel shkollor dhe komunal, të ketë fonde për shpërblime për nxënës dhe mësimitdhënës, nxënësit të kenë mundësinë të marrin diplomë, t'u dhurohet libër, të kenë më shumë mjete mësimore. Nxënësit që kanë treguar rezultate më të mira në drejtim të qëllimeve të përcaktuara në seksionin e programit, të jenë mentorë të nxënësve të tjerë, sugjerojnë disa mësimitdhënës. E nevojshme është të ndiqet prania, pjesëmarrja dhe arritja e nxënësve. Kjo mund të bëhet në mënyra të ndryshme me përdorimin e instrumenteve të ndryshme, por mundet edhe me vetëvlerësim, ndërsa, për ndarjen e shpërblimeve duhet të përgatiten kritere të përshtatshme – konsiderojnë mësimitdhënësit.

Pothuajse të gjithë mësimitdhënësit konsiderojnë se vlerësimin duhet ta bëjnë mësimitdhënësit të cilët i drejtojnë seksionet. Njohuritë nga vlerësimi dhe arritjet duhet të evidentohen dhe dokumentohen. Ekzistojnë ide të ndryshme lidhur me atë se si të bëhet ajo, psh: të krijohet një koleksion i provave për të arriturat, të shënohet në ditar, në formularë të veçantë, të evaluohet me shkrim, të ekzistojë një pjesë shtesë tek dëftesat për pjesëmarrje në aktivitetet jashtëmësimore. Mësimitdhënësit lëndor, një numër i madh i tyre rekomandojnë që pjesëmarrja dhe arritjet e nxënësve të merren parasysh kur regjistrohen në shkollë të mesme.

Mësimitdhënësit pajtohen se edhe puna e tyre në realizimin e aktiviteteve të seksioneve, duhet të ndiqet njëjtë si puna në mësimin e rregullt. Lidhur me atë se kush duhet ta ndjekë atë, ata bien dakord që mund të bëhet nga bashkëpunëtorët profesional, por edhe aktivi profesional (në mënyrë që të ndihmojnë njëri-tjetrin). Sipas disa mësimitdhënësve edhe Këshilli i prindërve mund ta ndjekë punën e seksioneve. Sipas mësimitdhënësve edhe aktivet profesionale sigurisht që do të përfshihen në planifikimin e programeve edhe gjatë realizimit të aktiviteteve „*pavarësisht nga gjuha në të cilën realizohet mësimi. Në këtë mënyrë vjen deri në shkëmbim e idesh dhe përvojash të mësimitdhënësve lidhur me atë që ata do të punojnë dhe realizojnë*“ (mësimitdhënës lëndor). Disa mësimitdhënës, sugjerojnë formimin e një trupi koordinues, të përbërë në mënyrë interne nga kolegët e shkollës, e cila do të jepë ndihmë, mbështetje, ide për realizimin e seksioneve si dhe do të ndjekë punën e tyre. Kjo duhet të zgjidhet në mënyrë sistematike, në nivel komunal dhe në nivel të BZHA.

Aktivitetet e seksioneve janë transparente, shpesh kërkohet edhe përfshirja e prindërve, ndërsa prindërit janë të interesuar dhe të informuar edhe për produktet dhe prezantimet finale të punës së seksioneve. Kështu që, ata, në mënyrë joformale e ndjekin punën e tyre. Kjo është me rëndësi, për shkak se ndonjëherë nga ata kërkohen materiale për punë, përfshirjen e tyre apo thjesht t'i çojnë fëmijët në aktivitete të seksionit. Prandaj, shumica e mësimitdhënësve konsiderojnë se seksionet duhet t'i ndjekë Këshilli i prindërve, me qëllim që prindërit të jenë në rrjedha me aktivitetet dhe që të mund të jenë pjesëmarrës. „*Këshillat e prindërve do të ishin të mirëseardhura, por edhe sponsorimi i prindërve do të ishte i mirëpritur*“ thotë një mësimitdhënës klasor. Megjithatë, ka edhe mendime të ndryshme: „*Jo! Për shkak të ndërhyrjes në punën e mësimitdhënësve*“, „*Ata mund të përfshihen, por jo për sa i përket vlerësimit, sepse nuk janë kompetentë*“ thotë një mësimitdhënës klasor. Bashkëpunëtorët profesional dhe kolegët nga aktivet gjithashtu mund të përdorin instrumente për ndjekje si psh: çek lista, ndërsa prindërit mund të ndjekin punën e bërë në seksione.

PËRFUNDIME

1. Të gjithë mësimitdhënësit, konsiderojnë se duhet të ketë aktivitete jashtëmësimore nga fusha dhe lloje të ndryshme. Një numër i madh i mësimitdhënësve klasor mendojnë se ata duhet të jenë të lidhur me lëndët dhe programet mësimore.
2. Shumica e mësimitdhënësve, konsiderojnë se nuk ka kushte për realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore, kryesisht sepse nxënësit janë të mbingarkuar me një numër të madh orësh në mësimin e rregullt si dhe pse shkollat punojnë në dy ndërrime dhe nuk ka hapësirë tjetër ose kushte për realizimin e tyre.
3. Pothuajse të gjithë mësimitdhënësit konsiderojnë se nga aktivitetet jashtëmësimore përfitojnë nxënësit (për zhvillimin e tyre kognitiv, personal dhe social) dhe mësuesit (për zhvillimin e tyre profesional, suksesin në punë dhe komunikimin me nxënësit dhe kolegët).
4. Mësimitdhënësit mendojnë se duhet të organizohen seksione nga fusha të ndryshme dhe me qëllime të ndryshme. Se cilat seksione do të organizohen dhe realizohen në shkollë, varet nga: nevojat dhe interesat e nxënësve, kuadri mësimor në shkollë, kushtet dhe udhëheqja në shkollë dhe nga rregulloret e miratuara nga institucionet kompetente (MASH dhe BZHA), ku në rradhë të parë vijnë interesat e nxënësve.
5. Mësimitdhënësit mendojnë se mbingarkesa e nxënësve në mësimin e rregullt është një pengesë serioze në realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore. Nga ana tjetër, nxënësit rrallë e përmendin atë si një pengesë për të marrë pjesë në aktivitetet mësimore. Seksionet duhet të realizohen rregullisht, mundësisht një herë në javë para ose pas orëve të mësimin.
6. Mësimitdhënësit e konsiderojnë veten kompetent të planifikojnë dhe realizojnë punën në disa seksione. Shumica e mësimitdhënësve klasor e konsiderojnë veten kompetent në të gjitha fushat përveç muzikës, derisa mësimitdhënësit lëndor konsiderojnë veten kompetent në fushën elëndës së tyre. Pothuajse të gjithë konsiderojnë se në seksionet duhet të punohet në një mënyrë të ndryshme nga mësimi i rregullt (më së shumti në grup, individual, ekip, në projekte) dhe më të qetë, dhe se kanë nevojë për më shumë materiale.
7. Shumica e mësimitdhënësve nuk janë të motivuar të realizojnë aktivitete jashtëmësimore sepse mendojnë se ata nuk paguhen për këtë. Motivimi më i mirë do të kishte qenë pagesa shtesë për këtë, por ka dhe mësimitdhënës që konsiderojnë se do të ishte mirë që ata të hyjnë në fondin e orëve për mësim të rregullt dhe të merren parasysh në avancimin e karrierës.
8. Mësimitdhënësit dinë mënyra të ndryshme me të cilat mund të motivohen nxënësit për pjesëmarrje në seksionet, të ofrohen aktivitete interesante, të respektohen dëshirat dhe interesat e tyre, të përfshihet bashkësia e nxënësve në përcaktimin e llojeve të seksioneve. Megjithatë, ata nuk janë të motivuar për ta bërë këtë edhe sipas deklaratave të nxënësve, e rrallë është kjo praktikë nëpër shkolla. Praktika është që nxënësit zakonisht nuk informohen me kohë dhe mësuesit janë ata që përcaktojnë se cilët nxënës në cilët aktivitete jashtëmësimore do të marrin pjesë.
9. Mësimitdhënësit konsiderojnë se pjesëmarrja dhe arritjet e nxënësve në seksione duhet të përcillet, të evidentohet dhe të vlerësohet. Këtë duhet ta bëjnë mësimitdhënësit të cilët i realizojnë seksionet. Vlerësimi duhet të jetë përshkrues dhe i dokumentuar në dosjen e nxënësit apo si shtesë në dëftesë. Nxënësit duhet të marrin mirënjohje për arritjet në formë të çertifikatave, lëndatave, shpërblimeve.

-
- 10.** Puna e mësimdhënësve dhe arritjeve të nxënësve në seksionet është relativisht e thjeshtë për tu përcjellur sepse prezantohen produktet e punës së tyre dhe të gjithë të interesuarit mund t'i drejtojnë dhe vlerësojnë ato. Monitorimin duhat ta bëjnë bashkëpunëtorët profesionalë, por mund të bëhet edhe nga e aktiviteti profesional (për të ndihmuar njëri-tjetrin), madje edhe prindërit (por jo të vlerësojnë punën sepse nuk janë kompetent).

4. PËRVOJAT DHE MENDIMET E NXËNËSVE

Diskutimet në fokus grupe me nxënësit e mësimit klasor dhe lëndor organizohen me qëllim që të merren të dhëna cilësore për përvojat dhe interesat e nxënësve për aktivitetet jashtëmësimore. Më konkretisht për:

- ✓ pjesëmarrjen në aktivitetet jashtëmësimore;
- ✓ si bëhet përzgjedhja e nxënësve për aktivitetet jashtëmësimore;
- ✓ si punohet në aktivitetet jashtëmësimore;
- ✓ a janë të dobishme aktivitetet jashtëmësimore për nxënësit;
- ✓ cili është interesi i nxënësve për të marrë pjesë në lloje të ndryshme të seksioneve.

Më poshtë janë konstatimet themelore nga diskutimet në fokus grupet dhe ilustrohen me deklaratat nga pjesëmarrësit në diskutime.

4.1. EKZISTOJNË NDRYSHIME TË MËDHA MIDIS SHKOLLAVE SA I PËRKET PËRFAQËSIMIT TË VEPRIMTARIVE JASHTËMËSIMORE

Diskutimet në fokus grupe u organizuan në atë mënyrë që nxënësit nga e njejta shkollë morën pjesë në një grup, e cila mundësoi që të merren njohuri për situatën për aktivitetet jashtëmësimore në shkollën konkrete. Të dukshme janë dallimet e mëdha midis shkollave kur bëhet fjalë për realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore. Vetëm në dy, nga gjithsej trembëdhjetë shkolla, mund të konstatohet se ofrohen dhe realizohen aktivitete të ndryshme jashtëmësimore. Në këto shkolla ka aktivitete të ndryshme jashtëmësimore: seksione, vizita në institucione të ndryshme, aksione humanitare dhe ekologjike, pjesëmarrje në manifestime të ndryshme, bashkëpunim me shkollat tjera etj. Në këto shkolla, pothuajse të gjithë nxënësit të cilët kanë marrë pjesë në diskutimet në fokus grupe, kanë numëruar aktivitete të ndryshme jashtëmësimore ku kanë marrë pjesë, derisa shumica janë anëtarë në më shumë se një „Unë jam në seksionet e matematikës, biologjisë, kimisë, fizikës dhe arsimit fizik“, për shembull ka deklaruar një nxënës i mësimit lëndor.¹⁹

Në njërin nga shkollat ka aktivitete të ndryshme jashtëmësimore brenda shkollës dhe jashtë saj (vizita, pjesëmarrje në projekte, bashkëpunim me shkolla të tjera në vend dhe nga vendet e tjera), por nxënësit rrallë përfshihen në seksione. Në dhjetë shkollat e tjera, praktika më e zakonshme është të realizohen kryesisht aktivitete në fushën e sportit dhe muzikës (diku në numër më të madh, diku më të vogël), ndoshta sepse përmes atyre aktiviteteve shkolla prezantohet në mjedisin lokal, aktivitetet projektuese për zhvillim të shkathtësive qytetare dhe sociale që realizohen përmes projekteve të ndryshme (por jo në mënyrë të vazhdueshme dhe të rregullt) dhe një

19 Në mënyrë që të sigurohet anonimiteti, kur citohet një deklaratë e nxënësit, do të përdoret gjinia mashkullore për të dy gjinitë dhe nuk do të deklarohet vendi/shkolla.

numër i kufizuar të seksioneve për zgjerimin e njohurive në fusha të caktuara që zakonisht aktivizohen para fillimit të garave apo vetëm organizojnë përgatitjen e një numri të vogël të nxënësve që marrin pjesë në gara.

Në shumë shkolla në mësimin klasor nuk ka seksione dhe aktivitetet e vetme jashtëmësimore janë përgatitjet e një numri të caktuar të nxënësve për pjesëmarrje në gara apo shfaqje në nivel të shkollës dhe pjesëmarrja e rrallë e nxënësve të caktuar në projekte. Sipas përgjigjeve të nxënësve nga mësimi lëndor, në shumicën e paraleleve të tyre, në aktivitete të ndryshme jashtëmësimore janë përfshirë ndërmjet 20% dhe 50% të nxënësve, derisa disa prej tyre nuk dinë për aktivitetet jashtëmësimore. *„Nuk kam dëgjuar për një seksion dhe nuk jam përfshirë. Kam marrë pjesë në shfaqje në shkollë“* shpjegoi një nxënës i mësimit lëndor. Në shkolla të tilla, nxënësit flasin me entuziazëm për përvojat e rralla me aktivitete (sport, muzikë) të organizuara jashtë shkollës nga klube ose shoqëri artistike.

Shumica e nxënësve të cilët janë përfshirë në aktivitete jashtëmësimore janë në gjendje të shpjegojnë se çfarë dhe si punojnë në kaudër të aktiviteteve jashtëmësimore dhe pse kjo është e dobishme, e rëndësishme dhe interesante për ta. *„Unë shkoj në seksionin e artit dhe vazhdoj akoma, që nga fillimi kur isha në klasën e gjashtë fillova të shkoj në seksion. Këtë e bëj që të mund të vazhdoj karrierën time në art dhe... do të doja të shkoj atje përsëri. Pastaj, ata vizatime mundemi vetë t'i ekspozojmë në fund të vitit... për festën e patronatit të shkollës“* nxënës nga mësimi lëndor, ndërsa një nxënës nga mësimi klasor nga ajo që ka marrë pjesë në një projekt nga ekologjia shpjegoi se ishte *„të japim ide për kursimin e energjisë“*.

Seksionet punojnë në kohë të ndryshme të ditës, varrësisht nga ndërimi në të cilën ndodhen nxënësit: herë para, herë pas orëve, ndërsa aktivitetet e tjera jashtëmësimore mbahen në një kohë të përshtatshme për aktivitetin. Seksionet më së shpeshti mbahen një herë në javë, diku edhe më rrallë. Puna e seksioneve për zgjerimin e njohurive shpesh reduktohet në përgatitje për gara dhe para garave puna e tyre intensifikohet, dhe ky gjithashtu është edhe rasti me përgatitjet për shfaqje. Në shumë shkolla ekziston një praktikë që nxënësit e mësimit lëndor që marrin pjesë në garra dhe shfaqje të „lirohen“ nga mësimi i rregullt, ndërsa në mësimin klasor përgatitjet të bëhen gjatë kohës së ndonjë ore të rregullt si psh. *„Neve, mësuesja e lëndës së arsimit fizik na i jepte ato detyra për ushtrime në matematikë për gara. Të tjerët luanin, ndërsa ne zgjidhnim detyra“* (nxënës nga mësimi klasor) ndërsa për shfaqje gjatë orëve të mësimit në lëndët përkatëse. *„Kur kishim arsim fizik, muzikor, figurativ na përgatit për Unë kam talent“* (nxënës nga mësimi klasor). Në njërin nga shkollat në mësimin lëndor realizohet mësim tërëditor dhe aty aktivitetet jashtëmësimore realizohen gjatë kohës së lirë të nxënësve, siç ka shpjeguar një nxënës *„Kohën e lirë nuk e shfrytëzojmë për të luajtur videoloja por shkruajmë këngë dhe i dërgojmë te Razvigorçe“*.

Grupet e aktiviteteve jashtëmësimore variojnë në varësi të natyrës së aktivitetit dhe lëvizin nga më pak se 5 nxënës (për pjesëmarrje në një projekt ose përgatitje të një pike për shfaqje) deri te krejt nxënësit e paraleles apo shkollës, për shembull për pjesëmarrje në aksion ekologjik. Zakonisht ka nga 10 deri 20 nxënës në të shumtën e seksioneve për të marrë njohuri apo zhvillim të kreativitetit. Nxënësit a do të jenë nga një apo më shumë klasa varet prej natyrës së aktivitetit, por te aktivitetet për nxënësit e mësimit lëndor më së shumti janë nga më shumë klasa. Në mësimin klasor, varësisht nga aktiviteti, ndonjëherë janë të përfshirë 3-5 nxënës (gara, projekte, ndonjëherë shfaqje), ndërsa ndonjëherë e tërë klasa (shfaqje, ndonjëherë ndonjë aksion shkollor).

Rregullshmëria e nxënësve të mësimit lëndor në aktivitetet jashtëmësimore varet nga natyra e tyre, por ato me kohëzgjatje të shkurtër janë të rregullta, ndërsa ato që zgjasin tërë vitin ndodh që ta braktisin deri në fund. Arsyja e parregullsisë së tyre janë detyrimet shtesë dhe fakti që mësimdhënësit nuk kërkonin rregullshmëri: *„Ndonjëherë nuk mund të jemi të rregullt, kemi obligime tjera“* shpjegon nxënësi nga mësimi lëndor. Nxënësit nga mësimi klasor kur janë të përfshirë në aktivitetet jashtëmësimore janë të rregullt.

Sipas rregullës, të gjitha aktivitetet e mësimit klasor i realizon mësimsdhënësi klasor, ndërsa në mësimin lëndor seksionet i drejtojnë mësimsdhënësit lëndor, aktivitetet projektuese i drejtojnë mësimsdhënësit të ndryshëm, ndërsa disa aktivitete si psh., zgjidhja e konflikteve ose menaxhimi me dhunën i drejtojnë psikologët e shkollës.

Në shkollat njëgjuhëshe ka shembuj të rrallë të aktiviteteve të përbashkëta me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore ose brenda Projektit të bashkëpunimit ndëretnik apo brenda kornizave të projektit Erasmus apo projektit e-binjakëzim. Edhe në shkollat me më shumë gjuhë mësimore pothuajse nuk ka aktivitete jashtëmësimore. Përgatitjet për shfaqje për ditën e shkollës zakonisht realizohen sipas pikës për shfaqje dhe ato zakonisht përgatiten në nivelin e klasës që do të thotë se nuk ka përzjerje të nxënësve nga gjuhë të ndryshme mësimore dhe nxënësve nga klasa të tjera. Përjashtim janë aktivitetet përmes programit „Nansen“ dhe në kornizat e projektit „Forcimi i bashkëpunimit etnik në komuna“, dhe sipas deklaratës së një nxënësi „*ato ishin vetëm kur kishte një takim të caktuar dhe ndonjë vizitë nga dikush jashtë shkollës*“. Të gjithë nxënësit mendojnë se do të ishte mirë të kishin aktivitete të përbashkëta me nxënës që mësojnë në gjuhë tjetër mësimore për tu njohur më mirë dhe për tu shoqëruar.

4.2. MËSIMDHËNËSIT ZAKONISHT VENDOSIN SE CILËT NXËNËS DO TË PËRFSHIHEN NË AKTIVITETE

Megjithëse, parimi themelor për pjesëmarrje në aktivitete jashtëmësimore duhet të jetë vullnetarizmi dhe e drejta e zgjedhjes, sipas deklaratave të nxënësve, më shpesh mësimsdhënësit janë ata që zgjedhin nxënësit për pjesëmarrje në aktivitete jashtëmësimore. Kjo është e kuptueshme nëse marrim parasysh se në praktikë shumica e aktiviteteve që realizohen (shfaqje, gara sportive, muzikore apo gara nga lëndë të caktuara) synojnë të paraqesin suksesin e nxënësve dhe të shkollës. Për shembull në një shkollë nxënësit shpjeguan se mësimsdhënësi tha që nxënësi ishte i mirë në lojë dhe se mësimsdhënësi thjesht e dinte dhe kështu vendosi (edhe për seksione tjera), në një tjetër mësimsdhënësi përzgjodhi ata që do të marrin pjesë në projekt dhe u tha atyre se atje do tu thuhej se çfarë do të bënin. Gjatë përzgjedhjes së nxënësve për aktivitetet jashtëmësimore, mësimsdhënësit shpesh drejtohen nga sukcesi i nxënësve „*Neve gjithashtu na zgjodhi mësuesja, sipas notave që kishim*“ (nxënës nga mësimi klasor). Ndonjëherë gjatë zgjedhjes mësimsdhënësit nuk kujdesen për barazinë gjinore: „*Nuk jam i përfshirë*“. Në shfaqje ka vetëm vajza. Djemt nuk ishin të përfshirë as në shfaqjen për gjuhën maqedonase“ (nxënës nga mësimi klasor).

Në shkollat ku seksionet nuk punojnë rregullisht (dhe kështu janë shumica e shkollave ku u zhvilluan diskutimet) nxënësit zakonisht nuk informohen për ekzistencën e tyre. Nxënësit nga mësimi lëndor ndonjëherë marrin informacione nga mësimsdhënësit në orët e rregullta dhe mund të paraqiten për pjesëmarrje, dhe ndonjëherë informacionet i marrin nga nxënësit më të moshuar: „*Unë e dija nga vëllai im dhe jo nga shkolla*“. Shpesh nxënësit e interesuar aplikojnë vetë nëpër gara e pastaj mësimsdhënësit lëndor organizojnë përgatitjet e tyre. Ndonjëherë nxënësit e interesuar kanë mundësinë të aplikojnë edhe në kor e orkestër dhe mësimsdhënësi bën një zgjidhje varësisht nga „talenti“. Në mësimin klasor, seksionet pothuajse nuk punojnë dhe nxënësit nuk e dinë se disa seksione ekzistojnë në nivel të shkollës.

Situata është e ndryshme në një nga shkollat, e cila ka një numër të madh të aktiviteteve jashtëmësimore dhe një numër më të madh të nxënësve të përfshirë. Në të, nxënësit informohen paraprakisht (në fillim të vitit) për seksionet dhe ata vetë zgjedhin se në cilën pjesë do të përfshihen, varësisht nga interesat personale. „*Mësuesi*

na informon për fillimin e punës së seksionit dhe ne paraqitemi“, „Për seksionin ekologjik, mësuesi na tha – të interesuarit të paraqiten“ (nxënës nga mësimi lëndor). Në këtë shkollë edhe nxënësit e klasës së 5-të ishin të informuar se cilat seksione ekzistojnë.

Të gjithë nxënësit që nuk ishin të informuar për punën e seksioneve mendojnë se duhet të ishin informuar me kohë „sepse unë jam nxënës në këtë shkollë“, „sepse duhet të na informojnë për gjithçka në shkollë“ (nxënës nga mësimi lëndor) ose „sepse mund të ndodhë në gjysmë të vitit të mësojmë se ka ndonjë seksion, dhe do të donim të shkonim si për shembull në orkestër“ (nxënës nga mësimi lëndor).

4.3. NË AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE ZAKONISHT PUNOHET MË NDRYSHE SESA NË MËSIMIN E RREGULLT

Shumica e nxënësve që kanë përvojë në punën në seksione apo aktivitete të tjera jashtëmësimore, deklarojnë se në to punojnë „më lirshëm, më të relaksuar sesa në orët mësimore“, „jemi shoqëruar më shumë, kemi ndihmuar njëri-tjetrin“ (nxënës nga mësimi lëndor). Atyre iu pëlqen kjo mënyrë e punës „sepse nuk kemi detyra shtëpie, nuk kemi nota, punojmë atë që na intereson“ (nxënës nga mësimi lëndor), „argëtohem sidomos kur kemi aktivitete ekologjike dhe humanitare“ (nxënës nga mësimi klasor), „edhe mësojmë edhe luajmë, ashtu disi mësojmë nëpërmjet lojës“ (nxënës nga mësimi klasor). Përgatitjet për gara si në mësimin klasor edhe në atë lëndor janë ngjashëm me punën në mësimin e rregullt vetëm se zgjidhen detyra më të ndërlikuara.

Kishte nxënës që thanë se nuk dinin si punohet në seksione dhe a u pëlqen sepse nuk marrin pjesë në asnjë seksion. Disa nxënësve nuk u pëlqen fakti se këto aktivitete zhvillohen pas „orëve të lodhshme“.

4.4. NXËNËSIT DËSHIROJNË TË PËRFSHIHEN NË AKTIVITETE JASHTËMËSIMORE DHE I KONSIDEROJNË SI TË DOBISHME

Të gjithë nxënësit që janë/kanë qenë të përfshirë në ndonjë aktivitet jashtëmësimor mendojnë se ata janë të dobishme. Në varësi të aktiviteteve në të cilat janë përfshirë, ata përfitimet i shohin në:

- ✓ përvetësimi i njohurive dhe aftësive të reja: „mësuam si të këndojmë“, „të recitojmë më mirë“, „ta përmirësoj stilin tim dhe zbatoj idetë e mia“ (në artin figurativ), „mësuam fjalë të reja“ (në gjuhë të huaj), „i mësuam shenjat e komunikacionit“, „fitova përvojë në aktrim“, „mësuam gjëra të reja“ etj.
- ✓ përvoja pozitive sociale: „shkëmbejmë ide dhe shoqërohemi me njëri - tjetrin“, „mësuam të komunikojmë“, „takuam shokë të rinj“, „bashkëpunojmë me nxënësit nga klasat shqipe“, „respektojmë njëri – tjetrin (me nxënës nga gjuhë tjetër mësimore), siç respektohem dhe ndërmjet veti“ etj.
- ✓ Përvetësimi i kompetencave personale dhe shoqërore: „të jemi këmbëngulës dhe të qëndrueshëm“, „kemi mësuar se si të pranojmë humbjen“, „të jemi solidarë, njerëzorë“, „të punojmë si ekip dhe pa diskriminim“ etj.

Edhe nxënësit nga klasat e ulëta të cilët nuk morën pjesë në seksionet në shkollë, me interes dhe entuziazëm flasin për aktivitete të tjera, në të cilat ata marrin pjesë jashtë shkollës (ndërsa do të mund të realizoheshin edhe në shkollë), si që janë vallëzimi, drama, klubi sportiv.

4.5. NXËNËSIT SHPESH NUK E KANË IDENË SE ÇFARË MUND/DO TË DONIN TË BËNIN NË SHKOLLË JASHTË ORËVE

Kur në diskutimet në fokus grupe, nxënësit u pyetën se çfarë do të donin të bënin në shkollë jashtë orëve, shumica e tyre nuk e kishin idenë. Më vonë, kur në bisedë u përmendën disa aktivitete jashtëmësimore të mundshme dhe u diskutua nëse ata do të interesoheshin për aktivitete të tilla, nxënësit e mësimit lëndor paraqitën disa përvoja pozitive nga lloje të ndryshme të aktiviteteve, ndërsa nxënësit e mësimit edhe klasor edhe lëndor treguan interes për lloje të ndryshme të aktiviteteve jashtëmësimore nëse ofrohen:

- ✓ aktivitete në të cilat do të mësojnë më shumë apo diçka më interesante në lëndë të caktuara mësimore (pothuajse në të gjitha fushat e lëndëve) që të përfitojnë „më shumë njohuri për atë që na intereson, të mësojmë për religjion tjetër, të komunikojmë me moshatarë tjerë, të flasim gjuhë tjetër, të garojmë me nxënës të mirë“ (nxënës nga mësimi lëndor).
- ✓ aktivitete përmes të cilave ata do të zhvillojnë kreativitetin e tyre, ku disa preferojnë pjesën e artit, disa seksionin poetik, disa të tjerë seksionin dramatik, derisa disa nuk duan asnjë sepse mendojnë se nuk janë të mirë në art.
- ✓ pjesëmarrje në shfaqje sepse „atyre u pëlqen të këndojnë“, „duan ta përmirësojnë performancën në skenë“. „unë dua të marr pjesë në diçka muzikore. Në orkestër apo kor. Dhe për recitim“ (nxënës nga mësimi klasor). Ka edhe nga ata që duan ta zvogëlojnë ankthin psh. „tejkalimi i ankthit dhe nxjerrja në pah i talenteve“ (nxënës nga mësimi lëndor)
- ✓ aktivitete përmes të cilëve ata do të zhvillojnë cilësi pozitive dhe do të mësojnë si të sillen për „shoqërim dhe mirëkuptim më të mirë“, „që të jemi të kulturuar“, „kjo është bon ton“, „për të qenë pozitiv dhe të lumtur“. Nxënës të tjerë besojnë se ata tashmë punojnë mjaftueshëm në lëndën e arsimit qytetar dhe aktiviteteve projektuese.
- ✓ aktivitete për zhvillimin e një stili të shëndetshëm jetësor për të cilën shumica e nxënësve janë të interesuar sepse ata duan të kujdesen për mjedisin, jetën e shëndetshme dhe të ushqyerit e shëndetshëm, „për të ruajtur mjedisin tonë“, „të zbatojmë eko patrulla“, „për të qenë të shëndetshëm“.
- ✓ shumica e nxënësve janë të interesuar të shoqërohen me nxënës të tjerë nga gjuhë të tjera mësimore sepse „duke punuar në aktivitete të përbashkëta, do të na jepet mundësia të mësojmë dhe shoqërohemi me nxënës nga një gjuhë tjetër mësimore, por për këtë duhet të na lejojë arsimtarja apo të na organizojë arsimtarja me arsimtaren tjetër që jep mësim në gjuhë tjetër, qoftë në maqedonisht apo...“ (nxënës nga mësimi lëndor). „Do të merrim pjesë edhe me fëmijë që flasin gjuhë tjetër edhe me fëmijë me nevoja të veçanta. Sepse të gjithë duhet të jemi shokë dhe të respektojmë njëri – tjetrin“ (nxënës nga mësimi klasor).

Opinionet për aktivitetet për përvetësimin e shkathtësive praktike janë të ndara: disa nxënës mendojnë se kanë nevojë për to dhe është mirë që t'i kenë në shkollë, ndërsa të tjerët nuk janë të interesuar, disa mendojnë se janë të vegjël për aktivitete të tilla dhe të tjerë thonë se bëjnë aktivitete të tilla në shtëpi.

PËRFUNDIME

1. Shumica e shkollave ofrojnë një numër të kufizuar të aktiviteteve jashtëmësimore si për nga lloji ashtu edhe për nga përmbajtja. Më të zakonshmet janë aktivitetet përmes të cilave afirmohet shkolla në mjedisin lokal – sportive dhe kulturore – artistike dhe ato më së shpeshti realizohen në mënyrë periodike.
2. Nxënësit nuk informohen në kohë për aktivitetet jashtëmësimore në shkollë, kështu që një numër i madh i nxënësve nuk janë të përfshirë në aktivitetet jashtëmësimore, veçanërisht në seksione. Zakonisht nxënësit nuk kanë mundësi të vendosin për aktivitetet jashtëmësimore në të cilat do të marrin pjesë, por zgjedhja bëhet nga vetë mësuesit.
3. Nxënësit e përfshirë në aktivitetet jashtëmësimore kanë përvoja pozitive, iu pëlqen mënyra e punës, janë të vetëdijshëm për përfitimet dhe duan të marrin pjesë në aktivitete të ndryshme jashtëmësimore.
4. Shumica e nxënësve nuk kanë informacion dhe përvojë të mjaftueshme me aktivitetet jashtëmësimore dhe nuk dinë çfarë të presin dhe çfarë të kërkojnë nga aktivitetet jashtëmësimore.

5. PËRVOJAT DHE MENDIMET E PRINDËRVE

Prindërit janë anketuar me qëllim që të shihet se si, sipas tyre, zhvillohen aktivitetet jashtëmësimore në shkollë dhe si ata, si prindër, do të dëshironin të zhvilloheshin në interes të fëmijëve të tyre.

Përgjigjet e prindërve shfaqen për çdo aktivitet jashtëmësimor, në formë të grafikoneve dhe/ose si interpretime të përmbledhura të të dhënave kuantitative.

5.1. SEKSIONE

Sipas përgjigjeve të prindërve, fëmijët e tyre në vitin shkollor 2018/19 më së shpeshti kanë marrë pjesë në seksione për zgjerimin e njohurive nga lëndë/fusha të caktuara, dhe dukshëm më pak fëmijë morën pjesë në punën e llojeve të tjera të seksioneve. Me rëndësi është të përmendet se çdo i treti prind është përgjigjur se fëmija e tij nuk ka marrë pjesë në punën e ndonjë seksioni.

Pak më shumë se gjysma e prindërve mendojnë se fëmijët e tyre përfitojnë më së shumti nga seksionet për zgjerimin e njohurive nga lëndë/fusha mësimore, ndërsa çdo i pesti prind mendon se do të përfitonin më shumë nga seksionet për mbështetjen e zhvillimit personal dhe social të nxënësve. I parëndësishëm është numri i prindërve që mendojnë se fëmijët e tyre nuk kanë ose nuk do të përfitojnë nga seksionet.

Sipas pothuajse gjysmës së prindërve, pengesa më e madhe për të punuar në numër më të madh seksionesh në shkollën e fëmijëve së tyre janë kushtet e kufizuara hapësirore në shkollë, dhe si pengesë e dytë ata e konsiderojnë kohën e kufizuar për shkak të punës me ndërrime (çereku i prindërve), pastaj edhe mungesa e mjeteve materiale/financiare për realizim. Shumë pak prindër besojnë se mosinteresimi i nxënësve apo mungesa e mbështetjes prindërore është një pengesë për angazhimin e nxënësve në punën e seksioneve. Pothuajse të gjithë prindërit mendojnë se është e rëndësishme që shumicës së nxënësve tu mundësohet të marrin pjesë në ndonjë seksion sipas zgjedhjes së tyre.

Lidhur me mendimin sa e rëndësishme është që prindërit të marrin pjesë në vendimmarrjen se çfarë seksionesh do të organizohen dhe realizohen në shkollë, pothuajse gjysma e prindërve mendojnë se është e rëndësishme, dhe pothuajse një e treta se nuk është me rëndësi.

5.2. AKSIONET NË SHKOLLË DHE/OSE NË KOMUNITET

Në vitin shkollor 201/19, pak më shumë se gjysma e nxënësve morën pjesë në aksione humanitare në kuadër të shkollës, ndërsa një numër dukshëm më i vogël në aksionet ekologjike të shkollës. Një numër i vogël i nxënësve morën pjesë në aksione të komunitetit, ndërsa një në dhjetë prindër është përgjigjur se fëmiju i tij nuk ka marrë pjesë në ndonjë aksion.

Sipas prindërve, pengesa më e madhe për realizimin e aksioneve në shkollë apo komunitet është koha e kufizuar për shkak të punës me ndërrime në shkollë (36% prindër) dhe mungesa e mjeteve materiale/financiare për realizim (37% prindër). Mosinteresimi i nxënësve dhe mbështetja e prindërve pothuajse nuk paraqesin pengesa, sipas mendimit të prindërve. Një pjesë e prindërve (14%) nuk shohin pengesa reale për realizim.

Shumica e prindërve janë të mendimit se nxënësit përfitojnë shumë nga aksionet në shkollë dhe nga aksionet në komunitet. Përderisa disa prindër u japin përparësi aksioneve në shkollë. Njëkohësisht, pothuajse të gjithë prindërit mendojnë se është shumë e rëndësishme që shumicës së nxënësve t'u mundësohet të marrin pjesë në aksionet e shkollës dhe komunitetit.

Mendimi i prindërve për rëndësinë e pjesëmarrjes së tyre në procesin e vendimmarrjes për llojet e aksioneve që do të organizohen nga shkolla si dhe për atë se cilët nxënës do të marrin pjesë në të, është pothuajse identike me rëndësinë e pjesëmarrjes në vendimmarrje për seksionet: rreth gjysma mendojnë se është e rëndësishme, një e treta se nuk ka rëndësi nëse marrin pjesë apo jo në vendimmarrje, dhe pjesa tjetër se nuk është me rëndësi që të marrin pjesë.

5.3. AKTIVITETET JASHTËMËSIMORE ME GRUPE NXËNËSISH „TË PËRZIERA“ NGA GJUHË TË NDRYSHME MËSIMOR

Pothuajse dy të tretat e prindërve u përgjigjën se fëmijët e tyre gjatë vitit shkollor 2018/19 nuk kanë marrë pjesë në aktivitetet jashtëmësimore me nxënës që mësojnë në gjuhë tjetër mësimore. Dy herë më shumë pjesëmarrës morën pjesë në aktivitete me fëmijë që mësojnë në gjuhë tjetër mësimore në shkollën e tyre, sesa me nxënës nga shkolla tjera

Pothuajse një e treta e prindërve nuk shohin pengesa reale dhe nuk janë kundër, aktiviteteve jashtëmësimore të përbashkëta me nxënës nga gjuhë të ndryshme mësimore, derisa një e katërta si pengesa më të mëdha i konsiderojnë kushtet e kufizuara hapësirore në shkollë, dhe diç më pak hapësirën dhe kushtet materiale. Një numër i vogël i prindërve mendojnë se pengesë është mosinteresimi i nxënësve apo mungesa e mbështetjes së prindërve.

Prindërit janë të mendimit se nxënësit nga gjuhë të ndryshme mësimore do të përfitonin më shumë nga seksionet e përbashkëta dhe aksionet e përbashkëta në shkollë dhe komunitet. I papërfillshëm është numri i prindërve që mendojnë se fëmijët e tyre nuk kanë ose nuk do të kenë dobi nga aktivitetet jashtëmësimore me nxënës që mësojnë në gjuhë tjetër mësimore

Një numër i madh i prindërve (70%) janë të mendimit se është e rëndësishme të organizohen aktivitete me grupe „të përziera“ në të cilat do të marrin pjesë shumica e nxënësve nga gjuhë të ndryshme mësimore. Numri i prindërve që mendojnë se kjo nuk ka rëndësi është më i vogël se 10%.

Më shumë se gjysma e prindërve mendojnë se është e shumë e rëndësishme që ata të përfshihen në procesin e vendimmarrjes për aktivitetet jashtëmësimore me grupe „të përziera“ të nxënësve që do të organizohen nga shkolla, ndërsa një numër shumë i vogël i prindërve mendojnë se ajo është më pak e rëndësishme apo aspak

e rëndësishme. Shpërndarja e përgjigjeve është shumë e ngjashme me atë të rëndësisë së pjesëmarrjes në vendimmarrjen për seksionet dhe aksionet.

5.4. AKTIVITETET JASHTËSHKOLLORE

Gjysma e nxënësve gjatë vitit shkollor 2018/19 kanë marrë pjesë në ekskursione njëditore, një e treta në ekskursione shumë ditore, dhe një numër i papërfillshëm në vizita në shkolla brenda apo jashtë vendit. Çdo nxënës i shtatë nuk ka marrë pjesë në asnjërën nga aktivitetet e paraqitura jashtëshkollore.

Sipas prindërve, pengesa më e madhe për organizimin e më shumë aktiviteteve jashtëshkollore është mungesa e mjeteve materiale/financiare për realizim, ndërsa çdo i katërti prind nuk sheh pengesa reale për të patur aktivitete të tilla.

Më shumë se gjysma e prindërve mendojnë se nxënësit do të përfitonin më shumë nëse në shkollë realizohen më shumë aktivitete jashtëshkollore, dhe pak më shumë se një e katërta e tyre mendojnë se do të përfitonin më shumë nëse vizitonin shkolla të tjera brenda dhe jashtë vendit. I papërfillshëm është numri i prindërve që mendojnë se nxënësit nuk kanë ose nuk do të kishin dobi nga aktivitetet jashtëshkollore.

Shumica e prindërve (84%) janë të mendimit se organizimi në aktivitetet jashtëshkollore në të cilën do të përfshiheshin më shumë nxënës nga shkolla është me shumë rëndësi, përkundër një përqindjeje të papërfillshme të prindërve që kanë mendim të kundërt. Si edhe për aktivitetet e tjera jashtëmësimore, një numër më i madh i prindërve (64%) konsiderojnë se është me rëndësi që ata të marrin pjesë në vendimmarrjen për aktivitetet jashtëshkollore në shkollë. Një në çdo dhjetë prind mendon se nuk është me rëndësi që ata të marrin pjesë në vendimmarrjen.

5.5. AKTIVITETE TUTORIMI/METORIMI

Një numër i madh i prindërve do të kishin dashur që fëmijët e tyre të përfshihen në aktivitete tutorimi/mentorimi. Dukshëm i madh është numri i prindërve të cilët duan që fëmijët e tyre të jenë tutorë ose mentorë sesa ata që mendojnë se fëmijët e tyre kanë nevojë për ndihmë nga një tutor ose mentor. Një numër i vogël i prindërve nuk do të kishin dashur që fëmijët e tyre të marrin pjesë në ndonjë lloj të aktiviteteve të tilla.

Rreth gjysma e prindërve mendojnë se aktivitetet e tutorimit/mentorimit do të ishin në dobi më të madhe edhe të nxënësve që japin mbështetje edhe të atyre që e marrin mbështetje. Pothuajse një e katërta e prindërve mendojnë se dobi më të madhe do të kishin edhe mësimitdhënësit edhe nxënësit. Për sa i përket përfitimeve të nxënësve, një numër i madh i prindërve mendojnë se më shumë do të përfitonin nxënësit që marrin mbështetje tutorimi/mentorimi, nga ata që mendojnë se më shumë do të përfitonin nxënësit që japin ndihmë tutorimi/mentorimi. I papërfillshëm është numri i prindërve që mendojnë se dobi më të madhe do të kishin mësimitdhënësit

Mbi 80% e prindërve mendojnë se është me rëndësi ose shumë e rëndësishme në shkollë të organizohen aktivitete tutorimi/mentorimi, dhe pothuajse se nuk ka prindër që mendojnë se kjo nuk është aspak e rëndësishme.

Më shumë se gjysma (63%) e prindërve mendojnë se është me rëndësi ose shumë e rëndësishme edhe ata të përfshihen në aktivitete tutorimi/mentorimi, ndërsa 5% se përfshirja e tyre nuk është aspak me rëndësi.

5.6. ORGANIZIMI I NXËNËSVE

Pothuajse dy të tretat e prindërve mendojnë se bashkësia e klasës dhe kryetari i saj duhet të përfshihen në zgjedhjen e të gjitha problemeve që paraqiten në paralele, një numër më i vogël i prindërve mendojnë se duhet të përfshihen në zgjedhjen e vetëm disa problemeve, ndërsa shumë të rrallë janë prindërit që mendojnë se bashkësia e klasës nuk duhet të përzihet në zgjedhjen e problemeve në klasë.

Sipas më shumë se gjysmës së prindërve bashkësia e shkollës/nxënësve duhet të përfshihet në marrjen e vendimeve nga të gjitha sferat e veprimit në shkollë që janë në interes të nxënësve, si prioritet i dytë është përfshirja në vendimmarrje vetëm në ato sfera të veprimit në shkollë që janë në interes të nxënësve, derisa si prioritet i tretë është mbrojtja e fëmijëve të drejtat e të cilëve rrezikohen në shkollë

Lidhur me çështjen e përfitimeve të funksionimit demokratik të bashkësisë së shkollës dhe klasës, dy të tretat e prindërve mendojnë se ajo është zhvillimi i kulturës demokratike tek nxënësit, derisa si përfitim i dytë, e njohin zgjedhjen efikase të problemeve ndërmjet nxënësve. Kur bëhet fjalë për vlerësimin e rëndësisë së organizimit të nxënësve për përfaqësim të interesave të nxënësve në shkollë, numër më i madh i prindërve (88%) janë të mendimit se kjo është me shumë rëndësi. Për dallim nga ata, një numër mjaft i vogël i prindërve mendojnë se kjo nuk është me rëndësi.

Shumica e prindërve mendojnë se është shumë e rëndësishme për ta që të marrin pjesë në përfaqësimin e interesave të nxënësve në klasë dhe në shkollë, për dallim prej tyre, çdo i dhjeti është i mendimit se kjo është pak e rëndësishme ose e parëndësishme.

5.7. KAMPET / SHKOLLAT PËR NXËNËSIT

Shumica e prindërve mendojnë se kampet/shkollat janë më të dobishme për nxënësit, derisa rreth një e katërta e prindërve mendojnë se ato janë më të dobishme për shkollën. I papërfillshëm është numri i nxënësve që mendojnë se ato janë më të rëndësishme për mësuesit dhe prindërit.

Më shumë se gjysma e prindërve janë dakord që fëmijët e tyre të marrin pjesë në kamp/shkollë vetëm nëse janë të organizuara nga shkolla, ndërsa çdo i pesti vetëm nëse nuk duhet t'i finansojnë prindërit. Pak prindër duan që fëmijët e tyre të marrin pjesë në kampe/shkolla verore pavarësisht nga kushtet. I papërfillshëm është numri i prindërve që nuk do të donin që fëmijët e tyre të marrin pjesë në aktivitete të tilla jashtëshkollore (grafikon 19). Dy të tretat e prindërve pajtohen me atë se këto lloj aktiviteteesh janë me rëndësi ose shumë të rëndësishme, ndërsa vetëm një në dhjetë prind mendojnë se nuk janë të rëndësishme

PËRFUNDIME

1. Sipas përgjigjeve të prindërve, fëmijët e tyre në vitin shkollor 2018/19 ishin më shpesh të përfshirë në aksione të ndryshme në shkollë ose bashkësi dhe në shëtitje njëditore. Dy të tretat e prindërve janë përgjigjur se fëmijët e tyre kanë marrë pjesë në punën në seksione, kryesisht ato për zgjerimin e njohurive nga lëndë/fusha të caktuara mësimore. Shumë pak nxënës janë përfshirë në aktivitetet jashtëmësimore me nxënës që mësojnë në gjuhë tjetër mësimore dhe atë më shpesh me fëmijë nga shkolla e tyre.
2. Pothuajse të gjithë prindërit mendojnë se të gjitha llojet e aktiviteteve jashtëmësimore janë me rëndësi të organizohen në shkollë dhe nxënësit të jenë të përfshirë në ta. Një numër i vogël i prindërve i konsiderojnë të rëndësishme aktivitetet jashtëmësimore në grupe.
3. Sipas mendimit të prindërve, për nxënësit janë më të dobishëm seksionet për zgjerimin e njohurive, aksionet humanitare dhe ekologjike, lloje të ndryshme të aktiviteteve jashtëshkollore.
4. Prindërit konsiderojnë se është shumë e rëndësishme gjatë përcaktimit të nxënësve për pjesëmarrje në punën e seksioneve, të merret parasysh interesi dhe vendimi arbitrar i nxënësve për përfshirje në seksione.
5. Lidhur me aktivitetet e mentorimit/tutorimit që akoma janë shumë të rralla në shkollat tona, shumica e prindërve kanë qëndrim pozitiv dhe do të dëshironin që edhe fëmijët e tyre të përfshihen në aktivitete të tilla. Ata konsiderojnë se aktivitetet e mentorimit/tutorimit janë të rëndësishme për nxënësit, por edhe për mësimdhënësit.
6. Shumica e prindërve besojnë se organizatat e nxënësve duhet të jenë të përfshirë në zgjedhjen e të gjitha çështjeve në shkollë, ndërsa përfitimi nga kjo do të jetë kryesisht zhvillimi i një kulture demokratike tek nxënësit.
7. Pak më shumë se gjysma e prindërve mendojnë se është e rëndësishme përfshirja e tyre në vendimmarrjen për organizimin e seksioneve, aksioneve në shkollë, aktiviteteve në grupe të përziera gjuhësore dhe aktiviteteve jashtëshkollore. Shumica e prindërve, gjithashtu, e kanë të rëndësishme të marrin pjesë në përfaqësimin e interesave të nxënësve në klasë dhe në shkollë.
8. Si pengesë më të madhe në realizimin e aktiviteteve jashtëmësimore, prindërit e konsiderojnë mungesën e kushteve hapësirore dhe mungesën e kohës në të cilën aktivitete të tilla do të realizoheshin për shkak të punës me ndërrime në shkollë, ndërsa për realizimin e shkollave dhe kampeve verore edhe mungesa e kushteve materiale. Një numër i konsiderueshëm i prindërve konsiderojnë se nuk ka pengesa për organizimin e aktiviteteve të përbashkëta në grupe gjuhësore të përziera të nxënësve.

